

Internationellt bistånd

7

Förslag till statsbudget för 2005

Internationellt bistånd

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.....	9
2.1	Omfattning.....	9
2.2	Utgiftsutveckling	9
3	Politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete	11
3.1	Omfattning.....	11
3.1.1	Biståndsramen	11
3.1.2	Avräkningar från biståndsramen	11
3.2	Utgiftsutveckling	12
3.3	Mål	13
3.4	Politikens inriktning	13
3.4.1	En global dagordning	13
3.4.2	Former för utvecklingssamarbete i den nya politiken	16
3.4.3	Särskilda satsningar 2005	19
3.4.4	Geografisk inriktning	24
3.4.5	Information och ”medborgarforum” i politiken för global utveckling	33
3.5	Insatser	34
3.5.1	Insatser inom politikområdet.....	34
3.5.1.1	Utvecklingssamarbete genom Utrikesdepartementet	34
3.5.1.2	Utvecklingssamarbete genom Sida	40
3.5.1.3	Nordiska Afrikainstitutets insatser	45
3.5.1.4	Folke Bernadotteakademiens insatser	46
3.5.1.5	Utvecklingssamarbete genom Rikspolisstyrelsen.....	46
3.5.1.6	Utvecklingssamarbete genom Svenska institutet.....	47
3.5.1.7	Svenska institutet i Alexandria	47
3.5.1.8	Generalkonsulatets sektion för turkiskt-svenskt samarbete i Istanbul	48
3.5.1.9	Swedfund	48
3.5.1.10	Särskilda satsningar 2004	48
3.5.2	Insatser utanför politikområdet	49
3.6	Resultatbedömning.....	50
3.6.1	Att höja de fattiga folkens levnadsnivå.....	50
3.6.2	Sex delmål	50

3.6.3	Analys och slutsatser	58
3.7	Revisionens iakttagelser	58
3.8	Budgetförslag	60
3.8.1	8:1 Biståndsverksamhet	60
3.8.2	8:2 Sida	63
3.8.3	8:3 Nordiska Afrikainstitutet	63
3.8.4	8:4 Folke Bernadotteakademin	64
3.8.5	8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	65
3.8.6	8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag	66
3.8.7	8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete.....	67

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	8
Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet	9
Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2005–2007. Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	10
Tabell 2.3 Ramnivå 2005 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	10
Tabell 3.1 Biståndsram, avräkningar och biståndsanslag	12
Tabell 3.2 Utgiftsutveckling inom politikområdet	12
Tabell 3.3 Basbudgetstöd till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet 2001–2004 samt beräknat 2005	35
Tabell 3.4 Sveriges finansiering av banker och finansieringsinstitutioner	37
Tabell 3.5 Anslaget 8:1 Biståndsverksamhet. Utvecklingssamarbete genom Sida	40
Tabell 3.6 Kostnader och antal insatser per verksamhetsgren	41
Tabell 3.7 Anslagsutveckling för 8:1 Biståndsverksamhet	60
Tabell 3.8 Utgående reservation på anslaget 8:1 Biståndsverksamhet	60
Tabell 3.9 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Regeringskansliet	61
Tabell 3.10 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	61
Tabell 3.11 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Svenska institutet	61
Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:1 Biståndsverksamhet	62
Tabell 3.13 Anslagsutveckling för 8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	63
Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	63
Tabell 3.15 Anslagsutveckling för 8:3 Nordiska Afrikainstitutet	63
Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:3 Nordiska Afrikainstitutet	64
Tabell 3.17 Anslagsutveckling för 8:4 Folke Bernadotteakademien	64
Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:4 Folke Bernadotteakademien	64
Tabell 3.19 Anslagsutveckling för 8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportgarantier	65
Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	66
Tabell 3.21 Anslagsutveckling för 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag	66
Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag	66
Tabell 3.23 Anslagsutveckling för 8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete	67
Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete	67

Diagramförteckning

Diagram 3.1 Beslutade insatser 1989-2003 fördelat på länder (%)	57
Diagram 3.2 Beslutade insatser – utveckling per land 2001-2003 (tkr)	57
Diagram 3.3 Beslutade insatser – utveckling per område 2001-2003 (tkr).....	58

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. fastställer biståndsramen för internationellt utvecklingssamarbete till 0,882 procent av vid budgeteringstillfället beräknad bruttonationalinkomst (BNI) för 2005 (avsnitt 3.1),
2. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* göra ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 36 235 000 000 kronor efter 2005 (avsnitt 3.8.1),
3. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* ställa ut garantier som inklusive tidigare ställda garantier uppgår till högst 12 614 700 000 kronor (avsnitt 3.8.1),
4. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 8:5 *Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier* ställa ut garantier för finansiellt stöd till länder i Östeuropa som inklusive tidigare ställda garantier uppgår till högst 950 000 000 kronor (avsnitt 3.8.5),
5. för budgetåret 2005 anvisar anslagen under utgiftsområde 7 *Internationellt bistånd*, såvitt avser anslag som står till regeringens disposition, enligt följande uppställning:

Riksrevisionens styrelse föreslår att riksdagen

6. beslutar att för anslaget 8:6 *Riksrevisionen: Internationella uppdrag* skall 2005 finnas en anslagskredit på högst tre procent av anvisat anslag (avsnitt 3.8.6),
7. för budgetåret 2005 anvisar anslag under utgiftsområde 7 *Internationellt bistånd*, såvitt avser anslag för Riksrevisionen, enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag	Anslagstyp	Anslagsbelopp
8:1 Biståndsverksamhet	ramanslag	21 732 194
8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	ramanslag	589 970
8:3 Nordiska Afrikainstitutet	ramanslag	13 514
8:4 Folke Bernadotteakademin	ramanslag	25 000
8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	ramanslag	1 000
8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag	ramanslag	46 000 ¹
8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete	ramanslag	10 000
Summa		22 417 678

¹Anslag avsett för Riksrevisionen.

2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd omfattar politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete.

Förvaltningsmyndigheter inom utgiftsområdet är Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Nordiska Afrikainstitutet (NAI) och Folke Bernadotteakademien (FBA). Dessutom har Riksrevisionen ett ramanslag för internationella uppdrag som är klassificerade som bistånd enligt Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) utvecklingskommittés (DAC) definition. Från och med 2005 föreslår regeringen ett nytt anslag 8:7 *Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete*.

Ramen för utgiftsområdet

Biståndsramen för 2005 uppgår till 23 746 miljoner kronor, vilket motsvarar 0,882 procent av beräknad bruttonationalinkomst (BNI) plus 200 miljoner kronor. I förhållande till regeringens ekonomiska vårproposition 2003/04:100 justeras biståndsramen upp med 529 miljoner kronor på grund av förändrad BNI-prognos. Det föreslagna beloppet för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppgår till 22 418 miljoner kronor och är i förhållande till biståndsramen minskat med avräkningar och ökat med 647 700 000 kronor för samarbete med Östeuropa som inte klassificeras som utvecklingsbistånd enligt OECD/DAC.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Politikområde Internationellt utvecklingssamarbete	15 135	19 857	19 475	22 418	26 838	28 084
Politikområde Samarbete med Central- och Östeuropa ²	777	0	572	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 7	15 912	19 857	20 047	22 418	26 838	28 084

¹Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

²Politikområdet upphörde 2003 och ingår fr.o.m. 2004 i politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete. Prognosen 2004 avser äldre anslag.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2005–2007.
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd**

Miljoner kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	19 857	19 857	19 857
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning	17	23	33
Beslut ²	-1	-1	-1
Övriga makroekonomiska förutsättningar ³	2 194	6 658	7 948
Volym ⁴	379	330	276
Överföring till/från andra utgiftsområden ⁵	-29	-29	-29
Övrigt	0	0	0
Ny Ramnivå	22 418	26 838	28 084

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkning på anslagen 8:2, 8:3 och 8:4 finansieras från anslaget 8:1.

³ Ökningen följer av ändrad prognos för BNI, samt av att biståndsramen för 2005 föreslås vara 0,882 % av BNI och för 2006 1,0 % av BNI.

⁴ Förändringar av avräkningar m.m.

⁵ Överföring till utgiftsområde 5 med 29 miljoner kronor (varav 10 miljoner kronor enligt riksdagens beslut (bet. 2003/04:FiU20)).

**Tabell 2.3 Ramnivå 2005 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd**

Miljoner kronor

	2005
Transfereringar ¹	20 881
Verksamhetsutgifter ²	1 533
Investeringar ³	4
Summa ramnivå	22 418

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfallet 2003 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3 Politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete

3.1 Omfattning

Politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete består av sex anslag: biståndsverksamhet, förvaltningsanslagen för Sida, Nordiska Afrika-institutet och Folke Bernadotteakademin, samt anslag för avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier och anslaget för Riksrevisionens internationella uppdrag. Från och med 2005 föreslår regeringen ett nytt anslag 8:7 *Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete*.

Politikområdet finansieras framför allt från biståndsramen. Från biståndsramen görs avräkningar för sådana kostnader inom andra utgiftsområden vilka klassificeras som bistånd enligt OECD/DAC:s definition. Den del av politikområdet som inte finansieras från biståndsramen är de medel för Östeuropa som inte klassificeras som bistånd.

3.1.1 Biståndsramen

Biståndsramen 2005 uppgår till 23 746 miljoner kronor, vilket motsvarar 0,882 procent av beräknad bruttonationalinkomst (BNI) plus 200 miljoner kronor. För 2006 respektive 2007 uppgår ramen till en procent av BNI.

3.1.2 Avräkningar från biståndsramen

De sammanlagda avräkningarna från biståndsramen minskar något och uppgår 2005 till 2 176 miljoner kronor.

Avräkningen för kostnader för asylsökande från utvecklingsländer har minskat i jämförelse med beräkningar i budgetpropositionen för 2004. Minskningen beror på ett minskat antal asylsökande från utvecklingsländer under 2003 (det år vars utfall ligger till grund för avräkningen). För 2005 uppgår denna avräkning till 1 072 miljoner kronor.

Från biståndsramen avräknas vidare kostnader för det svenska bidraget till den del av Europeiska unionens (EU) gemensamma bistånd som finansieras över EU:s reguljära budget. Avräkningen har beräknats genom att kostnaderna för biståndet på den totala EU-budgeten under 2004 multipliceras med Sveriges andel av medlemsavgiften. Det slutliga beloppet för avräkningen i kronor är avhängigt valutakursen. För 2005 uppgår avräkningen till 811 miljoner kronor, vilket är en minskning i jämförelse med beräkningar i budgetpropositionen för 2004.

Avräkningen för administrativa kostnader m.m. består främst av Utrikesdepartementets administration av utvecklingssamarbetet samt den del av bidrag till Förenta nationerna (FN) som utbetalas från andra utgiftsområden och som klassificeras som bistånd. Avräkningen uppgår till 293 miljoner kronor i 2005 års prisläge. Avräkningen är därmed delvis beroende av valutakurser och konsumentprisindex.

Tabell 3.1 Biståndsram, avräkningar och biståndsanslag

Miljoner kronor

BUDGETÅR	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Biståndsram	16 487	18 946	21 752	23 946	28 410 ¹	29 700 ¹
- Avräkningar	2 393	2 631	2 572	2 176	2 220	2 264
Varav:						
Flyktingkostnader	1 342	1 541 ²	1 311	1 072	1 094	1 115
EU-bistånd	757	798	961	811	828	844
Administration m.m.	294	292	300	293	299	305
Biståndsdelen av politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete ³	14 094	16 315	19 180	21 770	26 190	27 436
Biståndsram i % av beräknad BNI	0,74%	0,81%	0,868% ⁴	0,889% ⁵	1,0%	1,0%

¹ Beräkningsmässigt ligger biståndsramen för 2006 och 2007 på 1,0 % av BNI enligt nu gällande prognos för BNI.² Inkl. TB1 då avräkningen för flyktingar ökat med 75 miljoner kronor.³ Biståndsdelen av Internationellt utvecklingssamarbete består av 8:1 Biståndsverksamhet (exkl. samarbete med Central- och Östeuropa), 8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (exkl. samarbete med Central- och Östeuropa), 8:3 Nordiska Afrikainstitutet, 8:4 Folke Bernadotteakademien, 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag och 8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete.⁴ 0,86 % av beräknad BNI plus 200 miljoner kronor.⁵ 0,882 % av beräknad BNI plus 200 miljoner kronor.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.2 Utgiftsutveckling inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
<i>Anslag inom utgiftsområde 7</i>						
8:1 Biståndsverksamhet ¹	14 597,9	19 230,6	18 816,1	21 732,2	26 136,6	27 369,3
8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) ²	521,3	558,2	552,7	590,0	595,5	605,5
8:3 Nordiska Afrikainstitutet	11,4	12,2	12,0	13,5	13,7	13,9
8:4 Folke Bernadotteakademien	4,2	14,7	20,2	25,0	25,3	25,8
8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier ³		1,0	40,0	1,0	1,0	1,0
8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag ⁴		40,0	34,3	46,0	48,0	48,0
8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbetet		0,0		10,0	18,1	20,4
9:1 Samarbete med Central- och Östeuropa ⁵	777,3	-	571,9	-	-	-
Totalt för utgiftsområde 7	15 912	19 856,8	20 047,1	22 417,7	26 838,2	28 083,9

¹ För 2005 avser 21 131 494 tkr bistånd i enlighet med OECD/DAC:s definition och 600 700 tkr avser inte bistånd i enlighet med OECD/DAC:s definition.² För 2006 avser 543 970 tkr bistånd i enlighet med OECD/DAC:s definition och 46 000 tkr avser inte bistånd i enlighet med OECD/DAC:s definition.³ Anslaget 8:5 benämndes före år 2004 9:2.⁴ Anslag avsett för Riksrevisionen. Används för uppdrag i överensstämmelse med OECD/DAC:s definition av bistånd.⁵ Anslaget 9:1 är fr.o.m. 2004 ett äldre anslag.

3.3 Mål

I december 2003 antog riksdagen propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112). I beslutet anges dels ett mål för politiken för global utveckling, som gäller alla politikområden, dels ett mål för internationellt utvecklings-samarbete. Målet för alla politikområden är att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

Målet för politikområde 8 Internationellt utvecklings-samarbete är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Det innebär en koncentration på målet om fattigdomsbekämpning. Den breda fattigdomsdefinitionen sätter bristen på makt, möjligheter och säkerhet i fokus. Fattiga kvinnor, män, flickor och pojkar lyfts fram som aktiva subjekt, inte som passiva objekt.

Två perspektiv ska vara vägledande vid prioriteringar och utformning av politiken: ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv på utveckling. Det innebär att människors rättigheter ska utgöra grund för de åtgärder som vidtas för en rättvis och hållbar utveckling. Det innebär också att fattiga kvinnors, mäns och barns behov, intressen och förutsättningar ska vara utgångspunkt i strävandena mot en rättvis och hållbar utveckling.

Ett antal huvuddrag ska genomsyra politiken, både vad gäller åtgärder och stöd i enskilda länder och den politik som förs på global nivå. De grundläggande värdena är demokrati och god samhällsstyrning, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män. Hållbar utveckling omfattar hållbart utnyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt samt social utveckling och trygghet. Politiken ska därutöver inriktas på två områden där nya krav ställs på helhetssyn och samverkan. Det gäller dels konflikthantering och säkerhet, dels globala gemensamma nyttigheter.

Den svenska politiken ska bidra till uppfyllandet av FN:s Millenniedeklaration och millennieutvecklingsmålen.

Sverige ska fortsätta att bedriva ett effektivt utvecklings-samarbete med tyngdpunkt på de fattigaste länderna. Sverige står fast vid den

internationellt formulerade ambitionen att 0,25 procent av givarländernas BNI ska gå till de minst utvecklade länderna (MUL). År 2002 gick 0,26 procent av Sveriges BNI till MUL.

3.4 Politikens inriktning

3.4.1 En global dagordning

Många globala ödesfrågor kan inte hanteras med traditionella politiska medel eller inom nationsgränser. Kampen mot världsfattigdomen, förvaltningen av våra naturresurser, brott mot mänskliga rättigheter, främjande av fred och säkerhet samt spridningen av smittsamma sjukdomar är exempel på frågor av sådan omfattning att de kräver en global ansats.

Världen blir alltmer integrerad och länder alltmer ömsesidigt beroende. Därför ligger det i såväl fattiga som rika länders intresse att globala och regionala ödesfrågor, liksom nationella utvecklingsfrågor, hanteras på ett bättre sätt. Större ansvarstagande och nya samarbetsformer krävs av flera olika aktörer.

Idag finns en dagordning för internationell utveckling som överenskommit mellan världens länder. Den bygger på samlade erfarenheter från internationella konferenser som på 1990-talet behandlade fattigdomsbekämpning och andra frågor som rör global utveckling. Dagordningen representeras främst av FN:s Millenniedeklaration som antogs år 2000 och de konkreta målsättningar som hämtas därifrån: de s.k. millennieutvecklingsmålen.

Utvecklingsdagordningen från Världshandelsorganisationens (WTO) ministerkonferens i Doha, resultaten från den internationella konferensen om finansiering för utveckling i Monterrey och FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling i Johannesburg 2002, bidrar också till ett gemensamt ramverk för global hållbar utveckling. Dessutom har en internationell konferens om förenkling och harmonisering av biståndsprocedurer i Rom 2003 varit pådrivande för förändringar inom utvecklings-samarbetet.

En ny helhetssyn på utveckling har vuxit fram. Utvecklingsländerna själva har huvudansvaret för att nå millennieutvecklingsmålen nationellt. De har åtagit sig att skapa gynn-

samma villkor för utveckling inklusive god samhällsstyrning, sund makroekonomisk politik och bekämpning av korruption. För att nå avgörande resultat krävs stora förändringar även i de rika ländernas politik – förändringar som kan betyda mer för utvecklingsländerna än biståndsvolymen, som också den måste öka. De rika länderna har åtagit sig att öka effektiviteten i och volymen på utvecklings-samarbetet och att främja andra resursflöden genom bl.a. investeringar och handel, skuldhantering och en förändrad jordbrukspolitik. Målet är att minska och på sikt utrota fattigdomen i världen.

Millenniedeklarationen och millennieutvecklingsmålen

År 2000 anordnades det s.k. Millennietoppmötet vid FN:s högkvarter i New York. Under mötet kom världens stats- och regeringschefer överens om en Millenniedeklaration som sedan antogs av FN:s generalförsamling. Millenniedeklarationen slår fast att global utveckling kräver helhetssyn. Insatser för bl.a. fred, säkerhet, fattigdomsbekämpning, hälsa, miljö, mänskliga rättigheter och demokrati hör ihop. Millenniedeklarationen kan ses som ett ramverk och en utgångspunkt för arbetet med global utveckling. Ur Millenniedeklarationen har de s.k. millennieutvecklingsmålen formulerats.

Millennieutvecklingsmålen utgörs av åtta mål, 18 delmål och indikatorer. Målen handlar om globala utvecklingsfrågor som fattigdomsutrotning, utbildning, jämställdhet, barnadödlighet, mödrhälsa, hiv/aids, hållbar utveckling/miljö samt en förstärkning av partnerskapet mellan rika och fattiga länder. Ett delmål är att fram till 2015 halvera andelen människor som lever i extrem fattigdom.

Millennieutvecklingsmålen har stor betydelse för det internationella utvecklingssamarbetet och för den internationella uppföljningen av de åtaganden som gjorts av Sverige och andra länder. De kan relateras till flertalet svenska politikområden. Ett av millennieutvecklingsmålen är direkt riktat till rika länder, nämligen det som slår fast att det globala partnerskapet för utveckling ska stärkas. Det innebär bl.a. att biståndsvolymen ska ökas, att de fattiga ländernas marknadstillträde ska förbättras och att en hållbar skuldsituation ska uppnås för fattiga länder.

Om millennieutvecklingsmålen ska nås krävs att både rika och fattiga länder uppfyller sina åtaganden. Stora ansträngningar kommer att krävas av regeringar, organisationer och näringsliv. Den samlade politiska viljan hos världens länder att prioritera global utveckling framför andra mer kortsiktiga nationella intressen är avgörande. En större avstämning avseende millennieutvecklingsmålen är planerad i anslutning till FN:s generalförsamlings öppnande i New York i september 2005 i form av ett möte på stats- och regeringschefsnivå. Även uppföljningen av Millenniedeklarationen och överenskommelser från andra stora FN-konferenser kommer att diskuteras. FN tar, med aktivt deltagande från bl.a. Sverige, fram ett underlag inför konferensen. Redan nu är en viktig rekommendation att biståndet åtminstone måste fördubblas samtidigt som åtgärder måste vidtas inom många politikområden. En annan är att kopplingen mellan de nationella fattigdomsstrategierna (*Poverty Reduction Strategies*, PRS) och millennieutvecklingsmålen ska vara tydligare.

Under 2003 inledde regeringen ett särskilt arbete om millennieutvecklingsmålen. Arbetet, i vilket Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) samt ett stort antal organisationer, institut och företag deltar, fortsätter under 2004–2005 under namnet "Världens chans". Syftet är att bidra till att millennieutvecklingsmålen nås. Resurser mobiliseras både externt och internt. Regeringen arbetar för att likartad verksamhet ska genomföras i andra länder – både rika och fattiga – för att stärka den globala opinionen för uppnåendet av millennieutvecklingsmålen. De rika ländernas åtaganden finns framför allt i millennieutvecklingsmål åtta om det globala partnerskapet. En svensk millenniemålsrapport har presenterats. Regeringen har dessutom varit pådrivande för att EU, som ett bidrag till 2005 års uppföljning inom FN, ska presentera en rapport som avser hela EU.

Utrikesdepartementet gjorde en större informationskampanj om millennieutvecklingsmålen vid årsskiftet 2003/04 tillsammans med 68 aktörer i det civila samhället. Kampanjen nådde ca 1,2 miljoner svenskar.

Under de senaste åren har kopplingarna mellan hållbar utveckling, respekt för mänskliga rättigheter samt fred och säkerhet blivit alltmer tydliga och accepterade. Säkerhet från

våld eller hot om våld är en grundläggande förutsättning för fattigdomsbekämpning och för att nå millennieutvecklingsmålen och, i ett vidare perspektiv, hållbar ekonomisk, social och politisk utveckling. Väpnad konflikt utgör ett av de allvarligaste hindren för utveckling i många fattiga länder. Därför är förebyggande av väpnade konflikter, däribland främjande av mänskliga rättigheter och konflikthantering, viktiga delar i utvecklingssamarbetet.

Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg 2002 följs upp genom arbetet i FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD). CSD är ett viktigt verktyg för att genomföra Johannesburgplanen i partnerskap mellan länder i nord och syd samt genom enskilda organisationer och näringslivet.

Miljöhänsyn och skydd av naturresursbaser är i det längre perspektivet en nödvändig förutsättning för tillväxt och välfärd.

Det internationella ekonomiska samarbetet spelar en central roll för att nå millennieutvecklingsmålen. De internationella finansiella institutionerna bidrar genom insatser för bl.a. förbättrad ekonomisk och finansiell stabilitet och ökad handel till högre global tillväxt.

Det står klart att mer behöver göras för att öka utvecklingsländernas export- och importmöjligheter och därmed förutsättningar för ekonomisk tillväxt och beständig fattigdomsminskning inom ramen för hållbar utveckling. De fattigaste länderna behöver stärka sin produktionskapacitet, förbättra sin kunskap om exportmarknaderna och bygga upp institutioner som är nödvändiga för ett fungerande handelsutbyte. Biståndsinsatser på detta område är därför viktiga. Även om biståndet är en viktig katalysator är villkoren för t.ex. handel och jordbruk ännu viktigare för utvecklingen.

Då EU:s medlemsländer tillsammans står för mer än hälften av världens utvecklingsbistånd och då EU dessutom är den främsta handelspartnern för många utvecklingsländer är EU en viktig kraft för en rättvis och hållbar utveckling i världen. EU:s bidrag till den internationella konferensen i Monterrey 2002 var avgörande för det positiva resultatet. Inom EU utförs en aktiv uppföljning av åtagandena i Monterrey. De senaste prognoserna pekar på att EU kommer att nå upp till en högre andel av BNI för utvecklingssamarbete än de 0,39 procent som EU utfäst sig att uppnå 2006.

Bredden på EU-samarbetet och EU:s många instrument på utrikesområdet möjliggör en gemensam kraftsamling på många områden i syfte att främja global utveckling. EU utgör således både en arena och ett medel för att nå de globala utvecklingsmålen. Den nya dagordningen tar sig tydligt uttryck i vårt gemensamma arbete i EU.

EU är en viktig arena även för en samstämmig politik och i EU ägnas allt mer intresse och kraft åt bättre samstämmighet. Särskilt uppmärksammade politikområden i sammanhanget är utvecklingssamarbete, säkerhet, mänskliga rättigheter och demokrati, migration, utrikeshandel, jordbruk, fiske och miljö.

Det nya EU-fördraget och förhandlingarna om den nya långtidsbudgeten (finansiella perspektivet) är av stor betydelse för EU:s framtida utvecklingssamarbete både vad gäller effektiviteten i utvecklingssamarbetet och dess ställning i förhållande till andra åtaganden inom politikområden som handels-, utrikes- och säkerhetspolitik.

Som en uppföljning av världstoppmötet 2002 i Johannesburg om hållbar utveckling är Sverige aktivt i arbetet med EU:s hållbarhetsstrategi och Lissabonprocessen i syfte att öka samstämmigheten i dem. Sverige har en lång tradition av utbyte inom de områden som berörs av strategin för hållbar utveckling.

Sveriges långa tradition av stöd till att utveckla och ta i bruk metoder, vacciner och andra medel för att förebygga, verksamt behandla och förhindra spridningen av smittsamma sjukdomar som idag företrädesvis drabbar fattiga människor är grundmurad. Samarbetet på det här området vidgas med många viktiga aktörer såväl i Sverige som inom internationella organisationer.

Regeringen prioriterar arbetet med FN:s decennium för utbildning för hållbar utveckling 2005–2014 och *Fast Track Initiative* (FTI) inom ramen för det globala partnerskapet Utbildning för alla (*Education for All*, EFA). Sverige delar ordförandeskapet i EFA-FTI 2004–2005, först med Amerikas Förenta Stater (USA) och sedan med Storbritannien. Ordförandeskapet ger möjlighet att dels främja utbildningsfrågor generellt, dels driva på nödvändig resursmobilisering och förbättrad harmonisering av stöd till utbildningssektorn. Sverige avser vidare verka för ett intensifierat

arbete på landnivå för jämställdhet och utbildning.

Regeringen har även initierat en framåtblickande studie om ett effektivt internationellt system för utvecklingsfinansiering. Med utgångspunkt i fattiga länders, medelinkomstländers och transitionsekonomiers resursbehov diskuterar studien nya och existerande instrument för finansiering samt förslag till reformer av FN, de internationella finansieringsinstitutionerna, EU och andra aktörer i systemet. Särskild vikt läggs vid nödvändiga strategiska val för ett bättre fungerande system. Studien slutförs under 2004. Resultaten ska kunna användas för fortsätta svenska reformsträvanden vad gäller det internationella systemet för utvecklingsfinansiering.

Tillsammans med Frankrike har Sverige tagit initiativ till en internationell arbetsgrupp för globala gemensamma nyttigheter. Uppgiften är att undersöka hur de viktigaste globala gemensamma nyttigheterna tillhandahålls idag samt lämna förslag till hur dessa bättre kan hanteras i framtiden. En slutrapport ska läggas fram 2005.

Utvecklingsfinansiering får fortsatt hög prioritet i internationella sammanhang. Uppföljningen av Monterreyöverenskommelsen, Johannesburgplanen, Millenniedeklarationen och millennieutvecklingsmålen inom ramen för FN:s generalförsamling i New York i september 2005, då bl.a. åtaganden om biståndsvolymer och skuldlättnader står högt på dagordningen, prioriteras av regeringen. Bland annat bör ambitionen att minst 0,25 procent av BNI ska nå de minst utvecklade länderna då lyftas fram.

3.4.2 Former för utvecklingssamarbete i den nya politiken

Den breda globala dagordningen för internationell utveckling vittnar om flera olika politikområdens betydelse för utvecklingen på både nationell, regional och global nivå. Den åskådliggör och bekräftar huvudbudskapet i riksdagens beslut om global utveckling: ökad samstämmighet mellan olika politikområden. Även inom det internationella utvecklingssamarbetet eftersträvas samstämmighet.

Bistånd ges i olika form och genom olika kanaler. Det ges som gåva, lån eller genom garantiutfästelse – allt för att anpassa biståndet till den aktuella situationen. Medel ges direkt till enskilda länder, eller till enskilda, regionala eller internationella organisationer, som i sin tur överför resurser till de enskilda länderna. En viktig del av biståndet utgörs av humanitärt bistånd till människor som är nödställda på grund av väpnade konflikter, naturkatastrofer eller andra svåra förhållanden.

Till de fattigaste länderna ges biståndet företrädesvis som gåva eller som mycket fördelaktigt lån. Gåvan kan ta olika form. Den kan ges som ett mer eller mindre direkt bidrag till statsbudgeten som s.k. budget- eller sektorstöd, eller den kan vara öronmärkt för ett särskilt projekt. Lån och garantier utformas på olika sätt anpassat till situationen och syftet. Garantiverksamheten syftar till att med relativt begränsade statliga medel och begränsat risktagande möjliggöra för utvecklingsländerna att finansiera satsningar på t.ex. infrastruktur genom privata investeringar.

Sammantaget erhåller utvecklingsländerna bistånd i olika form från ett stort antal aktörer. Mångfalden på insatserna ställer stora krav på varje utvecklingsland. En viktig uppgift för biståndsgivarna är därför att underlätta utvecklingsländernas arbete med att ta emot och samordna bistånd. Det sker bl.a. genom samordning, utarbetande av likartade procedurer och stöd för kapacitetsuppbyggnad.

Vid ett högnivåmöte i Rom i februari 2003 fastslogs en internationell dagordning för att genomföra förenklingar av biståndsprocedurerna. Avsikten är att minska den administrativa bördan för samarbetsländerna. I arbetet med att definiera och effektivisera bistånd spelar OECD/DAC en central roll. I OECD/DAC leder Sverige tillsammans med Världsbanken en grupp för harmonisering av biståndsprocedurer. Biståndsgivarna har kommit överens om att ta fram planer för harmonisering. Samtliga givarländer ska rapportera om framstegen vid en konferens planerad till mars 2005 i Paris. EU har gett en särskild expertgrupp i uppdrag att ta fram EU-riktlinjer om förbättrad samordning och harmonisering.

De fattigdomsstrategier som tagits fram i samarbetsländerna – särskilt då de utarbetats

med ett folkligt deltagande och deltagande av respektive nationellt parlament – utgör idag de bästa instrumenten för att minska fattigdomen och är en utgångspunkt för ett mer effektivt och samordnat utvecklingssamarbete. Människors rättigheter, behov och intressen och egna förutsättningar ska utgöra grunden för de åtgärder som vidtas för att nå en rättvis och hållbar global utveckling. Inom ramen för utvecklingssamarbetet ska därför ansträngningar göras för att alla, inklusive fattiga kvinnor och män, liksom legitima företrädare för fattiga grupper, bereds möjlighet att delta, höras och respekteras, bl.a. i utformningen av ländernas egna strategier för fattigdomsbekämpning. För att alla ska kunna delta krävs ett demokratiskt styrelseskick grundat på rättsstatens principer, fria val och väl fungerande politiska partier, oberoende media och aktiva och fritt verkande frivilligorganisationer. Respekt för mänskliga rättigheter bidrar till och är en förutsättning för demokratisering. Mänskliga rättigheter dvs. de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna och de medborgerliga och politiska rättigheterna är universella, odelbara och ömsesidigt beroende av varandra.

För svenskt utvecklingssamarbete innebär denna tonvikt vid demokrati och mänskliga rättigheter – som mål och som medel för utveckling – att dialogen med utvecklingsländerna om mänskliga rättigheter och demokrati ytterligare kommer att intensifieras och att samarbete med länderna där utvecklingen i dessa avseenden går åt fel håll omprövas.

Samordningen av utvecklingssamarbetet fungerar bäst när den sker på plats under ledning av landet självt. Ofta görs detta genom en övergång från projektstöd till mer generell stöd till sektorer och program när politisk vilja och nationella planer finns för verksamheten, liksom kapacitet att genomföra dem. Sverige har utökat sitt programstöd i länder som har sådana förutsättningar. Det gäller både budgetstöd och sektorprogramstöd inom framför allt utbildnings- och hälsosektorn. Sverige deltar aktivt i den grupp inom Strategiskt partnerskap för Afrika (*Strategic Partnership for Africa, SPA*) som arbetar med bättre samordnade lösningar inom budgetstödet.

Nationella fattigdomsstrategier

I samband med internationella beslut om att utöka skuldlätnaderna till de fattigaste och mest skuldsatta länderna ställdes i slutet av 1990-talet krav på att de resurser som frigjordes skulle användas till fattigdomsbekämpning. Som bas för skuldlätnaderna och bidrag från Internationella Valutafonden (IMF) och Världsbanken skulle nationella strategier för fattigdomsbekämpning (*Poverty Reduction Strategies, PRS*) tas fram av berörda länder i en bred konsultationsprocess.

I ett 60-tal av de fattigaste länderna har nationella strategier för fattigdomsbekämpning tagits fram eller är på väg att utarbetas.¹ De utgör idag de bästa instrumenten för att minska fattigdomen och utgör utgångspunkt för ett mer effektivt och samordnat utvecklingssamarbete. De ska bygga på landets egna förutsättningar att bekämpa fattigdomen. Strategierna har i varierande grad tagits fram i en process med folkligt deltagande.

En viktig del av utvecklingssamarbetet är att förstärka ländernas kapacitet att förbättra PRS. I detta inbegrips stöd till den statliga förvaltningen, till nationella parlament och till det civila samhället samt till utveckling av kapacitet för forskning.

I många länder har fattigdomsstrategierna redan blivit ett aktivt verktyg för landets egen politik för fattigdomsbekämpning. I andra länder har framtagningen av PRS gjorts mest för att erhålla skuldlätnad. I flera länder har ansträngningar gjorts för att tydligare koppla PRS till att nå millennieutvecklingsmålen.

PRS är ännu nytt och behöver utvecklas beträffande process, innehåll och folklig förankring. Av de utvärderingar som IMF och Världsbanken gjort om PRS under 2004 framgår att fattigdomsinriktningen har ökat i länder med starkt ägarskap. Kritik riktas bl.a. mot att många givare inte har anpassat sig tillräckligt till PRS.

Sverige har inriktat sitt bistånd på prioriteringarna inom PRS. Inför den andra generation av PRS, som nu utarbetas, är det viktigt att fortsatt stöd lämnas för att göra PRS till ett ännu bättre instrument. Viktigt är att tydliggöra prioriteringar, att förstärka kopplingen till budgetarbetet, handel och produktion. Sverige, liksom flera andra givare, ger starkt stöd till att PRS utvecklas vidare.

¹ Se bilaga 1 för förteckning med länder som har utarbetat fullständiga eller interimistiska PRS dokument.

I syfte att ytterligare effektivisera biståndet och underlätta samordningen har en relativt ny form av samarbete givare emellan utvecklats, s.k. delegerat samarbete. Det innebär delegering av uppgifter till ett annat lands biståndsmyndighet. För närvarande intar Sida rollen av medfinansier, medan det andra landets myndighet svarar för hela eller större delen av arbetet med administrationen av det utländska stödet till projektet. I Malawi och Rwanda samarbetar Sverige med bl.a. Norge och Storbritannien på detta sätt. Avsikten är att öka omfattningen av delegerat samarbete och att aktivt överväga denna biståndsform även i andra länder och sammanhang.

Ett effektivt utnyttjande av biståndsresurser kräver även avbindning av allt internationellt utvecklings-samarbete. Ansträngningarna på avbindningens område ska fortsätta och intensifieras genom gemensamma steg inom OECD/DAC och EU. Inom EU följde Kommissionen våren 2004 upp tidigare principbeslut om avbindning av gemenskapsbiståndet genom att föreslå en förordning i frågan. Denna behandlas f.n. i rådskonstellationen. Sverige är drivande i arbetet.

Med anledning av den nya politiken avser regeringen ytterligare förtydliga riktlinjerna för utvecklings-samarbetet och användningen av biståndsmedel. Nya riktlinjer tas fram för samsamarbetsstrategier för utvecklings- och transitionsländer, regioner och regionala program och ska tillämpas från och med 2005. Samarbetet måste tydligare utgå från partnerlandets egna prioriteringar som de uttrycks i PRS eller andra motsvarande dokument för fattigdomsbekämpning. Inom ramen för detta arbete tas nya riktlinjer fram för svenskt budgetstöd. Budgetstödet har utvecklats från ett relativt kortsiktigt stöd för makroekonomisk stabilisering till ett långsiktigt stöd för fattigdomsbekämpning med fokus på delfinansiering av statsbudgeten. Det är angeläget att knyta stödet till samsamarbetslandets fattigdomsstrategier, budgetprocesser, ländernas offentliga finansiella styrsystem och kampen mot korruption. Stor vikt läggs också vid mänskliga rättigheter och demokrati. Policydialogen kring budgetstöd har därför förstärkts, inte minst på det lokala planet.

Väpnade konflikter och andra katastrofförhållanden, som naturkatastrofer, kommer att orsaka omfattande mänskligt lidande på flera

håll i världen även under 2005. Det inhemska och internationella humanitära gensvaret att lindra nöden kommer sannolikt alltjämt att vara otillräckligt. Det är därför angeläget att fortsatt avsätta betydande finansiella resurser för stöd till humanitära insatser. Grundläggande ska vara det finansiella stödets överensstämmelse med de humanitära principerna om opartiskhet, neutralitet och oberoende, där stöd lämnas på grundval av de nödlidande människornas behov. Det finansiella stödet ska utmärkas av förutsägbarhet och flexibilitet. Det ska underbygga de multilaterala mekanismer, framför allt ledda av FN, som finns för samordning av internationella humanitära insatser. Sverige ska värna och utveckla EU:s humanitära bistånd och politik så att det bedrivs i överensstämmelse med det multilaterala humanitära ramverket. För att ge ett samlat uttryck åt regeringens och dess myndigheters förhållningssätt på området avser regeringen under året fastställa riktlinjer för politiken för humanitärt bistånd.

Statens räddningsverk (SRV) har i flera år fyllt en viktig uppgift i att lämna tekniskt, logistiskt och annat understöd till framför allt FN-ledda humanitära insatser. I beaktande av sannolikheten för fortsatta humanitära katastrofer och SRV:s förmåga är det angeläget att myndigheten kan ha en stor omfattning på verksamheten. I tillägg till de medel som belastar utgiftsområde 6 anslag 7:4 *Sambällets skydd mot olyckor* för Räddningsverkets beredskap för understödande insatser kommer medel för insatsernas genomförande även 2005 att anvisas under utgiftsområde 7. Riktlinjer för utnyttjande av medlen kommer att fastställas efter närmare anvisning av regeringen.

Situationer av återuppblossade gamla konflikter åskådliggör behovet av bättre insatser för varaktiga fredliga lösningar och långsiktig återuppbyggnad. Gapet mellan humanitärt bistånd och långsiktigt utvecklings-samarbete, och behovet att finna lämpliga biståndsformer för den övergångsfas som på många sätt kan vara avgörande för återuppbyggnad och den framtida utvecklingen i ett land eller i en region, motiverar större flexibilitet för att möta olika situationer med adekvat bistånd. Det humanitära biståndet ska i huvudsak användas för omedelbara humanitära insatser.

Stöd till förebyggande av och beredskap för främst naturkatastrofer, liksom stöd till tidig återuppbyggnad och andra insatser i övergången från humanitära kriser till långsiktig utveckling ska i större utsträckning ges genom det löpande utvecklingssamarbetet och i första hand belasta regionala medel.

Det förblir viktigt att använda och främja den svenska kunskapsbasen. Kunskaperna från svenskt näringsliv, fackföreningar, kommuner myndigheter och andra offentliga aktörer kommer att utnyttjas mer i utvecklingssamarbetet. Mellanfolkligt samarbete uppmuntras såsom vänortsutbyte och s.k. twinning. Nya former av samverkan mellan privat och offentlig sektor behövs, inte minst för att få till stånd angelägna investeringar för tillväxt och sysselsättning i utvecklingsländer. För detta är det ofta nödvändigt att reducera kommersiella och politiska risker. Samråd och samarbete behövs därför mellan utvecklingssamarbetet och det statliga export- och importfrämjandet så att olika erfarenheter, kompetenser och resurser tas tillvara och kan samverka. Bland annat kommer vissa projektförberedande insatser att kunna stödjas inom exempelvis miljö- och energiområdet. Även utvecklingsinriktad forskning på miljö- och energiområden ges stöd.

Enskilda organisationer gör betydande insatser för internationellt utvecklingssamarbete, bl.a. genom information och främjande av utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle. Lokala samarbetsorganisationer och civila samhällets engagemang är av stor vikt för att nå millennieutvecklingsmålen. Den ökade roll som enskilda organisationer och det civila samhället ges i den nya politiken för global utveckling motiverar att engagemanget underlättas. Vissa organisationer är förhindrade att expandera sitt stöd till demokratiutveckling och stöd till de fattigas egna organisationer på grund av att insamlingsverksamheten är begränsad. Mot denna bakgrund avser regeringen ändra huvudregeln om egeninsats till 10 procent från dagens minimikrav om 20 procent.

I regeringens proposition Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112) föreslogs att en självständig funktion för utvärdering av det internationella utvecklingssamarbetet skulle inrättas. Former

för denna funktion har utretts och verksamheten bedöms kunna påbörjas under 2005.

År 2005 kommer Sveriges utvecklingssamarbete att granskas i en s.k. *peer review* inom ramen för OECD/DAC.

3.4.3 Särskilda satsningar 2005

Inom ramen för politiken för internationellt utvecklingssamarbete fortsätter regeringen att särskilt lyfta fram hiv/aids, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, samt konflikt-hantering, konfliktförebyggande, gemensam säkerhet och fredsbyggande. Dessutom avser regeringen göra fördjupade insatser avseende sysselsättning och arbetsmarknad.

På alla fyra områden som regeringen lyfter fram för särskilda satsningar 2005 krävs ett aktivt jämställdhetsarbete och regeringen avser fortsätta arbetet med främjandet av jämställdhet och förstärkning av kvinnors och barns situation. Könsdiskriminering är ett grundläggande hinder för utveckling. Föreställningar om kvinnor och barn som underordnade männen, rättslösa och därmed lovliga offer är alltför vanligt och påverkar människors agerande negativt, och till och med destruktivt, inom samtliga fyra områden. Kvinnor och män, flickor och pojkar måste behandlas som likvärdiga och med samma rättigheter. Deltagande, analyser och handlingsplaner för jämställdhet ska säkerställas och metodutvecklingen stärkas.

Hiv/aids

Hiv/aids-epidemin visar inga tecken på att mattas av. Enligt FN:s samordnade program på hiv/aids-området, UNAIDS, lever ca 40 miljoner människor med hiv/aids. Av dessa finns knappt 30 miljoner i Afrika söder om Sahara. Ungefär 5 miljoner smittades av hiv under 2003, fler än något tidigare år. Fler än 3 miljoner dog av aids under samma tid. Epidemin har blivit ett verkligt globalt problem där den snabbaste smittspridningen finns i Asien och Östeuropa. Smittspridningen i Kina går snabbt – UNAIDS varnar för att 10 miljoner människor kommer att vara smittade år 2010 om ansträngningar inte görs.

Världens samlade insatser för att bekämpa sjukdomen och dess följder fortsätter att vara otillräckliga. Det gäller både finansiella resurser, fokus och ledarskap. Uppföljningen i september 2003 av den FN-deklaration om hiv/aids som antogs i juni 2001, visade att fastställda mål hittills inte nåtts trots stora ansträngningar från bl.a. Sverige. En kraftsamling krävs – nationellt och internationellt.

Epidemin feminiseras och mer än hälften av dem som lever med hiv/aids är kvinnor. I Afrika är nära 60 procent av de drabbade kvinnor. Skälen är bristande tillgång till utbildning, sexuell och reproduktiv hälsovård och rådgivning, men också de stora skillnader i makt som råder mellan kvinnor och män. De allvarliga konsekvenserna för flickor och kvinnor lyfts fram i ett program som UNAIDS och FN:s utvecklingsfond för kvinnor (UNIFEM) initierat, ”den globala koalitionen om kvinnor och aids” (*the Global Coalition on Women and Aids*). Sverige avser stödja det centrala analys- och åtgärdsarbete som sker inom detta initiativ.

Det förebyggande arbetet fortsätter att vara huvudspåret i kampen för en långsiktig lösning mot hiv/aids – antalet nya fall måste bromsas. Här tydliggörs den klara kopplingen mellan hiv/aids och frågor kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. För Sverige är denna koppling både naturlig och nödvändig. Detsamma gäller inte alla utvecklingspartners. Samtidigt är ökade insatser för vård och behandling nödvändiga. Insatserna ska ses i ett sammanhang, inte som konkurrerande verksamheter. Kraftigt sjunkande priser på bromsmediciner, både på originalmediciner och billiga kopior för användning i utvecklingsländer, har avsevärt förbättrat möjligheterna till behandling. Ett av de viktigaste initiativen när det gäller behandling har lanserats av Världshälsoorganisationen (WHO) och innebär att 3 miljoner människor ska ha fått tillgång till behandling med bromsmediciner vid utgången av 2005 (det s.k. ”*three by five*”-initiativet). Regeringen välkomnar detta initiativ och stödjer det även finansiellt.

Effektiva insatser för vård och behandling ställer krav även på fungerande hälsosystem med kapacitet att klara både testning, rådgivning och annan uppföljning. Läkemedlen uppskattas stå för avsevärt mindre än hälften av de totala behandlingkostnaderna. Stora krav

ställs därför på WHO, på givarsamfundet och inte minst på länderna själva att skapa förutsättningar för behandling i stor skala också i fattiga och svaga länder. Satsningar på vård och behandling innebär livslånga åtaganden.

Regeringen avser öka stödet till UNAIDS och Globala fonden mot hiv/aids, malaria och tuberkulos. Globala fonden har kommit att bli en central finansieringsmekanism för det internationella stödet mot hiv/aids. Fondens verksamhet kräver dock stora insatser också av andra organ vilket medför merkostnader för dessa. Regeringen avser därför ge särskilt stöd till i första hand UNAIDS och WHO.

Det svenska stödet till hiv/aids-relaterad forskning kommer att höjas. Arbetet med att få fram vacciner mot hiv/aids är synnerligen angeläget. Detsamma gäller forskningen om s.k. mikrobicider. Både ett framtida vaccin och mikrobicider är förebyggande medel som den enskilda kvinnan själv kan besluta om och hantera. Det bidrar till att stärka kvinnors ställning och makt, vilket är centralt i kampen mot epidemin.

Många viktiga insatser i kampen mot hiv/aids sker genom näringslivet och privata stiftelser. I många utvecklingsländer har multinationella företag introducerat omfattande program för sina anställda. Bland de privata initiativen har Bill och Melinda Gates stiftelse kommit att bli en viktig aktör vad gäller hiv/aids. Ett betydande arbete sker även genom USA:s förre president Bill Clintons stiftelse. Stiftelsen har bistått flera länder i främst Afrika att utveckla åtgärdsplaner för ett brett angreppssätt i kampen mot hiv/aids. Sverige är berett att stödja sådana nationella planer. I Sverige tas idag på liknande sätt många viktiga initiativ inom det civila samhället för att möjliggöra ett aktivt och ökat deltagande i kampen mot epidemin.

I det svenska bilaterala samarbetet förutses markant ökade satsningar mot hiv/aids, både vad gäller det stöd som integreras i all verksamhet och för mer direkta insatser av spetskaraktär. Åtgärder krävs bl.a. för att mildra det långsiktiga följderna av hiv/aids inom så gott som alla samhällssektorer i det hårdast drabbade länderna.

Ett medelsutrymme om 200 miljoner kronor för hiv/aids-insatser skapas för beslut vid senare tillfälle. Medlen kan komma att användas för ytterligare stöd till FN-organ

som arbetar mot hiv/aids, till Globala fondens arbete, till rent bilaterala insatser eller till stöd för forskning. Även extra insatser för att mildra konsekvenserna av epidemins härjningar kan komma ifråga.

Effektiva insatser mot hiv/aids kräver att alla aktörer arbetar tillsammans. Effektiv samordning mellan givare, multilaterala organisationer, enskilda organisationer och nationella regeringar blir därför allt viktigare. De generella krav på harmonisering och samordning som finns i utvecklingssamarbetet i stort blir särskilt tydliga för hiv/aids, på grund av tillströmningen av både aktörer och finansiella resurser. Regeringen menar att samordningen måste ske med utgångspunkt i nationellt ägarskap och inte drivas av biståndsgivare. Den nyligen överenskomna modellen kring samordning av hiv/aids-arbete på landnivå, "*the three ones*", kan här spela en central roll. Modellen presenterades först av UNAIDS och innebär att det på landnivå ska finnas endast ett gemensamt ramverk för arbetet, en samordnande "myndighet", samt ett uppföljningssystem (*one agreed national hiv/aids action framework, one aids coordinating authority and one monitoring and evaluation system*). Regeringen avser att driva och stödja denna modell.

Hiv/aids-frågan måste prioriteras i kontakter med våra utvecklingspartners genom en fortsatt skärpt dialog. Dialogen avser såväl företrädare för länders regeringar och internationella organisationer som ledare i näringsliv, fackföreningar, ungdomsorganisationer, intresseorganisationer, kyrkor och samfund och många andra delar av det civila samhället.

Såväl planering och genomförande av projekt och program som det centrala dialogarbetet kräver insatser av en samlad svensk förvaltning. Den svenska utrikesrepresentationen spelar i detta sammanhang en central roll. Sida har gjort organisatoriska förstärkningar såväl i Stockholm som i Lusaka, samt inrättat särskilda tjänster i Indien och Kambodja. Den post som hiv/aids-ambassadör som Sverige inrättade förra året – liknande poster har inrättats av fyra andra länder – fungerar i detta sammanhang både som påskyndare och samordnare av arbetet och som hjälp i den ibland svåra dialogen.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Insatser inom området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är ett viktigt medel för att minska fattigdomen i världen och nå millennieutvecklingsmålen, särskilt målen att minska mödradödligheten, minska spridningen av hiv/aids och främja jämställdhet. Det är även ett mål i sig att människor kan bestämma över sin reproduktion och sexualitet. I takt med att hiv/aids-epidemin hamnat högt på den internationella dagordningen har viktiga frågor såsom mödrahälsovård, sexualundervisning samt distribution av preventivmedel kommit i skymundan. Hiv/aids-epidemin understryker dock vikten av att uppmärksamma ojämlika maktförhållanden mellan könen samt att fokusera på ungdomar och deras behov av sexualupplysning och tillgång till bl.a. kondomer för att kunna skydda sig mot hiv/aids. Inom ramen för arbetet att förebygga hiv/aids kommer Sverige därför att agera för att frågor kring sexualitet och reproduktion lyfts fram.

Under uppföljningen av FN:s konferens om befolkning och utveckling i Kairo 1994 och dess uppföljningskonferens 1999 har det blivit tydligt att de flesta länder delar den syn på SRHR som Sverige var med om att utveckla i Kairo. Många länder har dessutom gjort framsteg när det gäller t.ex. synen på våld mot kvinnor, människohandel, sexuella rättigheter inklusive sexuell läggning, samt abort. Några tongivande länder har emellertid en annan och mer restriktiv syn i dessa frågor. Det medför att dialogen kring sexualitet, aborter, mansrollen och unga människors behov och rättigheter är svår att öppna upp. Samtidigt är det just dessa frågor Sverige ska driva.

Sexuella och reproduktiva rättigheter kommer att stå kvar på den internationella dagordningen under 2005, bl.a. i samband med att det internationella samfundet under FN:s ledning följer upp Pekingkonferensen om kvinnor. Hur USA kommer att agera är av särskild vikt för möjligheterna att nå framsteg på området. Det utvidgade EU innebär en utmaning då flera av de nya medlemmarna tillhör de mer konservativa länderna i Europa avseende SRHR. Regeringen avser fortsatt driva SRHR-frågor inom EU och i det regionala och internationella samarbetet och betona alla

människors lika värde och rättigheter oavsett bl.a. ålder, kön och sexuell läggning.

Det är särskilt viktigt att Sverige fortsatt ger stöd till både länder och organisationer så att handlingsprogrammet från Kairo kan genomföras. Sverige har en tydlig roll att spela för att lyfta fram frågor kring SRHR. Under 2005 avser regeringen att stärka SRHR-arbetet genom ökat stöd och intensifierad dialog med berörda aktörer, inklusive EU-kommissionen, UNFPA, UNAIDS, *International Planned Parenthood Federation* (IPPF) samt svenska och internationella enskilda organisationer.

Regeringen avser även fortsätta arbetet med att främja jämställdhet och stärka kvinnors egenmakt. Individerna måste ha rätten att bestämma över sin egen kropp och sexualitet, en rätt som särskilt kvinnor, unga människor och homosexuella, bisexuella och transpersoner inte kan åtnjuta i många delar av världen. Kopplingar måste göras mellan SRHR och utsikterna att framgångsrikt bekämpa hiv/aids och alla former av våld mot kvinnor, inklusive sexuellt våld. Det gäller även kopplingen till arbetet mot handel med människor, särskilt kvinnor och barn, samt narkotikamissbruk.

Sida har fått i uppdrag att lämna ett bidrag till svensk policy för arbetet med SRHR. Regeringen avser bl.a. mot bakgrund av det bidraget presentera en svensk SRHR-policy.

Konflikthantering, konfliktförebyggande, gemensam säkerhet och fredsbyggande

Regeringen avser särskilt prioritera insatser som syftar till att förändra bakomliggande strukturer som orsakar väpnade konflikter. Några av de bakomliggande strukturer som försvagar samhällen och därmed bidrar till konflikter är sociala klyftor, bristande demokrati, brist på respekt för mänskliga rättigheter, kamp om odlingsbar mark, spridning av lätta vapen, dåligt fungerande säkerhetssektor (polis, rättsväsende, militärmakt m.fl.), gränsöverskridande miljöproblem och hiv/aids. Regeringen avser fortsätta bidra till utveckling av internationell krishantering, inte minst genom samarbetet inom EU, FN, Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE), Europarådet och andra regionala och internationella organisationer. Det kan ske

genom ekonomiskt stöd, personalbidrag, metodstöd och reformarbete.

För det konfliktförebyggande arbetet är individens rätt till säkerhet – att slippa fruktan för väpnad konflikt – grundläggande. Härvidlag är strävan efter en stark demokratisk rättsstat en viktig del för allt utvecklingssamarbete. I många länder är de organ som ansvarar för säkerheten snarare en orsak till instabilitet än en garanti för säkerhet. God samhällsstyrning av säkerhetssektorn minskar risken för väpnad konflikt. För detta behövs en sammanhållen internationell politik. Sverige utvecklar sina instrument och sin samordning för detta. Sådan verksamhet kan inte enbart finansieras med biståndsmedel.

Cirka hälften av alla nu pågående konflikter är återuppblossade gamla konflikter. Skapande av en varaktig fred förutsätter att de stridande parterna avväpnas och återintegreras i samhället. Dåligt integrerade före detta soldater utgör en alltför lätt rekryteringsbas för våld. Sysselsättning i form av riktiga arbetstillfällen kan ge avgörande incitament för en positiv icke våldsam utveckling. För varaktiga fredliga lösningar krävs mer adekvata insatser från det internationella samfundet. Processen att avväpna, demobilisera och återintegrera stridande parter är en del av problematiken vid övergångsfasen från en konfliktsituation till långsiktig utveckling. Regeringen avser initiera ett internationellt projekt för att tillsammans med FN-organ, givarländer, forskare och andra relevanta aktörer se över hur insatser för avväpning, demobilisering och återanpassning av före detta soldater har fungerat. Målet är att utarbeta och presentera konkreta förslag till hur insatser kan förbättras för att bli det nödvändiga första steget i fredsbyggandet. Vidare kan särskilda insatser för att underlätta fredsprocesser komma att aktualiseras.

En känslig fas är övergångsperioden mellan avslutning av en väpnad konflikt och en mer långsiktig återuppbyggnad. Bland givarländer, inom FN och på annat håll har insikten ökat om att detta är ett kritiskt skede inför och vid skapandet av långsiktig fred. Därför avsätts medel för verksamhet under sådana förhållanden.

Det är den civila befolkningen och framför allt kvinnor och barn, som är mest utsatta och som drabbas värst i moderna konflikter. I

strävan att skapa säkerhet för människor spelar jämställdhetsarbetet en mycket stor roll. Regeringen har en fortsatt hög ambitionsnivå vad gäller kvinnors deltagande i alla led av konfliktförebyggande, fredsfrämjande och återuppbyggnad. Med vägledning av inventeringar och studier som gjorts nationellt och avseende internationella insatser under 2004 avser regeringen intensifiera arbetet med implementering av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 rörande kvinnor, fred och säkerhet. Till sammans med andra länder ska Sverige agera för att fredsfrämjande åtgärder omfattar ett jämställdhetsperspektiv inklusive en jämnare könsfördelning i utsända kontingenter och utbildningar inför internationella kris- hanteringsinsatser. Inom områdena konfliktlösning, försoning och övergång ska insatser genomföras som särskilt avser kvinnor och flickor inklusive demobilisering, avvärpningsproblematiken och omhändertagande av dem som har utsatts för sexuella övergrepp, våldtäkt och annat våld.

Väpnade konflikter har en mycket stark inverkan på barn. Regeringen avser att prioritera stöd till barn som drabbas av krig och flyktingskap i enlighet med regeringens skrivelse "Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingsamarbete" (skr 2001/02:186), bl.a. genom att aktivt implementera FN:s säkerhetsrådets resolution 1460 (2003) rörande barn i väpnade konflikter.

I situationer där krig och våld redan förekommer eller hotar att återuppträffa har fredsfrämjande verksamhet en nyckelroll för att bidra till allmän säkerhet och befästa freden. Regeringen ämnar även i fortsättningen ha en hög ambitionsnivå avseende deltagande med svensk personal i multilaterala fredsinsatser under ledning av bl.a. FN, EU, och OSSE. Det gäller även stöd till freds-, försonings- och medlingsinitiativ. Som ett resultat av utvecklingen mot ökat fokus på uppbyggnad av säkerhetssektorn i samband med fredsbevarande operationer kan de civila inslagen, som räddningspersonal, polisen samt personal från övriga delar av rättsväsendet, i dessa insatser öka.

Med sin verksamhet för utbildning och samträning för internationella kris- hanterings- och fredsinsatser har Folke Bernadotteakademien en väsentlig uppgift i regeringens arbete att stärka den svenska förmågan för kon-

flikthantering och fredsfrämjande. Genom finansiellt stöd till institutioner och organisationer för forskning, studier och informationsinsatser ska akademien vidare bidra till att höja den samlade kunskapen om sambandet mellan säkerhet och utveckling.

Sysselsättning och arbetsmarknad

Arbete och inkomst ger trygghet och frihet. Arbete är viktigt för att stärka individens möjligheter att påverka såväl samhället som sitt eget liv. Arbete ger makt.

Rätten till arbete under rimliga förhållanden med rimlig lön är en grundförutsättning för en framgångsrik kamp mot fattigdomen. I utvecklingsamarbetet behöver betydelsen och behovet av trygga arbetstillfällen uppmärksammas i större utsträckning. För adekvata insatser behövs bl.a. ökad kunskap och metodutveckling på området.

I många länder växer den arbetsföra befolkningen betydligt snabbare än efterfrågan på arbetskraft. Det bidrar till hög formell arbetslöshet och undersysselsättning. Utvecklingsländernas sårbarhet gör att de drabbas i särskilt stor utsträckning.

De arbeten som finns i utvecklingsländer präglas alltför ofta av låg produktivitet och låga löner. Den snabba urbaniseringen i många länder medför dessutom en hög arbetslöshet i städerna.

I utvecklingsländerna är den informella sektorn ofta stor. Den kännetecknas bl.a. av svårigheter att få krediter och avsaknad av socialt skydd. Den underminerar också skattebasen. Inom den informella sektorn utvecklas på många håll kreativitet, innovationskraft och produktivitet som behöver komma hela samhället till del.

Utmaningen för utvecklingsländerna är att skapa god ekonomisk tillväxt som ger arbetstillfällen inom den formella sektorn. Bland annat behövs reformer för att formalisera den informella sektorn. Här ingår översyn av lagstiftning, där bl.a. frågor om äganderätt har stor betydelse, samt utbildningsinsatser. Svenskt utvecklingsamarbete ska fortsätta att stödja transparenta och förutsägbara samhällsstrukturer som underlättar företagande, handel och investeringar. Utvecklingsländernas fattig-

domsstrategier är viktiga instrument i detta arbete.

God hälsa och utbildning är förutsättningar för ökad produktivitet och ökade inkomster. Grundskola i första hand, men även högre utbildning behövs för en välfungerande arbetsmarknad. Det ökar såväl möjligheterna att ta kvalificerade arbeten som att starta egen verksamhet. Alla barns rätt till utbildning måste säkras.

Kvinnors situation på arbetsmarknaden behöver uppmärksammas. I den informella sektorn är kvinnor och barn särskilt utsatta.

Enligt *International Labour Organisation* (ILO) har ungdomsarbetslösheten ökat dramatiskt under senare år. Idag saknar var fjärde ungdom i Mellanöstern och Nordafrika arbete. I södra Afrika är en av fem ungdomar arbetslös. Ungdomar, särskilt unga kvinnor, arbetar ofta till låga löner och under usla arbetsvillkor i den informella sektorn. Ungdomsarbetslösheten är en starkt bidragande faktor till människohandel, såväl för prostitution som för barnarbete under slavliknande förhållanden. Sverige stödjer det nätverk mot ungdomsarbetslöshet som FN, Världsbanken och ILO har bildat, *Youth Employment Network*. Regeringen avser också söka nya vägar för att stödja arbetet mot ungdomsarbetslösheten i utvecklingsländer.

Rimliga arbetsvillkor och rimliga löner bidrar till en positiv ekonomisk utveckling. Viktiga erfarenheter och bidrag till en positiv utveckling kan lämnas av såväl fackföreningar som arbetsgivare. De svenska parterna på arbetsmarknaden har inlett stöd inom området till parterna i flera utvecklingsländer. ILO har en nyckelfunktion för såväl respekten för mänskliga rättigheter i arbetslivet som grundläggande arbetsvillkor. Sverige arbetar för att ILO ska intensifiera sina insatser inom sysselsättnings- och arbetsrättsområdet och samarbeta med andra internationella organ i dessa frågor. Regeringen vill också intensifiera arbetet med genomförande av ILO-konventionerna. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot barnarbete.

3.4.4 Geografisk inriktning

Varje land har det övergripande ansvaret för att skapa gynnsamma förutsättningar för ut-

veckling. Hållbar ekonomisk tillväxt, en rättvis fördelningspolitik och ett brett och aktivt deltagande av det civila samhället i beslutsprocesser är nödvändiga förutsättningar. Ett stabilt institutionellt och makroekonomiskt ramverk, en öppen och effektiv förvaltning och ett självständigt rättsväsende behövs. Korruption måste bekämpas.

Även om det offentliga biståndet, i ljuset av de samlade resursflödena, volymmässigt spelar en begränsad roll är det avgörande inom vissa sektorer och särskilt för de fattigaste länderna. Minst 0,25 procent av BNI ska därför gå till de minst utvecklade länderna. Behoven och effektiviteten i fattigdomsbekämpningen ligger till grund för den geografiska fördelningen av medlen. Tyngdpunkten i samarbetet ligger därför på de fattigaste länderna i Afrika och Asien. Den särskilt utsatta situationen för människorna i Afrika motiverar en större tilldelning av resurser för den kontinenten.

Samarbetet ska utformas för att stödja samarbetsländernas nationella strategier för fattigdomsbekämpning, bl.a. genom budget- och sektorstöd.

Det står även klart att större uppmärksamhet måste ägnas s.k. postkonfliktsituationer då fredsavtal slutits men där behov finns av politiskt och ekonomiskt stöd för att stabilisera utvecklingen. Beredskap ska finnas att finansiellt stödja återuppbyggnadsinsatser i sådana förhållanden. Bistånd anpassat till olika situationer förutsätter möjligheter till och motiverar ökad flexibilitet.

Sammantaget innebär detta att många aktörer och biståndsformer behövs för utveckling. Avgörande för positiva resultat är att dessa samverkar för förverkligandet av utvecklingslandets fattigdomsstrategi. Inom denna ska såväl multilaterala som bilaterala aktörer agera.

Afrika

Många länder i Afrika uppvisar god ekonomisk tillväxt och flera av de länder som Sverige samarbetar med, t.ex. Moçambique, Uganda och Tanzania, har haft tillväxtsiffror på 5 procent eller mer de senaste åren. Trots detta lever alltjämt över hälften av Afrikas befolkning i extrem fattigdom och det är i Afrika som framstegen mot millennieutvecklings-

målen är svagast. Enligt FN:s utvecklingsprogram (UNDP) finns i Afrika 25 av de 31 länder där extraordinära ansträngningar behövs för att millennieutvecklingsmålen ska uppfyllas. Bedömningen är att flertalet länder inte kommer att uppnå den tillväxt som behövs för att uppfylla målen.

Afrika är den region som drabbats hårdast av hiv/aids. I Botswana är mer än 35 procent av befolkningen smittad och i Sydafrika drygt 20 procent. I andra afrikanska länder är över hälften av den yngre delen av befolkningen smittad. Epidemin har lett till att över 10 miljoner barn i Afrika är föräldralösa. Om trenden inte bryts kommer över 18 miljoner afrikanska barn att vara föräldralösa år 2010. Kvinnornas utsatthet måste särskilt uppmärksammas. Maktförhållandena mellan könen måste ändras liksom det sexuella beteendet för att spridningen ska kunna minskas. Ingen kan blunda för hiv/aids-hotet – alla samhällsområden påverkas. Politiker och företrädare för det civila samhället och näringslivet måste visa ett starkt ledarskap. Kapacitetsuppbyggnad behövs, liksom insatser för förebyggande, behandling och vård. Sverige fortsätter att aktivt bidra till arbetet mot hiv/aids dels genom riktade insatser, dels genom att anlägga ett hiv/aids-perspektiv i allt utvecklings-samarbete. Sidans regionala hiv/aids-sekretariat i Lusaka spelar en viktig roll i sammanhanget.

Kvinnorna är diskriminerade på nästan alla samhällsområden i afrikanska länder. De har begränsad rätt att äga och ärva mark och därmed minskade möjligheter att få krediter och göra investeringar i jordbruket. Kvinnor har begränsad tillgång till rättvisa. I många samhällen beivras inte våld och övergrepp mot kvinnor och flickor. Kvinnornas låga utbildning och dåliga tillgång till hälsovård drabbar inte bara dem själva utan också framtida generationer. I familjen råder brist på jämställdhet. Allt detta hämmar utvecklingen. De rådande maktstrukturerna måste därför ändras och kvinnorna i Afrika måste få större möjlighet att påverka sin situation.

Arbetslöshet och undersysselsättning karaktäriserar kontinenten. Majoriteten av de sysselsatta finns i aktiviteter som präglas av låg produktivitet och låga löner. Många arbetar inom den informella sektorn och i småjordbruk inriktade på självförsörjning. Den snabba urbaniseringen medför hög arbetslöshet i

städerna – inte minst för unga människor. Utvecklingen på landsbygden och inom jordbruket är på många sätt avgörande för sysselsättningsmöjligheterna i Afrika.

Bilden av demokrati och respekt för mänskliga rättigheterna i Afrika är inte entydig. Demokratin i formell mening gör framsteg. Mycket återstår dock för att utveckla en demokratisk kultur som bygger på grundläggande respekt för de mänskliga rättigheterna och jämställdhet. Kvinnorna måste få ökad delaktighet i det politiska livet så att de kan påverka sina villkor. I flera länder är den utbredda korruptionen ett allvarligt hinder för utveckling och måste bekämpas inom ramen för ansträngningarna att åstadkomma bättre samhällsstyrning.

NEPAD (*New Partnership for Africa's Development*) betonar att de afrikanska länderna måste ta ansvar för sin egen utveckling. NEPAD har därför upprättat APRM (*African Peer Review Mechanism*) som syftar till att granska länderna vad politisk och ekonomisk samhällsstyrning angår. Ett tjugotal afrikanska länder har anslutit sig till mekanismen och de första granskningarna har nyligen inletts.

Betydande framsteg har gjorts för att lösa flera av Afrikas svåraste och mest långvariga konflikter. Samtliga större konfliktområden i Afrika är föremål för afrikanskt ledda fredsprocesser. Afrikanska Unionen (AU) verkar för fred, säkerhet och stabilitet. Inrättandet av ett freds- och säkerhetsråd är av stor betydelse för ansträngningarna att förebygga och hantera konflikter på kontinenten. De subregionala samarbetsorganisationerna förstärker sin verksamhet i nära samverkan med AU.

Fredsprocessen i Stora Sjöregionen fortsätter trots flera djupa kriser med allvarliga övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. I Västafrika finns förhoppningar om en fredlig utveckling i Liberia.

Inom EU utvecklas politiken för att kunna möta ett ökat afrikanskt ansvarstagande och ett ökat FN-engagemang även på konfliktområdet. Ett viktigt steg är EU:s beslut att inom ramen för Europeiska utvecklingsfonden (EUF) upprätta en s.k. fredsfacilitet för Afrika som kan finansiera fredsbevarande operationer som genomförs av afrikanska organisationer. Även samarbetet mellan FN och de afrikanska organisationerna utvecklas och förstärks.

Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB) spelar en viktig roll för utvecklingen på kontinenten. Det förhållandevis stora afrikanska ägarskapet gör att banken har möjlighet att i dialog med medlemsländerna bidra till att nå millennieutvecklingsmålen. Ett ökat svenskt samarbete med AfDB eftersträvas, t.ex. genom ökat bidrag till bankens utvecklingsfond (AfDF).

Det är angeläget att stärka samverkan mellan Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete och EU:s utvecklingssamarbete i regionen. EU:s omfattande utvecklingssamarbete med majoriteten av länderna i Afrika styrs av Cotonou-avtalet och finansieras av Europeiska utvecklingsfonden (EUF). I utformningen av EU:s utvecklingssamarbete med Afrika driver Sverige bl.a. fattigdomsbekämpning, högre effektivitet och flexibilitet.

Samarbetet med Afrika styrs bl.a. av regeringens skrivelse om en förnyad svensk Afrikapolitik (skr 1997/98:122) och dess uppföljning (Ds 2002:36). Främjandet av sådan ekonomisk tillväxt som leder till minskad fattigdom, ökad sysselsättning och ökade inkomster, och möjliggör bättre utbildning och hälsa är centralt även i fortsättningen. Tonvikt läggs på kapacitets- och institutionsuppbyggnad. Insatser för fred, demokratisk samhällsutveckling och bättre samhällsstyrning väger tungt. Åtgärder för att bekämpa korruptionen har hög prioritet. Insatser på miljöområdet och för förbättrad jämställdhet mellan män och kvinnor är också av betydelse.

Darfur

Situationen i Darfuruområdet i Sudan har inneburit grova kränkningar av mänskliga rättigheter och brott mot den humanitära rätten och mot mänskligheten. FN:s säkerhetsråd har framhållit att Sudans regering måste ta på sig ansvaret för att stoppa utvecklingen. Om Sudans regering inte lever upp till kraven är det ytterst världssamfundets ansvar att stoppa våldet.

Den Afrikanska unionen (AU) har tagit på sig uppgiften att spela en viktig roll för att lösa konflikten bl.a. genom medling. Samtidigt behöver AU ha EU:s och FN:s fulla stöd både politiskt och finansiellt. Omfattande och skyndsamma humanitära insatser är också nödvändiga.

Sverige bidrar politiskt, personellt och genom humanitärt stöd till Darfur.

Då flera av länderna i Afrika för en bra utvecklingspolitik skulle ett förstärkt utvecklingssamarbete kunna möjliggöra att flera av millennieutvecklingsmålen uppnås. Ländernas ansträngningar bör därför stödjas genom ökat utvecklingssamarbete och förbättrade förhållanden för handel och investeringar. Samarbetet behöver förstärkas och effektiviseras ytterligare. Arbetet med strategierna för fattigdomsbekämpning måste också vidareutvecklas.

Större uppmärksamhet kommer att ägnas s.k. postkonfliktsituationer då fredsavtal slutits men där behov finns av politiskt och ekonomiskt stöd för att stabilisera utvecklingen. Sådana insatser genomförs nu i Liberia, Sierra Leone och Demokratiska Republiken Kongo och kan bli aktuella i bl.a. Sudan och Somalia. Sveriges politiska engagemang i Liberia genom kabinettssekreterare Hans Dahlgrens uppdrag för EU-ordförandeskapets räkning kompletteras med brett stöd till fredsprocessen, bl.a. genom deltagande med omkring 240 personer i FN-styrkan UNMIL. Stöd lämnas också till humanitära insatser och till återuppbyggnad.

Stöd till regionalt samarbete och regionala organisationer kommer att ges ökad betydelse. Det gäller att stödja såväl de afrikanska organisationernas förmåga att förebygga och hantera konflikter som strävanden mot regional ekonomisk integration och stärkt kapacitet på handelsområdet. Näringslivsutveckling och handels- och sysselsättningsfrämjande insatser uppmärksammas. Det gäller att bistå länderna att öka förmågan att producera varor och tjänster för export. Särskilda insatser på handelsområdet kan aktualiseras i såväl enskilda samarbetsländer som de ländergrupperingar som förhandlar frihandelsavtal med EU, s.k. Ekonomiska partnerskapsavtal (*Economic Partnership Agreements*, EPA). Även insatser för att stärka ländernas kapacitet i förhållande till WTO kan bli aktuella. Genom Viktoriasjöinitiativet stödjer Sverige regionala initiativ för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling.

I Sydafrika, Namibia och Angola kommer utvecklingssamarbetet gradvis att styras över mot andra samarbetsformer. Genom ett särskilt projekt har dialogen mellan Sverige och länder i södra Afrika förstärkts.

Utvecklingssamarbetet, inte minst dialogen, bedöms kunna öka med ett antal länder som Sverige bedrivit ett långsiktigt utvecklingssamarbete med och som driver en aktiv politik för att minska fattigdomen, t.ex. Etiopien, Kenya, Moçambique, Tanzania och Uganda. Det gäller också de nyare samarbetsländerna i Västafrika, Burkina Faso och Mali. Behovet av medel för återuppbyggnad och regionalt samarbete är betydande.

Asien, Mellanöstern och Nordafrika

Asien

Hög ekonomisk tillväxt har möjliggjort betydande framsteg för att minska fattigdomen i Asien. Flera länder i regionen har redan lyckats halvera fattigdomen och klarar därmed det första millennieutvecklingsmålet. Fortsatt hög tillväxt i regionen ger goda förutsättningar för ytterligare framsteg. Skillnaderna är dock stora mellan länder samt mellan olika områden och socio-ekonomiska grupper. Fortfarande lever drygt två tredjedelar av jordens fattiga i Asien. I Sydasiens bor drygt en halv miljard fattiga människor. Befolkningstillväxten innebär att det absoluta antalet fattiga minskar långsamt. Trots framstegen kvarstår därför fattigdom som Asiens största utmaning.

Hög arbetslöshet och undersysselsättning karaktäriserar flertalet utvecklingsekonomier i Asien. Tillväxten är inte tillräckligt hög för att absorbera överskottsarbetskraft från jordbruket, arbetskraft som frigörs då förlustbringande statsägda företag läggs ned samt det ökade arbetskraftsutbudet som följer bl.a. med en hög befolkningstillväxt i vissa länder. Reformerna behövs för att förbättra klimatet för sysselsättningskapande investeringar i den privata sektorn och för att minska anpassningskostnader för dem som drabbas, bl.a. sociala skyddsnet.

Den utbredda korrupsjonen utgör ett allvarligt problem i regionen, med betydande negativa effekter på tillväxt och möjligheterna att minska fattigdomen. En ökad medvetenhet märks bland flera regeringar, men ansträngningarna är långt ifrån tillräckliga.

Flera länder i Asien har uppenbara problem med att nå millennieutvecklingsmålen, framför allt målen om utbildning, hälsa och miljö. Graden av respekt för demokrati och mänsk-

liga rättigheter varierar dessutom starkt inom regionen. Den allmänna långsiktiga trenden är dock positiv. Kvinnors och barns rättigheter är fortfarande ofta starkt eftersatta och handel med kvinnor och barn är ett utbrett problem. Även de många etniska minoriteterna har som regel en eftersatt och utsatt position.

Spridningen av hiv/aids är snabbare än väntat och utgör ett växande hot mot den ekonomiska och sociala utvecklingen i stora delar av regionen. Förnekandet av sjukdomen från alltför många regeringars sida i kombination med fattigdom och bristande jämställdhet bidrar till epidemins fortsatta utbredning. Situationen är särskilt alarmerande i de mest folkrika länderna. I Indien bedöms 4–5 miljoner människor vara smittade. Om ingenting görs för att bekämpa den snabbt ökande hiv/aids-spridningen i Asien riskerar världsdelen att ha mellan 40 och 50 miljoner smittade år 2025. Det är fler än antalet människor som idag lever med hiv/aids i hela världen. Då hiv/aids, malaria och tuberkulos ökar, förefaller målet att stoppa spridningen av dessa och andra sjukdomar till år 2015 bli svårt att nå.

Asien är den mest förorenade regionen i världen och miljöproblemen tilltar vilket medför såväl långsiktiga negativa effekter som fler akuta katastrofer. Viktiga förklaringar till miljöförsämringen är otillräcklig institutionell kapacitet och bristande miljöpolitik. Föroreningar från industri, jordbruk, vedeldning och hushållsavfall har skapat försämrade levnadsvillkor. Avskogningen fortsätter dessutom i Indonesien, Malaysia, Nepal och Sri Lanka. Målet att halvera andelen människor utan tillgång till rent dricksvatten kommer att bli svårt att nå.

Sveriges samarbete med regionen styrs bl.a. av regeringens Asienstrategi (1999) samt "Framtid med Asien – en uppföljning av regeringens Asienstrategi" (2002). Skillnaderna mellan länderna är mycket stora och biståndet har därför skiftande betoning i olika länder. Prioriterade områden för utvecklingssamarbetet med Asien är framför allt miljö, god samhällsstyrning inklusive korrupsionsbekämpning, främjande av mänskliga rättigheter och demokrati, bekämpning av hiv/aids, samt fredsfrämjande och konfliktförebyggande. Genomgående inslag är institutionsuppbyggnad och stöd för reform-

processer. För att millennieutvecklingsmålen ska nås krävs att såväl ländernas regeringar som det internationella givarsamfundet målmedvetet fokuserar på fundamentala åtgärder för fattigdomsbekämpning. Ökad samordning och harmonisering med andra givare eftersträvas. I Asien innehar Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB/AsDF) en dominerande ställning som utvecklingsfinansiär. Sveriges samarbete med AsDB/AsDF ska intensifieras, liksom samarbetet med EU. EU:s regionala bistånd till Asien styrs av en förordning om stöd till såväl Asien som Latinamerika. EU:s bistånd till Asien motsvarar endast ca 10 procent av gemenskapens totala bistånd. Viktiga frågor som Sverige driver är en tydlig fattigdomsinriktning på insatser, att konsekvent arbeta med utvärderingar samt fortsatt fokus på mainstreaming av horisontella frågor såsom mänskliga rättigheter, jämställdhet, miljö och demokrati.

Den säkerhetspolitiska utvecklingen i Asien präglas av fortsatt instabilitet och osäkerhet vilket lyfter fram behovet av stärkt multilateral samverkan och förebyggande åtgärder. Sverige ger stöd till att lösa inomstatliga konflikter, bl.a. i Afghanistan och Sri Lanka. Afghanistan är det näst fattigaste landet i världen och det största biståndslandet i Asien för Sveriges del. Utvecklingsbehoven är enorma och säkerheten dålig. Afghanistan kommer att vara i behov av bistånd en lång tid framöver.

Nya landstrategier har under 2004 antagits för utvecklingssamarbetet med Laos och Vietnam. Samarbetet med delar av Sydostasien kommer att regleras i en regionstrategi som är under utarbetande. Regionstrategin ska omfatta dels en regional strategi, dels landstrategier för Filippinerna, Indonesien och Östtimor. Beredskap ska finnas för att snabbt öka samarbetet med Burma om de politiska förutsättningarna skulle förbättras i landet. Landstrategin för Thailand ska inte förnyas då Thailands regering inte längre anser att landet har behov av gåvobistånd.

Den indiska regeringens beslut att ta emot bistånd endast från ett fåtal större givare har föranlett en omprövning av det svenska biståndet till Indien. Regeringen beslutade våren 2004 om nya riktlinjer med fokus på demokrati och rättighetsstödande insatser. Arbetet med att formulera en strategi för samarbetet med Indien har inletts.

Mellanöstern och Nordafrika

Länderna i Mellanöstern och Nordafrika (MENA) klassificeras inte som fattiga, men massfattigdom och överbefolkning hör till de långsiktiga problemen i regionen. Framför allt på landsbygden är fattigdom ett stort problem, och det är högst osäkert att den kommer att kunna halveras till 2015. Skillnaderna mellan länderna är dock stora: i Jordanien och Tunisien beräknas 10 procent av befolkningen vara fattig, medan andelen i Yemen beräknas till 40 procent. Tillväxten har överlag varit antingen långsam eller negativ under senare år, vilket lett till att arbetslösheten stigit i nästan samtliga länder. I merparten av länderna överstiger arbetslösheten 10 procent; i konflikt-drabbade länder som Irak, Algeriet och de palestinska områdena, är den betydligt högre. I regionen har medellivslängden ökat samtidigt som barn- och mödradödligheten samt analfabetismen har minskat. En ökande del av befolkningen har tillgång till vatten och sanitär utrustning. Under 1990-talet saktades dock utvecklingen av.

Utbildningssystemet är eftersatt och läskunnigheten är lägre än i länder med betydligt lägre utvecklingsnivå i övrigt. Som helhet har dock läskunnigheten ökat i regionen, även om kvinnor är väsentligt överrepresenterade bland de icke-läskunniga. Kunskapssamhället som helhet är eftersatt. Spridningen av hiv har ökat betydligt under senare år och de senaste mätningarna visar att 0,2 procent av den vuxna befolkningen är hiv-smittad.

De politiska problemen är akuta och två konflikthärदार, den israelisk-palestinska konflikten och Irak, riskerar att öka instabiliteten. En rad andra problem kan hänföras till regimernas odemokratiska struktur och en svag ekonomisk utveckling. Den ekonomiska strukturen är outvecklad. Produktionen begränsas i huvudsak till jordbruksvaror och i vissa länder råvara i form av olja. MENA är efter Afrika söder om Sahara den region i världen som har de lägsta nettoinvesteringarna.

I flertalet länder är makteliten, som domineras av män, ytterst privilegierad, sekulariserad och västinfluerad. I några länder är regeringarna påfallande konservativa. En växande klyfta skiljer de styrande från en befolkning som i många fall lever i fattigdom och bland vilken religiös fundamentalism och anti-

västliga och USA-fientliga strömningar tilltar. Graden av kvinnors deltagande i samhällslivet är lågt; kvinnor är marginaliserade politiskt och socialt och diskrimineras av såväl lag som tradition. Viktiga demokratiska fundament, som respekt för de mänskliga rättigheterna, inte minst kvinnors rättigheter och respekt för rättsstatens principer, saknas ofta. Familjen, släkten och klanen blir lätt den enskilda alternativ till det icke-fungerande rättssamhället. Risk finns för migrationsvågor inom regionen och till närområdena. Ett regionalt svenskt stöd till mänskliga rättigheter och demokrati är under uppbyggnad.

Ett omfattande svenskt utvecklingsstöd och humanitärt bistånd utgår sedan fredsprocessens början till Västbanken/Gaza. De övergripande målen för stödet är att främja fredlig utveckling och stärka fredsprocessen. Prioriterade områden är barns välfärd, sysselsättningskapande program och stöd till upprätthållande av samhällsservice. Till följd av den svåra situationen på de palestinska områdena har insatserna på det humanitära området ökat markant under de senaste tre åren. Mot bakgrund av bl.a. de stora återuppbyggnadsbehoven har regeringen beslutat om en strategi för det svenska utvecklings-samarbetet med Irak för 2004–2006 om högst 400 miljoner kronor. Förutom fortsatta humanitära insatser antas mänskliga rättigheter – inklusive kvinnors situation – demokrati och infrastruktur som framtida samarbetsområden. I övrigt ges inget svenskt bilateralt bistånd till länderna i Mellanöstern och Nordafrika. Anledningen är att de flesta länderna i regionen har stora naturtillgångar och i sig inte är fattiga, även om det i de flesta länder finns stora grupper som lever under fattigdomsgränsen.

EU har inlett flera samarbetsprojekt med länderna i Mellanöstern och Nordafrika. Dessa initiativ är Barcelonaprocessen, som även kallas EU:s Medelhavssamarbete (*Euro-Med*), EU:s grannskapspolitik (*European Neighbourhood Policy*, ENP) samt EU:s strategiska partnerskap med Medelhavet och Mellanöstern.

Barcelonaprocessen inleddes 1995 och omfattar idag de 25 EU-medlemsstaterna och tio länder i Medelhavsregionen, inklusive Turkiet och Israel. Inom ramen för Barcelona-processen utgår det s.k. MEDA-biståndet,

som för perioden 2000–2006 omfattar 5,35 miljarder euro. Därtill har Europeiska investeringsbanken (EIB) ställt krediter på ca 7 miljarder euro i utsikt. Sverige tillhör de mest aktiva länderna inom Barcelonaprocessen.

EU:s grannskapspolitik föreslogs av EU-kommissionen 2003. I Mellanöstern handlar grannlandspolitiken i första hand om de länder med vilka EU har associeringsavtal, dvs. Israel, Jordanien, Marocko, Tunisien och Palestinska myndigheten samt Egypten, vars avtal trädde i kraft den 1 juni 2004. På uppdrag av Europeiska rådet utarbetar kommissionen f.n. handlingsplaner för de fem förstnämnda länderna samt för Ukraina och Moldavien. Under innevarande finansiella perspektiv väntas MEDA-biståndet tas i anspråk för åtgärder inom ENP som avser Medelhavet.

EU:s strategiska partnerskap för Medelhavet och Mellanöstern antogs av Europeiska rådet i juni 2004. Partnerskapet omfattar området från Marocko och Mauretanien i väst till Iran i öst. EU kommer främst att utnyttja befintliga strukturer för sin politik, bl.a. Barcelonaprocessen och ENP. EU kommer också att stärka förbindelserna med övriga länder i Mellanöstern och Gulfländernas samarbetsorganisation. Partnerskapet avser att bl.a. främja politiska reformer, ett gott styrelseskick, demokrati och mänskliga rättigheter och stimulera handel och ekonomiskt samarbete. EU kommer även att främja konfliktförebyggande och konfliktlösning samt åtgärder för att bekämpa terrorism, spridning av massförstörelsevapen och illegal migration. Dessa mål kan inte nås utan en rättvis och varaktig lösning på den arabisk-israeliska konflikten. En fortsatt konflikt får inte utnyttjas som förevändning för uteblivna reformansträngningar.

Latinamerika

Efter några år av recession och negativ ekonomisk tillväxt har konjunkturen i Latinamerika vänt. Den positiva utvecklingen under 2003 fortsätter, även om återhämtningen är blygsam i de mest drabbade länderna och många av de strukturella problemen kvarstår. En stor del av befolkningen lever i fattigdom eller extrem fattigdom och inkomst- och för-mögenhetsklyftorna är de största i världen.

Arbetslösheten är omfattande och många är undersysselsatta eller arbetar inom den informella sektorn. Svårigheterna för länderna på kontinenten att nå millennieutvecklingsmålen, framför allt målen om utrotning av den extrema fattigdomen, kvinnors ställning, utbildning och hälsa, blir allt tydligare.

Under 1990-talet har, med Kuba som enda undantag, demokratiska regeringar etablerats i samtliga latinamerikanska stater. Utvecklingen förblir emellertid motsägelsefull. Det folkliga inflytandet är fortfarande alltför begränsat. Styrelseskicken innebär i många fall ett mycket begränsat parlamentariskt inflytande och i många av länderna är de politiska partierna svaga. Förtroendet för de traditionella partierna undergrävs av den omfattande korruptionen och av ekonomiska reformprogram med brister i fråga om inkomstfördelning och sociala komponenter. Ursprungsbefolkningarna är föremål för etnisk diskriminering. I många av länderna är rättsväsendet bristfälligt. Om millennieutvecklingsmålen ska kunna nås behövs betydande insatser för fattigdomsbekämpning, bl.a. genom demokratiframjande och konfliktförebyggande.

Fredsprocessen i Guatemala fortskrider men i långsam takt. Respekten för mänskliga rättigheter förblir dock bristfällig. Relativt sett är respekten för de civila och politiska rättigheterna i Nicaragua god. Korruptionsbekämpning står högt på dagordningen men fattigdom, arbetslöshet och undersysselsättning resulterar i svåra levnadsvillkor, låg utbildningsnivå, begränsad tillgång till hälsovård och socialt utanförskap. De mest utsatta grupperna är kvinnor, barn och ursprungsbefolkningen. Trots demokratins framsteg har kvinnors politiska deltagande och inflytande inte förbättrats nämnvärt. Kvinnor har en underordnad ställning till männen inom de flesta områden och våld mot kvinnor är ett mycket utbrett problem. I Honduras förväntas regeringen fortsätta med pågående institutionella och politiska reformer, till vilka det svenska biståndet är kopplat. I Karibien är demokratin på de flesta håll relativt väl förankrad med undantag för i första hand Haiti och Kuba.

Latinamerika är inte lika drabbad av hiv/aids som Afrika eller delar av Asien, men sjukdomen är ett växande problem och i vissa länder är problemet redan allvarligt. Värst

drabbade är Karibien (bl.a. Haiti och Dominikanska republiken), Belize, Honduras, Panama och delar av Brasilien.

Bolivia är Sydamerikas fattigaste land och därtill politiskt mycket instabilt. Under 2004 har situationen blivit mindre spänd, men landets omfattande problem i form av den djupa fattigdomen, ojämlikheten och ursprungsbefolkningens politiska utanförskap kvarstår och därmed risken för nya oroligheter. Situationen i Venezuela karaktäriseras av fortsatt instabilitet där polariseringen mellan regering och opposition består. Situationen i Peru är oviss. I Colombia fortsätter den väpnade konflikten. Att få till stånd en fungerande fredsprocess har blivit en internationell politisk angelägenhet. Colombia har det tredje största antalet internflyktingar i världen och de regionala effekterna av landets problem blir alltmer påtagliga, bl.a. genom ett tilltagande antal colombianska flyktingar i Venezuela och Ecuador. Colombia står för 70–80 procent av världens kokainproduktion och narkotikan är starkt sammanvävd med den väpnade konflikten. Nästan allt kokain i världen framställs i den andinska regionen.

Bolivia, Nicaragua och Honduras är föremål för skuldåtgångsinitiativet för de kraftigt skuldyngda fattiga länderna (HIPC). Budgetstöd, som en del av stödet till de fattigdomsstrategier som länderna själva utarbetat, kan bli aktuellt till länderna.

Brasilien har tagit nya initiativ i kampen mot fattigdomen. Sverige stödjer Brasiliens ansträngningar.

Samstämmighet och hög profil i dialog, givarsamordning och diplomatiskt arbete kännetecknar Sveriges engagemang i flera av länderna i Latinamerika. Allianser eftersträvas med såväl multilaterala och regionala givare, som med enskilda organisationer. Väl fungerande samverkan har etablerats t.ex. med den Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB). Ofta används även FN-organ som utvecklingspartner.

Styrdokumentet för utvecklingssamarbetet är en regionstrategi för Centralamerika och Karibien år 2001–2005, och en regionstrategi för Sydamerika med separata landstrategier för Bolivia och Colombia för åren 2003–2007.

EU:s regionala bistånd till Latinamerika styrs av en förordning om stöd till såväl Asien som Latinamerika. Prioriteringarna är fattig-

domsbekämpning och social utjämning, men även handelsrelaterat stöd. EU har skapat en fond för att implementera associeringsavtalet med Chile. Stöd till integrationsprocessen i de två regioner som står på tur för eventuella förhandlingar om associeringsavtal, Centralamerika och Andinska gemenskapen, ingår också i EU:s utvecklingssamarbete. Det strategiska partnerskapet mellan EU och Latinamerika och Karibien stärktes ytterligare genom det tredje toppmötet mellan regionerna som hölls i maj 2004. Parterna enades om att utöka samarbetet inom multinationella fora och då särskilt FN, samt inom social sammanhållning.

Östeuropa och Centralasien

Utvecklingen i Östeuropa och Centralasien kännetecknas av allt större skillnader mellan länder vad gäller reformtakt och ekonomisk utveckling. I Ryssland och Ukraina fortsätter den ekonomiska expansionen med hög tillväxt. Särskilt i Ryssland fördjupas reformerna inom vissa centrala områden, bl.a. den statliga förvaltningen. I Vitryssland fortsätter stagnationen och få tecken finns på en utveckling i demokratisk riktning och mot en öppen marknadsekonomi. På Västra Balkan har Kroatien erhållit kandidatlandstatus och förväntas inleda medlemskapsförhandlingar med EU under 2005. I Serbien och Montenegro expanderar ekonomin efter en lång period av nedgång. Nyligen hölls presidentval i landet vilket blev en framgång för demokrati och europanärmande. I flera länder på Västra Balkan finns dock omfattande brister vad gäller genomförandet av nödvändiga reformer vilket bl.a. hämmar den ekonomiska återhämtningen. I Södra Kaukasien finns förutsättningar för en fördjupad reformprocess i Georgien. Generellt befinner sig dock länderna i denna region såväl som flera länder i Centralasien i ett tidigt skede vad gäller övergången från planekonomi till en fungerande marknadsekonomi och de har därför ett omfattande reformarbete framför sig. Flera av länderna är också inbegripna i regionala konflikter. I Turkmenistan och Uzbekistan är bristen på demokratisk utveckling särskilt oroande.

Den EU-utvidgning som genomfördes den 1 maj 2004 innebär att det svenska utveck-

lingssamarbetet med anslutningsländerna avslutas och övergår till reguljärt grannlandssamarbete. De nya medlemsstaternas erfarenheter av transition kommer att tas till vara i trepartssamarbete.

En ny Sidaenhet kommer, sedan utvecklingssamarbetet avslutats, att etableras på Gotland under 2005 för att främja ett fördjupat samarbete mellan Sverige och Östersjöregionen. Den nya Sidaenhetens verksamhet kommer att finansieras från utgiftsområde 5 Internationell samverkan.

Det svenska utvecklingssamarbetet kommer att riktas längre österut och mot länderna på Västra Balkan. Samtidigt sker en liknande omställning av utvecklingssamarbetet inom EU. Regeringen bedömer att insatser för att undvika att en fattigdomsklyfta permanentas och fördjupas mellan det utvidgade EU och omgivande grannländer är viktigt för en fortsatt stabil utveckling i Europa. Regeringen verkar därför inom EU för att knyta de nya grannländerna närmare europeiska samarbetsstrukturer och värdegemenskaper. Organiserad brottslighet och miljöförstöring är tilltagande problem av gränsöverskridande karaktär i Östeuropa och Centralasien och måste bekämpas genom samarbete.

Flera länder i Östeuropa, exempelvis Ryssland, Ukraina och Moldavien, går mot ett allt närmare samarbete med EU baserat som tidigare på så kallade partnerskaps- och samarbetsavtal (PSA).

Samtidigt fortsätter länderna på Västra Balkan att kopplas närmare EU genom den s.k. Stabiliserings- och associeringsprocessen (SAP), som stakar ut vägen för länderna mot ett närmare samarbete med EU i perspektivet av ett framtida EU-medlemskap. Inom ramen för SAP upprättas nu även europeiska partnerskapsavtal mellan EU och respektive land, vilka kommer att bli vägledande för det fortsatta EU-närmandet. Det svenska utvecklingssamarbetet, såväl som utvecklingssamarbetet genom EU, ska stödja ländernas EU-närmande inom ramen för PSA, ENP och SAP. Sverige ska även verka för att de nationella fattigdomsstrategierna (PRS) i respektive land samordnas med arbetet för europeisk integration.

De båda EG-instrumenten TACIS (*Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States*) och CARDS (*Community*

Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation) är de viktigaste kanalerna för gåvobistånd till de före detta sovjetrepublikerna utom de baltiska länderna (OSS-länderna) respektive länderna på Västra Balkan. EU:s förmedlemskapsstöd till kandidatländerna kanaliseras genom instrumenten Phare, Ispa och Sapard. Phare är det särskilda programmet för kandidatländernas anslutningsprocesser. Regeringen avser i styrningen av dessa instrument verka för effektiva och ändamålsenliga insatsprogram som utformas i nära samarbete med de berörda samarbetsländerna. Regeringen kommer fortsatt att prioritera twinninginsatser genom både TACIS, CARDS- och Phare-programmen för att främja institutionsuppbyggnad i samarbetsländerna.

I det svenska närområdet kommer samarbetet med nordvästra Ryssland, Ukraina och Vitryssland att fortsätta. Stärkandet av demokratiska strukturer, ett aktivt medborgerligt deltagande och en utveckling av god samhällsstyrning och förvaltning kommer fortsatt att ha hög prioritet. I Ryssland och Ukraina bör stödet till pågående förvaltningsreformer fortsätta. Insatser inom miljöområdet och den sociala sektorn bedöms som angelägna liksom arbetet med att främja en gemensam säkerhet. Inom miljöområdet avser regeringen fortsätta stödet genom NDEP-fonden (Nordiska dimensionens miljöpartnerskap) och NEFCO (Nordiska miljöfinansieringsbolaget) för insatser främst i nordvästra Ryssland. Vad gäller Vitryssland kommer utvecklingssamarbetet bl.a. att fokusera på det civila samhället, oberoende massmedia och den sociala sektorn. Samarbete med svenska kommuner, länsstyrelser, landsting och storregioner kommer fortsatt spela en viktig roll för att utveckla lokal och regional förvaltning. Ett visst säkerhetsfrämjande samarbete samt samarbete inom utbildnings- och forskningsområdet kommer att fortsätta med Estland, Lettland och Litauen även under 2005. Stödet ska successivt fasas ut och övergå till ett nära och reguljärt grannlandssamarbete.

Ryssland och Ukraina är bland de länder i världen som har den snabbaste spridningen av hiv/aids. Då många som drabbas av hiv/aids är prostituerade och sprutnarkomaner har problemet tidigare inte prioriterats av myndigheterna i tillräckligt stor omfattning. Sverige

kommer fortsatt stödja insatser på detta område.

Utvecklingssamarbetet med särskilt Ryssland bör, där så är lämpligt, stödja genomförandet av beslut som fattas inom ramen för Barentsrådet, Östersjöstaternas råd, Nordiska ministerrådet och Arktiska rådet.

Stärkandet av demokratiska strukturer och god samhällsstyrning är av stor vikt för utvecklingen på Västra Balkan. Utbredd korrup tion och ett svagt rättsväsende utgör hinder för framsteg på flera håll i regionen. De svenska insatserna på Västra Balkan bör inriktas på fortsatt EU-närmande och stöd för institutionsuppbyggnad samt främjande av näringslivsutveckling, för att därigenom verka konfliktförebyggande och minska fattigdom. Utvecklingssamarbetet med Turkiet syftar till att fortsätta EU-anpassningen. I Rumänien och Bulgarien är endast begränsade insatser aktuella.

Utvecklingssamarbetet med Moldavien kommer att intensifieras. Regeringen beslutade i maj 2004 om en ny landstrategi för 2004–2006, i vilken en fördubbling av biståndet från dagens 40 miljoner kronor möjliggörs. Inriktningen kommer att vara fattigdomsbekämpning och integrering med de europeiska strukturerna. För länderna i Södra Kaukasien kommer samarbetet att särskilt inriktas på att skapa förutsättningar för att minska fattigdomen och förebygga konflikter genom insatser som syftar till att främja en tillväxt inom ramen för hållbar utveckling, skapa bättre levnadsförhållanden för befolkningen samt att bygga upp demokratiska samhällsstrukturer och respekten för mänskliga rättigheter. En fördjupning av reformprocessen i Georgien kan under 2005 skapa förutsättningar för ett utvecklat samarbete. För länderna i Centralasien, särskilt Tadzjikistan, förutses en fördjupning av samarbetet under 2005.

Handeln med människor är ett stort problem i Öst- och Centraleuropa och kampen mot denna form av modernt slaveri har hög prioritet. Ländernas nationella satsningar är avgörande för hur effektivt arbetet mot människohandel genomförs.

Genom det arbete som hittills gjorts av UNDP och Sida, har insikten ökat på många håll om betydelsen av jämställdhet. Detta innebär inte automatiskt att situationen för-

bättrats, men förutsättningarna för dialog torde vara mer gynnsamma idag än för några år sedan. Stöd till utveckling av jämställdhet kan ses i flera steg, där det första steget har ett demokratiskt perspektiv och handlar om att leva upp till internationella överenskommelser och egna ambitioner om lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Makt, inflytande och attityder är nyckelbegrepp.

I många av länderna i Östeuropa och Centralasien är arbetslösheten hög, framför allt i mindre orter och på landsbygden. En omfattande och ofta olaglig arbetskraftsmigration till EU-länderna inleddes under 1990-talet. I vissa fattigare länder, som Moldavien, är även Ryssland ett mål för arbetsökande. I flera av länderna finns en omfattande grå arbetsmarknad, vilket gör det svårt att bedöma den verkliga arbetslösheten. Det är angeläget att arbetsmarknadsmyndigheterna stärks i flera av dessa länder.

Stöd till OSSE:s konfliktförebyggande och säkerhetsfrämjande verksamhet i Östeuropa och Centralasien, med utgångspunkt i det breda säkerhetsbegreppet, kommer att vara fortsatt aktuellt under året. Beredskap ska också finnas att stödja återuppbyggnadsinsatser i länder och områden som befinner sig i övergången från väpnad konflikt och humanitär kris till långsiktig utveckling.

Sedan 2003 är Sverige anslutet till G8:s Globala Partnerskap mot spridning av massförstörelsevapen. Till stöd för detta partnerskap kommer Sverige inom ramen för utvecklingssamarbetet med bl.a. Ryssland att fortsätta bidra till insatser för bl.a. kärnämneskontroll, fysiskt skydd av kärnämne och destruktion av kemiska vapen. Samarbetet med Ryssland och andra OSS-länder för att bidra till nedrustning och motverka spridning av massförstörelsevapen är ett viktigt inslag i den övergripande politiken för nedrustning och ickespridning.

3.4.5 Information och "medborgarforum" i politiken för global utveckling

Politiken för global utveckling, (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, skr. 2003/04:112) förutsätter ett brett deltagande från hela samhället för att lyckas. Det är av stor vikt att många parter deltar i information, kommunikation och kunskapsspridning om innebörden i denna politik, samt främjar debatten om utvecklingsfrågor. Initialt krävs informationsarbete från Utrikesdepartementet. Initiativ har tagits för en större internutbildning för hela regeringskansliet i frågor om global utveckling. Därutöver krävs intensiv dialog för att klargöra och vidareutveckla intentionerna i politiken för global utveckling. Samverkan mellan offentliga aktörer, enskilda organisationer och näringsliv behövs.

Sida har i kraft av sitt långsiktiga arbete med internationellt utvecklingssamarbete stor kompetens och bedriver framgångsrikt informationsverksamhet på området. Eftersom politiken för global utveckling omfattar alla politikområden varav utvecklingssamarbetet är ett, är Sida emellertid inte huvudsakligt ansvarig för informationen på detta område. Det är därför viktigt att involvera departement och myndigheter, men också andra aktörer som det civila samhället, kommuner och andra offentliga aktörer i information och debatt om denna politik.

Politiken för global utveckling framhåller även vikten av utökad samverkan mellan aktörer i hela samhället. Avsikten är att enskilda organisationer, näringsliv, fackföreningar, politiska partier, kommuner, länsstyrelser, universitet och högskolor involveras i och bidrar till en levande dialog om Sveriges politik för global utveckling. Diskussion om innehållet och i någon mån formen för dialogen regering-aktörer inom ett "medborgarforum" har inletts under våren 2004. Det kommer även an på de olika aktörerna och intressenterna att bidra till benämningen av "medborgarforum" och till utformningen av dess innehåll och verksamhet. Önskemål har hittills uttryckts om att "medborgarforum"

ska främja samhällsdialogen, skapa debatt, främja samverkan och samarbete mellan olika aktörer, bidra till erfarenhetsutbyte och ömsesidigt lärande, samt spela en viktig roll i diskussionen om målkonflikter och den årliga resultatskrivelsen. Inledningsvis kan utbildning och kommunikation om den nya politiken komma att vara en uppgift.

3.5 Insatser

3.5.1 Insatser inom politikområdet

I detta avsnitt redovisas verksamheten genom bl.a. Utrikesdepartementet, Sida, Nordiska Afrikainstitutet och Folke Bernadotteakademien år 2003 och 2004.

3.5.1.1 Utvecklingssamarbete genom Utrikesdepartementet

Utvecklingssamarbetet genom Utrikesdepartementet omfattar framför allt samarbete genom FN, de internationella finansieringsinstitutionerna och den Europeiska utvecklingsfonden.

FN:s ekonomiska och sociala verksamhet

Kampen mot fattigdom och att nå millennieutvecklingsmålen utgör centrala element i FN:s ekonomiska och sociala verksamhet. Sverige ger ett omfattande stöd i form av årliga basbudgetbidrag till åtskilliga FN-organ och tillhör i flertalet fall de största givarna. Bidragen uppgår 2004 till 2 406 miljoner kronor, se tabell 3.3. De är obundna och kan nyttjas för aktiviteter i enlighet med organens respektive mandat och beslut fattade av medlemsländerna.

FN:s ekonomiska och sociala verksamhet har stärkts efter ett genomgripande och alltjämt pågående reformarbete. Det har resulterat i förbättrad samordning och i mer rationell arbetsfördelning inom FN-systemet. Oaktat framsteg vad gäller FN:s kapacitet och roll på det operativa och normativa planet, råder fortsatt besvärande brist på finansiella resurser inom flertalet verksamhetsområden. Sverige har därför hög profil vad gäller politiskt och

resursmässigt stöd till FN-systemets biståndsverksamhet och är pådrivande i arbetet med att skapa långsiktiga och stabila finansieringsformer. Nuvarande modell med frivilliga bidrag medför viss risk för att medelsbrist snabbt kan uppstå och försvåra FN:s möjligheter att bedriva en verksamhet som uppfyller de krav som medlemsländerna ställer. I reformarbetet verkar Sverige för en tydligare inriktning på fattigdomsfrågorna, effektiva styrformer och ett samordnat agerande mellan de olika multilaterala organisationerna – särskilt på landnivå – för att uppnå en bättre givarsamordning till stöd för mottagarländernas egna insatser.

I FN-systemet ingår fackorgan för flera viktiga samhällssektorer (jordbruk, utbildning, hälsa, arbetsmarknad, kommunikation, patent etc.). Det svenska medlemskapet i ett fackorgan ligger normalt hos motsvarande fackdepartement, medan fackorganens biståndsverksamhet finansieras av biståndsmedel oftast i enlighet med särskilda avtal med Sida. Fackorganens betydelse för FN:s ekonomiska och sociala verksamhet har ökat, inte minst genom deras roll i förverkligandet av millennieutvecklingsmålen samt i kraft av deras expertis på områden i utvecklingsländernas fattigdomsstrategier.

FN:s utvecklingsprogram (UNDP) har som svar på givarsidans krav på reformering och effektivisering av verksamheten förstärkt sin representation i samarbetsländerna och tillskapat instrument som möjliggör gemensam planering för olika FN-organisationer. På central nivå har effektiviteten vid styrelsemöten förbättrats genom att dessa i vissa delar är gemensamma för flera av FN:s olika biståndsorganisationer. Flera av de största givarna har börjat samordna sina aktiviteter för att agera mer samstämmigt gentemot organisationerna. Sverige verkar till stöd för ett ökat gemensamt ansvarstagande för UNDP:s finansiering bland dess medlemmar. Det är angeläget att organisationen får nödvändiga resurser för att genomföra program som lagts fast av styrelsen. Senare års krissituationer i olika länder har påvisat behov av att snabbt bistå länderna även på det ekonomiska och sociala området under perioden mellan det att en väpnad konflikt upphört och en mer långsiktig återuppbyggnad kan starta.

Tabell 3.3 Basbudgetstöd till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet 2001-2004 samt beräknat 2005

Tusental kronor

	Årsbidrag 2001	Årsbidrag 2002	Årsbidrag 2003	Årsbidrag 2004	Årsbidrag 2005 (beräknat)
FN:s utvecklingsprogram, UNDP	530 000	530 000	550 000	640 000	720 000
FN:s kapitalutvecklingsfond, UNCDF	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
FN:s barnfond, UNICEF	297 000	297 000	300 000	340 000	400 000
FN:s kvinnofond, UNIFEM	14 000	14 000	14 000	16 000	20 000
FN:s befolkningsfond, UNFPA	160 000	185 000	205 000	270 000	355 000
FN:s världslivsmedelsprogram, WFP	210 000	210 000	210 000	290 000	390 000
FN:s flyktingkommissarie, UNHCR	392 000	196 000	400 000	430 000	480 000
FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar, UNRWA	160 000	170 000	175 000	195 000	210 000
FN:s organ mot brott och narkotika, UNODC ¹	38 500	38 500	38 500	55 000	70 000
FN:s program för boende och bebyggelse, UN-HABITAT	7 000	7 000	8 000	10 000	14 000
UNAIDS	47 000	72 000	60 000	100 000	150 000
FN:s industriutvecklingsorganisation, UNIDO ²	9 000	9 500	8 500	9 500	10 000
Summa	1 914 500	1 779 000	2 019 000	2 405 500	2 869 000

¹ UNODC är en sammanslagning av UNDCP och CICP 2004.² Obligatorisk medlemsavgift baserad på fastställd bidragsskala i euro.

Ansträngningar görs för att hitta finansieringsformer för denna typ av tidigt stöd efter konflikter. T.ex. har UNDP föreslagit särskild finansiering för tidiga återuppbyggnadsinsatser.

Sverige stödjer FN:s barnfonds (UNICEF) arbete med att stärka barns rättigheter, sociala och ekonomiska levnadsvillkor med humanitära insatser. Sverige är också pådrivande för att UNICEF ska ta en ledande position i flickors utbildning samt i bekämpning av hiv/aids. Genom Sveriges och andra likasinnade länders påtryckningar har UNICEF förbättrat sitt samarbete med andra FN-organ.

Då frågor kring främjande av jämställdhet och stärkande av kvinnors situation är centrala inom svenskt utvecklingssamarbete ger Sverige stöd till FN:s utvecklingsfond för kvinnor (UNIFEM). UNIFEM:s verksamhetsplan fokuserar på dels en minskning av feminiseringen av fattigdom, dels upplysning om jämställdhetsdimensionen av hiv/aids.

FN:s befolkningsfonds (UNFPA) arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är ett centralt inslag i genomförandet av handlingsprogrammet från FN:s befolkningskonferens i Kairo år 1994, inklusive i kampen mot hiv/aids och för att förbättra kvinnors situation i utvecklingsländer. Sverige medverkar aktivt till att detta program ej undermineras och

bidrar till att försvara fondens viktiga arbete med programmets genomförande. För att markera SRHR-frågornas prioritet har en kraftig höjning gjorts av det svenska stödet. Sverige stödjer den reformprocess som pågår i UNFPA i syfte att bl.a. stärka fältkontorens kapacitet.

Svenska prioriteringar i det internationella narkotikaarbetet har fått genomslag i FN:s kontor mot narkotika och brott (UNODC). Detta har också kommit till uttryck i regeringens strategi för svenskt utvecklingssamarbete inom narkotikaområdet med UNODC för perioden 2004–2007. Narkotikafrågornas allvar samt det nära sambandet mellan vissa typer av narkotikamissbruk och spridningen av hiv/aids motiverar ett ökat svenskt stöd till UNODC under strategiperioden, förutsatt att organisationens reformarbete fortgår och visar resultat. En del av det svenska basbidraget för det brottsbekämpande arbetet 2004 går till UNODC:s arbete mot korruption. Sverige gav 2003 för första gången ett basbidrag om 3 miljoner kronor till CICP (FN:s center för internationellt brottsförebyggande), ett bidrag som inriktades på åtgärder för att motverka människohandel. CICP är numera en integrerad del av UNODC.

FN:s program för boende och bebyggelse (UN-HABITAT) har i uppdrag att främja hållbar utveckling av städer så att dessa kan erbjuda

sina invånare en god boendemiljö. UN-HABITAT har en ledande roll i FN-systemets arbete med den utmaning som består i en väntad fördubbling av antalet fattiga människor i slumområden inom det närmaste decenniet. Sverige deltar aktivt i styrningen av UN-HABITAT och har fortsatt fått gott gehör för prioriteringar av de fattigas besittningsskydd, god samhällsstyrning på lokal nivå, ett jämställdhetsperspektiv och nya finansieringsmekanismer. Erfarenhetsutbytet i UN-HABITAT:s *World Urban Forum* är också värdefullt. Boende och hållbar bebyggelse är jämte vatten och sanitet teman för FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) under åren 2004–2005. UN-HABITAT deltar aktivt i CSD, samt i arbetet med att utveckla innovativa finansieringsmekanismer för fattiga människors boendemiljö. De frivilliga bidragen till UN-HABITAT har ökat starkt, men programmet är fortfarande begränsat.

Sverige driver i FN:s förenade program mot hiv/aids (UNAIDS) frågor om bl.a. effektiv styrning, ökat fattigdomsfokus, ökade insatser, nationellt ansvar samt utnyttjande av existerande strukturer. Hiv/aids kvarstår som ett synnerligen allvarligt utvecklingsproblem vilket motiverar ökade insatser för allt från förebyggande till vård, behandling (inkl. läkemedel) och omsorg, men även för forskning kring vacciner och mikrobicider.

FN:s generalförsamling har bekräftat FN:s organisations för industriell utveckling (UNIDO) roll för industriell utveckling och den betydelse industrialisering har för social och ekonomisk utveckling. Verksamheten syftar till att förbättra människors livsvillkor och främja globalt välbefinnande genom att erbjuda anpassade och landspecifika lösningar för hållbar industriell utveckling i såväl utvecklingsländer som länder med övergångsekonomier. Fokus för UNIDO:s generalkonferens i december 2003 var också den roll som industriell utveckling kan ha för att uppnå millennieutvecklingsmålen. Sverige lämnar inga frivilliga bidrag till UNIDO, utan betalar enbart medlemsavgift enligt gällande bidragsskala.

FN-systemet har en central och samordnande roll på det humanitära området, där FN-sekretariatets humanitära samordningskontor, OCHA, har den ledande uppgiften för samordning och politikutveckling. FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) och Världslivsmedelsprogrammet (WFP) är de viktigaste genom-

förande institutionerna. FN:s barnfond (UNICEF) har under senare år kommit att få en allt viktigare humanitär roll i enlighet med intentionerna i barnkonventionen. I avsikt att bidra till att stärka det internationella samfundets möjligheter att ingripa vid katastrofsituationer är Sverige en stor givare till FN:s humanitära verksamhet. Under andra halvan av 2004 och första halvan av 2005 har Sverige en särskild och angelägen uppgift i att vara ordförande i det informella råd en rad FN-medlemsstater har inrättat till stöd för OCHA.

WFP är världens största humanitära organisation och nådde under 2003 ut till ca 110 miljoner människor i 82 länder. WFP:s viktigaste uppgift är att bistå människor som är drabbade av humanitära kriser. En begränsad del av verksamheten avser utvecklingsprojekt. Sverige är en av de större givarländerna och stödjer aktivt det förändringsarbete som pågår i WFP. Mycket arbete läggs på att effektivisera organisationen och förbättra samarbetet med andra organ, både i fält och mellan huvudkontoren.

UNHCR är med sitt unika skyddsmandat, baserat på 1951 års Genèvekonvention om flyktingar, en av FN-systemets viktigaste aktörer på det humanitära området. UNHCR ansvarar för att bemöta världens växande flyktingproblem – för närvarande befinner sig omkring 15 miljoner människor på flykt utanför sina hemländer. Under 2004 fortsätter arbetet med att söka hållbara lösningar på flyktingsituationer, inte minst utdragna sådana. UNHCR söker komma till rätta med organisationens ständiga budgetunderskott, bl.a. genom att bättre anpassa verksamheten till förväntade inkomster och genom ökade ansträngningar för att bredda givarbasen. Sverige kommer sannolikt att tillhöra UNHCR:s fem största bidragsgivare under 2004.

Sverige fortsätter agera för att FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar (UNRWA) ska kunna fullfölja sitt viktiga arbete att bistå de palestinska flyktingarna. I takt med att oroligheterna på Västbanken och i Gaza har tilltagit sedan den senaste intifadan bröt ut i september 2000 har UNRWA tvingats lägga om stora delar av sin verksamhet från mer långsiktigt stöd till omfattande humanitär hjälp. UNRWA har vid flera tillfällen sedan hösten 2000 tvingats söka extra bidrag för att kunna bemöta det kraftigt ökade behovet av humanitärt bistånd på de palestinska områdena. Organisationens ordinarie

verksamhet i övriga världsländer (Libanon, Syrien och Jordanien) fortgår utan avbrott. De ständiga underskotten minskar UNRWA:s möjligheter att effektivt genomföra sin verksamhet. En översyn av UNRWA:s organisation och verksamhet behövs. En extern utvärdering planeras och en kärngrupp för dess genomförande har utsetts. Sverige kommer att spela en aktiv roll i denna kärngrupp.

De internationella finansieringsinstitutionerna

Svenska bidrag till de internationella finansieringsinstitutionerna omfattar stöd till Världsbanksgruppen, de regionala utvecklingsbankerna (IDB, AfDB, AsDB) samt ett antal mindre utvecklingsfonder, t.ex. Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD), Nordiska utvecklingsfonden (NDF), NORSAD-fonden och Afrikanska fonden för kapacitetsuppbyggnad (ACBF). Sverige arbetar dessutom genom Internationella valutafonden (IMF), som verkar för finansiell stabilitet och ekonomisk tillväxt i alla sina medlemsländer.

Sveriges arbete för att påverka institutionernas verksamhet sker framför allt genom ett aktivt engagemang i styrelsearbetet och i förhandlingar om påfyllnad av institutionernas fonder för utlåning till de fattiga länderna.

Fattigdomsminskning är och har varit den centrala utgångspunkten för Sveriges agerande i samtliga utvecklingsbanker och -fonder. Sverige har tillsammans med likasinnade länder sedan en rad år framgångsrikt försökt förmå de multilaterala utvecklingsbankerna att bredda sin syn på fattigdomsminskning från ett alltför ensidigt fokus på ekonomisk tillväxt till en mer mångdimensionell fattigdomssyn. Ett viktigt sätt att göra detta på har varit att verka för en anpassning av bankernas arbetsformer, interna organisation och instrument, för att bättre kunna stödja länders egna fattigdomsstrategier.

Det har givit ökat fokus på frågor som biståndets effektivitet, samordning och harmonisering av givarnas procedurer. Regeringen bedömer att detta arbete överlag har varit framgångsrikt i alla banker. Det är dock viktigt att Sverige fortsätter att starkt driva dessa frågor.

Inom samtliga banker har insatser fortsatt gjorts för att tydligare koppla verksamheterna till uppfyllandet av millennieutvecklingsmålen,

Tabell 3.4 Sveriges finansiering av banker och finansieringsinstitutioner

Tusental kronor

	Utfall 2003	Budget 2004	Beräknat 2005
Världsbanksgruppen	860 254	1 236 521	768 940
Regionala utvecklingsbanker	412 384	485 079	493 600
Övriga utvecklingsbanker och fonder	363 557	282 000	270 355
Summa	1 636 195	2 003 600	1 532 895

bl.a. genom att uttryckligen relatera institutionernas landstrategier till dessa mål. I Världsbankens och IMF:s gemensamma högnivåmöte om utvecklingsfrågor (utvecklingskommittén) har uppföljning av insatser för att nå millennieutvecklingsmålen varit en central fråga under såväl 2003 som 2004. Regeringens bedömning är att Bretton Woods-institutionerna och de regionala utvecklingsbankerna på ett framgångsrikt sätt har anpassat sin verksamhet för att bidra till uppfyllandet av millennieutvecklingsmålen och att förändringsarbetet bör fortsätta.

Påfyllnadsförhandlingar i Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF) slutfördes i maj 2004. Sverige lyckades tillsammans med ett antal likasinnade hålla tillbaka påtryckningar för en alltför hög andel gåvomedel. Sverige fick även genomslag för krav på en förbättrad effektivitets- och resultatorientering i verksamheten. Påfyllnadsförhandlingar i Världsbankens fond för utlåning till de allra fattigaste länderna (IDA) och i Afrikanska utvecklingsbankens motsvarighet Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF) pågår. De beräknas vara avslutade kring årsskiftet 2004/05 varför det är för tidigt att uttala sig om utfallet. Det står dock redan klart att Sverige i alla tre fonderna åtminstone delvis lyckats i sin strävan att avkräva de givare som tryckt på för en drastisk ökning av gåvomedel att också ta sitt långsiktiga ansvar för finansieringen av fondernas framtida verksamhet, dvs. delvis kompensera för uteblivna återflöden.

Den globala ekonomiska nedgång som präglat inledningen av 2000-talet avstannade och vände försiktigt uppåt under 2004. Sverige har i samtliga utvecklingsbankers styrelse verkat för att riskexponeringen för respektive bank förtydligas och att nödvändiga avsättningar till reserver görs.

IFAD har med sitt tydliga fokus på att förbättra levnadsförhållandena för fattiga kvinnor, män och barn på landsbygden i utvecklingsländerna en viktig roll att spela för att följa upp millennieutvecklingsmålen. Sverige har på senare år haft en framträdande roll i fonden, dels genom aktivt deltagande i påfyllningsförhandlingar, dels genom att driva viktiga policyförändringar i linje med svenska prioriteringar. I december 2003 antogs en ny policy för hur IFAD ska arbeta med gåvomedel och under 2005 kommer en ny påfyllningsförhandling att inledas.

NDF:s fortsatta starka fokus på fattigdomsbekämpande insatser i framför allt de fattigaste länderna överensstämmer med de svenska prioriteringarna inom politikområdet. En oberoende utvärdering av verksamheten lades fram under 2004. Slutsatserna kommer att utgöra ett viktigt underlag för de påfyllningsdiskussioner som inleds hösten 2004.

NORSAD-fonden har som målsättning att bidra till ekonomisk utveckling och självförsörjning i södra Afrika främst genom lån till s.k. samarbetsprojekt. Sverige har sedan 2002 krävt en diskussion om hur fonden mer effektivt kan möta SADC-regionens utvecklingsprioriteringar. I början av 2004 kunde medlemsländerna enas om att inleda en oberoende studie kring detta.

Verksamheten i ACBF syftar främst till att stärka kapaciteten på centrala funktioner i offentlig förvaltning i Afrika. Med ökad fokusering från givarländer på kapacitetsuppbyggnad i samarbetsländer har ACBF fått en potentiellt allt viktigare roll, inte minst då den verkar på den kontinent där utmaningarna är som störst. Sverige har verkat för att fonden ska intensifiera sitt arbete med utvecklings-effektivitet och bli en mer kunskapsbaserad organisation. I båda fallen har steg i positiv riktning tagits under 2004.

Regeringen avser med regelbundna intervall redovisa för riksdagen, i särskild skrivelse, hur arbetet i Världsbanken, IMF och de regionala utvecklingsbankerna förlöper och vilka de svenska prioriteringarna är.

Utvecklingssamarbete genom EU

Sverige bidrar dels till EU:s budget för utvecklingssamarbete (avräkning), dels till den Europeiska utvecklingsfonden (EUF). EUF

finansierar det s.k. Cotonou-samarbetet med flertalet länder i Afrika, Karibien och Stilla havet. I genomsnitt uppgår biståndet ur EUF till omkring 2,7 miljarder euro per år. Sveriges andel av EUF är 2,73 procent. Genom EU:s budget, ges stöd till Asien och Latinamerika, Medelhavsområdet, och för insatser på områdena miljö, skog, livsmedelssäkerhet, minröjning, mänskliga rättigheter och demokrati m.m. Förordningar styr användningen av medlen som förvaltas av Europeiska kommissionen. Medlemsländerna utövar formell insyn och kontroll av medlen genom representation i verkställighetskommittéer. Medlemsländernas representanter i fält är också engagerade i utformningen av EU:s landstrategier, program och projekt.

Kommissionen presenterar nu årligen en sammanhållen rapport över verksamheten. Rapporten bidrar till överskådlighet och transparens i EU:s utvecklingssamarbete. Reformansträngningarna avseende biståndet fortsätter och är inne i en fas av uppföljning och konsolidering. Landstrategierna genomgår en halvtidsöversyn. Decentralisering av personal och vissa beslutsbefogenheter är i stort sett genomförd. Utbetalningsnivån har ökat. Arbetet pågår för att förbättra samordning och harmonisering av verksamheten i fält. Trots att många steg i rätt riktning har tagits kommer de totala effekterna av reformerna att dröja och ytterligare reformering att behövas. Sverige fortsätter därför i bl.a. rådsstrukturen, verkställighetskommittéerna och i fält att aktivt driva arbetet för fattigdomsbekämpning, bättre styrning och kvalitet i EU:s utvecklingssamarbete.

De institutionella frågorna och inte minst EU:s nya långtidsbudget 2007–2013, det så kallade finansiella perspektivet, är nu aktuella. Regeringen verkar aktivt för en förenklad budget för de yttre förbindelserna. En mer överskådlig budgetstruktur skulle bidra till ökad effektivitet. Kommissionen har föreslagit att EUF ska införlivas i den reguljära budgeten. Sverige ställer sig bakom förslaget under förutsättning att arbetet med EU:s allmänna budget effektiviseras och öppenheten värnas samt att samarbetet med enskilda länder och regioner präglas av den syn på utveckling, mångfald och samstämmighet som kännetecknar Cotonou-avtalet. Införlivandet av EUF i den allmänna budgeten bör inte innebära att andelen av biståndsvolymen som går till länderna under Cotonou-avtalet minskar. Diskussionerna om EUF:s framtid

kommer att ske i ljuset av de förestående förhandlingarna om EU:s nya långtidsbudget.

Inom ramen för EUF har medel avsatts för en så kallad fredsfacilitet som syftar till att stärka afrikansk kapacitet för konfliktlösning. Afrikanska unionen (AU) har en nyckelroll i genomförandet. Fredsfaciliteten kan ses som ett prov på alternativa stödformer till länder i konflikt och därmed utökade förutsättningar för långsiktiga utvecklingsinsatser och ett effektivt utnyttjande av biståndsresurser.

Särskilda ansträngningar görs också inom EU för att följa upp åtaganden om vatten och sanitet från världstoppmötet i Johannesburg. För ändamålet inrättades 2004 bl.a. en vattenfacilitet.

Våren 2004 inleddes en översyn av Cotonouavtalet. Översynen syftar framför allt till förbättrad flexibilitet och effektivitet i genomförandet av biståndet.

Övriga insatser

Ett antal angelägna insatser inom prioriterade områden, framför allt inom områdena skuldåtgång, konflikthantering, miljö, hiv/aids och handelsrelaterat bistånd, finansieras genom Regeringskansliet (Utrikesdepartementet). Bidrag ges företrädesvis till internationella och regionala organisationer med verksamhet inom ovanstående områden.

Stöd ges avseende internationella skuldåtgångar såsom bidrag till *HIPC Trust Fund*, kompensation till Exportkreditnämnden (EKN) för skuldavskrivningar på svenska fordringar i enlighet med överenskommelse i Parisklubben, samt till kapacitetshöjande insatser. Syftet är att stödja länder som genomför ekonomiska reformprogram som främjar ekonomisk tillväxt, bekämpar fattigdom och bidrar till hållbar utveckling.

Avsatta medel för insatser inom området konflikthantering uppgår 2004 till 210 miljoner kronor. (Se vidare 3.5.10 Särskilda satsningar 2004, Konflikthantering, konfliktförebyggande och gemensam säkerhet).

Institutet för demokrati och fria val (*International IDEA*) har genom åren visat att institutet med sin breda, djupa och lättillgängliga kunskap starkt har kunnat bidra till utvecklingen av olika lösningar inom demokratiområdet runt om i världen. Sverige har stött den förändringsprocess inom IDEA som lett till att en ny

budgetstruktur för institutet har introducerats och att organisationen gått från en projektorienterad till en mer långsiktig programbaserad verksamhet.

De multilaterala miljöinsatserna avser framför allt bidrag till Globala miljöfonden (GEF) och till Multilaterala fonden för Montrealprotokollet. Bidragen är en följd av de åtaganden som Sverige gjorde under påfyllnadsförhandlingarna som avslutades under 2002. För GEF resulterade förhandlingarna i en betydande och nödvändig ökning av resurserna eftersom fonden fått två nya arbetsområden: ökenbekämpning och långlivade organiska föroreningar.

Inom Klimatkonventionen har flera nya fonder etablerats för att underlätta finansiering av klimatrelaterade insatser i utvecklingsländer. Sverige har bidragit till den fond, MUL-fonden, som stödjer de minst utvecklade länderna att utarbeta och genomföra planer för anpassning till klimatförändringar.

Vatten- och sanitetsfrågornas betydelse i det multilaterala samarbetet har ökat genom besluten vid Världstoppmötet om hållbar utveckling 2002 i Johannesburg. FN:s kommission för hållbar utveckling har konstaterat att ytterligare betydande satsningar krävs för att målen om vatten och sanitet ska nås. De vattenrelaterade insatserna har framför allt syftat till att stärka nätverksorganisationen *Global Water Partnership Organisation* och vatteninstitutet *Stockholm International Water Institute* (SIWI), samt öka den svenska kompetensen och kapaciteten för globala sammanhang, bl.a. genom *Swedish Water House*.

Sverige stödjer även insatser för att främja utvecklingsländers aktiva deltagande i multilaterala förhandlingar på miljöområdet samt för att förbättra integreringen av miljökonventionerna i det bilaterala utvecklingssamarbetet. Stöd har också lämnats till regionala miljö- och vattenprojekt i OSSE:s regi i Centralasien, södra Kaukasien och Östeuropa.

Att bekämpa människohandel är en prioriterad fråga för Sverige. Under våren 2003 beslutade regeringen om en strategi mot människohandel inom utvecklingssamarbetet, "Fattigdom och människohandel". Strategin följs upp i konkret handling under 2004. Sverige har drivit initiativet bl.a. inom ramen för Asien-Europasamarbetet (ASEM). I EU/Afrikadialogen har Sverige varit drivande i utarbetandet av förslag till handlingsplan för att bekämpa

människohandeln. Regeringen räknar med att den kan antas vid nästa toppmöte mellan Afrika och EU. Sverige har även varit drivande vid framtagandet av en handlingsplan mot människohandel i OSSE och i inrättandet av en särskild representant för frågan. Stöd har vidare lämnats till projekt i OSSE:s regi för att bekämpa människohandel.

Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria är en ren finansieringsmekanism, inte ett biståndsorgan, men fokus för fondens insatser ligger på de fattigaste och mest behövande länderna. I styrelsen företräder Sverige en valgrupp bestående av Danmark, Irland, Nederländerna och Norge (den s.k. *Point Seven*-gruppen). Hittills har fonden beslutat om insatser på ca 2,2 miljarder dollar mot de tre sjukdomarna. Sverige har bidragit med sammanlagt 600 miljoner kronor under tre år. Fondstyrelsen har också fattat principbeslut om en ny finansieringsform (påfyllnadsförhandlingar) för att ge fonden en stabilare och mer förutsägbar finansiering.

Att stödja utvecklingsländernas deltagande i det multilaterala handelssystemet, liksom dessa länders kapacitet att tillgodogöra sig fördelarna av internationell handel för att komma ur sin fattigdom, är en prioriterad fråga för Sverige.

Multilaterala och regionala handelsavtal skapar förbättrade möjligheter men ställer också högre krav på utvecklingsländerna att genomföra avtalen och följa reglerna. Detta ökar utvecklingsländernas behov av handelsrelaterat tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad. Allt fler utvecklingsländer efterfrågar fler och mer specialiserade stödinsatser för att höja kompetensen på handelsområdet. Under de senaste åren har bidragen till multilateral handelsrelaterad biståndsverksamhet inriktats på insatser som dels stärker utvecklingsländernas förhandlingskapacitet och dels underlättar för utvecklingsländer att utnyttja ökat marknadstillträde. Utöver detta läggs vikt vid insatser som förbättrar utvecklingsländers möjligheter att attrahera utländska direktinvesteringar liksom vid insatser som syftar till att åstadkomma god samhällsstyrning och bekämpa korruption. Särskild prioritet läggs vid program som ger stöd till de fattigaste länderna. Bidragen kanaliseras huvudsakligen genom Världshandelsorganisationen (WTO), Internationella handelscentret (ITC), FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD), Centret för rättshjälp i WTO-

tvister (ACWL), *Integrated Framework* genom FN:s utvecklingsprogram (UNDP) samt *Agency for International Trade Information and Co-operation* (AITIC). För att underlätta för exportörer i utvecklingsländer, främst i de fattigare utvecklingsländerna, har regeringen under 2004 beslutat att etablera en kontaktfunktion på Kommerskollegium med uppgift att informera om och lösa hinder beträffande handelsregler och deras tillämpning.

3.5.1.2 Utvecklingssamarbete genom Sida

Sida ansvarar för merparten av det svenska utvecklingssamarbetet. Samarbetet är till övervägande del bilateralt, dvs. sker direkt mellan Sverige och enskilda utvecklingsländer, men omfattar även andra former av bistånd.

Tabell 3.5 Anslaget 8:1 Biståndsverksamhet. Utvecklingssamarbete genom Sida

Tusental kronor

	Utfall 2003	Budget 2004	Beräknat 2005
Humanitära insatser och konflikthantering	1 263 000	1 400 000	1 500 000
Information	62 000	60 000	62 000
Globala utvecklingsprogram	1 117 000	1 085 950	1 392 000
Enskilda organisationer	902 000	1 100 000	1 200 000
Asien, Mellanöstern och Nordafrika	1 386 000	1 850 000	1 890 000
Latinamerika	824 000	1 035 000	1 055 000
Afrika	2 814 000	3 375 000	3 983 000
Östeuropa och Centralasien	1 352 000	1 350 180	1 322 000
- ODA-länder	826 000	905 000	920 000
- Icke ODA-länder	526 000	445 180	402 000
Forskning	743 000	850 000	875 000
Ekonomiskt stöd	392 000	600 000	565 000
SUMMA	10 855 000	12 706 130	13 844 000

Tabell 3.6 Kostnader och antal insatser per verksamhetsgren

Miljoner kronor

	2003 Utfall ¹	2002 Utfall ¹	2001 Utfall ¹	2003 Antal insatser	2002 Antal insatser	2001 Antal insatser
Demokratisk samhällsstyrning och MR	1 811	1 774	1 559	1 515	1 555	1 543
Sociala sektorer	1 661	1 431	1 561	759	835	869
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	1 748	1 607	2 124	960	978	1 009
Naturbruk	933	959	973	512	589	599
Ekonomiska reformer	583	535	514	25	21	19
Forskningssamarbete	855	915	886	333	358	372
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	1 703	1 637	1 681	562	560	596
Enskilda organisationer	912	907	905	137	109	121
Övrigt	517	1 624	1 700	490	499	438
Summa	10 724	11 390	11 903	5 293	5 504	5 562

¹ kostnaderna ingår förvaltningskostnader.

Utvecklingssamarbete med Afrika, Asien, Latinamerika samt Östeuropa och Centralasien

Gemensamt för samtliga regioner är att ett stort antal samarbetsländer har utarbetat egna fattigdomsstrategier. De bildar en utgångspunkt för såväl landsamarbete som givarsamordning. I samtliga regioner medverkar Sida aktivt i harmoniserings- och givarsamordningsinitiativ på landnivå. Givarsamordning, harmonisering och arbete med de nationella fattigdomsstrategierna är således centrala instrument för Sidas verksamhet. I flertalet regioner ökar inriktningen på sektorprogramstöd, stöd till finansiell styrning och budgetstöd. I samtliga regioner är hiv/aids och korruption fortsatt allvarliga problem och föremål för särskild prioritering.

Gällande styrdokument i form av region- och landstrategier framgår av bilaga 2.

Afrika

I samarbetet med Afrika lägger Sida fokus på kapacitets- och institutionsuppbyggnad. Främjandet av tillväxt för bekämpning av fattigdom spelar en central roll. Demokratisering, öppenhet, folkligt deltagande och korruptionsbekämpning understryks i syfte att bidra till större nationellt ägarskap av fattigdomsstrategierna.

Hiv/aids-arbetet kräver stora och långsiktiga satsningar. Sidas regionala hiv/aids-grupp i Lusaka har intensifierat sitt arbete. De största hiv/aids-insatserna avser förebyggande insatser, behandling och vård. Behoven är dock fortfarande mycket större än de åtgärder som vidtagits.

Då inte minst freds- och konfliktlösning hanteras effektivt av väl fungerande regionala institutioner har stöd till AU:s freds- och konfliktenhet inletts, liksom ett samnordiskt stöd till AU:s utvecklingsprogram NEPAD. Ett fördjupat stöd förbereds också till subregionala organisationer.

Asien, Mellanöstern och Nordafrika

Sidas utvecklingssamarbete med länderna i regionen varierar kraftigt utifrån stora variationer i ländernas behov. Miljö, hiv/aids, demokrati och mänskliga rättigheter samt reformprocesser och institutionsuppbyggnad är områden som återkommer i samarbetet med flera av länderna. Kopplingarna till svenska erfarenheter och svensk resursbas är starka. Sidas regionala hiv/aids-rådgivare i Sydostasien utökas med ytterligare en rådgivare i Sydostasien.

Det djupa och långsiktiga samarbetet med de indonesiska länderna dominerar Sidas verksamhet i Sydostasien. Arbetet är främst inriktat på att minska fattigdomen och främja mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning. Samarbetet

med Filippinerna, Indonesien och Thailand inriktas på miljöarbete och på reformer som ska ge bättre samhällsstyrning. Stöd till Öst-Timor ges genom multilaterala kanaler, bl.a. som budgetstöd.

Trots en svår säkerhetssituation har stödet till Afghanistan kunnat genomföras enligt planerna bl.a. till grundskoleundervisning, infrastrukturprojekt samt *Afghanistan Reconstruction Trust Fund* och till återuppbyggnad av vägar.

Samarbetet med AsDB fördjupas i flera länder och Sida har slutit avtal om en regional fond som hanterar miljö och fattigdom. Även hiv/aids ägnas stor uppmärksamhet. Bl.a. pågår diskussioner om en hiv/aids-fond.

Med undantag för Västbanken/Gaza är Sida en liten aktör i utvecklingssamarbetet i Mellanöstern- och Nordafrikaregionen. Främjande av demokrati och mänskliga rättigheter, inte minst jämställdhet, dominerar verksamheten. Stöd ges även till vissa konfliktförebyggande insatser.

Latinamerika

De stora klyftorna i Latinamerika medför att prioriterade insatser är stöd för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter, fredsprocesser samt ekonomisk och social utjämning. Särskild prioritet ges åt Colombia och Guatemala, där freds- och konfliktfrågor står i fokus, samt de fattigare länderna Nicaragua, Honduras och Bolivia vars fattigdomsstrategier ger vägledning för samarbetet. Stöd till regionala organisationer, regionala initiativ och erfarenhetsutbyten utgör en viktig del av samarbetet. I Bolivia har det instabila läget och risken för nya oroligheter medfört att utvecklingssamarbetet ses över i syfte att stärka de konfliktförebyggande inslagen.

Demokratifrämjande insatser tar i anspråk ca 40 procent av medlen. Insatser inom de sociala sektorerna ökar med stöd till reformprogram inom undervisning och hälsa. Andra viktiga samarbetsområden är urbana slumområden, landsbygdsutveckling och regionala miljöinsatser.

Östeuropa och Centralasien

Samarbetet med Ryssland och Ukraina präglas av stöd till ländernas reformprocesser. I Ryssland fortsätter insatserna för en förbättrad miljö med särskild inriktning på Östersjöns avrinningsområde. Under 2005 kommer nya landstrategier att antas för båda länderna.

I Vitryssland sker samarbetet främst genom stöd till enskilda organisationers insatser för att främja en demokratisering och på sikt underlätta utvecklingen av en fungerande marknads ekonomi i landet.

Sidas samarbete på Västra Balkan präglas av stöd till institutionsuppbyggnad, sociala och ekonomiska reformer, näringslivsutveckling, miljö, mänskliga rättigheter och demokrati. Stabiliserings- och associeringsprocessen (SAP) utgör ramverk för det närmande till EU som samtliga länder politiskt förbundet sig till och blir i ökande grad styrande för ländernas resursallokeringar och därmed också för utvecklingssamarbetet. Under året har insatser i Öst- och Centraleuropa för att bekämpa människohandel fått hög prioritet och Sida har genomfört insatser bl.a. i form av informationsspridning, seminarier och stöd till återvändande offer för människohandel.

Utvecklingssamarbetet med Moldavien präglas av att det är Europas fattigaste land. Samarbetet är främst inriktat på ekonomisk utveckling, förebyggande av social utslagning och effektivisering av förvaltningen.

Samarbetet i Centralasien inriktas främst på Tadzjikistan där insatser för att gynna fattiga människor på landsbygden prioriteras. Samarbete med övriga länder, främst Kirgizistan, fortsätter på samma nivå som tidigare. I Kaukasien är samarbetet främst inriktat på Georgien samt i mindre omfattning Armenien och Azerbajdzjan.

Ekonomiskt stöd

Under verksamhetsgrenen Ekonomiskt stöd beviljas u-krediter och ges stöd för ekonomiska reformer, företrädesvis i form av budgetstöd.

Syftet med u-krediterna är att stödja tillhållandet av finansieringslösningar för investeringar i infrastruktur i utvecklingsländer. Utnyttjandet har minskat betydligt. Stödet har under det senaste året framför allt riktats till länder i Asien, t.ex. Mongoliet, Bangladesh och Kina. Verksamheten präglas av ökat samarbete med multilaterala organisationer och andra biståndsgivare samt ökad inriktning på finansiering i lokal valuta.

Stödet till ekonomiska reformer syftar till att stödja fattiga länder som genomför ekonomiska reformprogram som främjar ekonomisk tillväxt,

bekämpar fattigdom och bidrar till hållbar utveckling. Stödet har under senare år givits i form av budgetstöd till stöd för samarbetsländernas genomförande av nationella strategier för fattigdomsbekämpning. Under perioden har Burkina Faso, Etiopien, Mali, Mocambique, Tanzania, Uganda, Honduras och Nicaragua erhållit budgetstöd.

Regeringen avser formulera mål för verksamhetsgrenen.

Humanitära insatser och konflikthantering

Humanitära insatser

Målet för humanitära insatser är att bidra till att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet i anslutning till väpnade konflikter, naturkatastrofer och andra katastrofliknande förhållanden.

Under 2003 skedde stora förändringar i flera långvariga kriser samtidigt som nya svårhanterliga humanitära situationer uppstod. Behovet av humanitära insatser ökade kraftigt och ställde krav på flexibel medelshantering.

På Västbanken och Gaza medförde de fortsatta oroligheterna ett kraftigt försämrat humanitärt läge, vilket föranledde en avsevärd ökning av det internationella stödet till humanitära insatser. En betydande ökning också till insatser i Irak orsakades främst av det omfattande internationella beredskapsarbetet inför en möjlig humanitär kris i landet. Trots fredsförhandlingar berättigade de alltjämt mycket svåra humanitära problemen i Sudan en höjning av stödet dit 2003. I Afghanistan övergick i stora delar de humanitära nödhjälpsbehoven till omfattande återuppbyggnadsinsatser. Det vidare befästandet av fredstillståndet i Angola ledde till en minskning av bidragen till insatser där. I samtliga kriser där Sida i samråd med Utrikesdepartementet har bidragit till humanitära insatser har myndighetens stöd lämnats på ett flexibelt och väl anpassat sätt.

Under 2004 har de humanitära behoven ökat på flera håll, bland annat i Sudan och Tchad som följd av den väpnade konflikten i Darfuumrådet i västra Sudan. På andra håll kvarstår behoven i stor omfattning, som i Stora sjöområdet i Afrika, på det ockuperade palestinska områdena och i Västafrika. Med hänsyn till den nuvarande utvecklingen bedömer regeringen att behoven

kommer att finnas kvar i dessa och andra områden på kort sikt.

Sida har inlämnat förslag till regeringen till samlade riktlinjer för myndighetens stöd till humanitära insatser. Sida har en fortsatt viktig uppgift att tillsammans med Utrikesdepartementet verka för att stärka FN:s ledande ställning i samordningen av internationella insatser, bl.a. genom att lämna betydande bidrag till FN:s samlade humanitära appeller. Det internationella arbete Sverige var med om att inleda genom en konferens i Stockholm i juni 2003 för att förstärka enhetligheten och samstämmigheten med humanitära principer i de större humanitära givarländernas agerande fortsätter. Sida rationaliserar ytterligare sin beredning av bidrag till humanitära insatser, bl.a. genom färre och mer enhetliga avtal. Sida stödjer den internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsens viktiga humanitära arbete, också genom bidrag till rörelsens humanitära appeller. Sida bidrar till regeringens och det internationella samfundets politikutveckling på området genom stöd till metodutveckling och utvärderingsarbete. Svår-förutsedda men troligen omfattande humanitära behov motiverar att betydande medel avsätts för ändamålet under 2005.

Konflikthantering

Sidas stöd till insatser för konflikthantering är omfattande. Regeringen har under året godkänt Sidas strategi för humanitär minhantering. Den lyfter på ett tydligt sätt fram betydelsen av att minfrågorna behandlas ur ett bredare utvecklingsperspektiv. Sida har lagt ner ett stort arbete på att integrera konfliktperspektivet i beredningen av insatser. Vidare har myndigheten lagt mycket arbete på metodutveckling och är i färd med att utveckla metoder för konfliktanalyser. Den för Sida och Utrikesdepartementet gemensamma samordningsgruppen för humanitärt bistånd utnyttjas för samråd om stöd till konflikthantering.

Forskning

Avsikten med stödet till forskning är att stärka utvecklingsländernas forskningskapacitet och att främja forskning inriktad på fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling. Verksamhetsgrenen omfattar stöd till multi- och bilateralt forskningssamarbete samt stöd till forskning om ut-

vecklingsfrågor i Sverige. Arbetet karaktäriseras av långsiktighet och stöd till kapacitetsuppbyggnad bl.a. genom stöd till strukturer, organisation och kapacitet för samarbetsländerna att initiera och genomföra egen forskning och forskarutbildning. Stödet strävar mot ett starkt ägarskap i samarbetsländerna och möjlighet för dem att kunna genomföra avancerade analyser med utgångspunkt i lokala förutsättningar. Sida har inlett ett arbete med att bidra till förbättrad och effektiviserad förvaltning av forskning i samarbetsländerna. Strävan att fokusera arbetet och öka koncentrationen har lett till att antalet insatser minskat.

I många av de fattigaste länderna saknas ofta en sammanhållande struktur för forskning. Då forskande universitet utgör en viktig bas för forskning och forskarutbildning har stöd givits till universitetsutveckling i bl.a. Rwanda, Tanzania och Laos. Som komplement till bilaterala forskningsinsatser stödjer Sida även regionala och internationella forskningsnätverk. Dessa fungerar i sin tur ofta som forskningsråd med medelsfördelning till forskning. Stöd enligt denna modell används exempelvis inom samhällsvetenskaperna i Afrika och Latinamerika. Vidare har Sida fattat beslut om stöd till ett regionalt forskningsråd med fokus på Victoriasjöområdet. Sida har stärkt sitt arbete kring forskning om hiv/aids både med avseende på vaccinutveckling och forskning kring förebyggande insatser och sociala, ekonomiska och demografiska konsekvenser. Stöd till forskning om malaria ges på flera fronter, bland annat genom stöd till det multilaterala malaria-initiativet (*Multilateral Initiative on Malaria*, MIM) vars sekretariat förlagts till Sverige och som även stöds av Vetenskapsrådet och Stiftelsen för Strategisk Forskning.

Ett antal utvärderingar har genomförts. Utvärderingarna av forskningssamarbetet med Moçambique och Nicaragua pekar på behoven av uthållighet. Genom långsiktiga satsningar på forskarmiljöer har man nått en situation där ländernas egna forskarmiljöer kan initiera forskning och har kapacitet att starta egna masters-utbildningar. Forskningssamarbetet inom den regionala organisationen Sydasiatiska nätverket för utveckling och miljöekonomi (*South Asian Network for Development and Environmental Economics*, SANDEE) har visat sig fylla en viktig lucka inom forskning och forskarutbildning med inriktning på ekonomiska aspekter

av miljöproblem och deras relation till fattigdomsproblematik i södra Asien.

Regeringen avser formulera mål för verksamhetsgrenen.

Enskilda organisationer

Avsikten med stödet till enskilda organisationer är att främja utveckling av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle och stärka de lokala samarbetsorganisationerna i utvecklingsländer.

Sida har ingått långsiktiga ramavtal med tolv svenska enskilda organisationer, s.k. ramorganisationer. I urvalet av ramorganisationer tillämpar Sida särskilda kriterier, vilket gör att kretsen ramorganisationer kan förändras. Sida fortsätter arbetet med kvalitetssäkring av verksamheten genom uppföljning och resultatanalys samt förbättring av metoder för styrning och kontroll genom systemrevisioner och kapacitetsstudier.

Fattigdomsperspektivet och kopplingen till det lokala civila samhället understryks i Sidas dialog med organisationerna. Ökad betoning har lagts på ramorganisationernas återrapportering av insatsernas effekter på såväl kapacitetsutveckling som det civila samhällets utveckling. Det har inneburit förbättrade möjligheter att utvärdera verksamhetens måluppfyllelse.

Sida Civil Society Center i Härnösand utvecklar idéer och metoder i samarbete med enskilda organisationer och genomför bl.a. erfarenhetsutbyte och kurser för personer i internationell tjänst och seminarier i t.ex. resultatmätning.

I 2003 års ansökningar om informationsmedel satte fler organisationer fokus på opinionsbildning för att öka kunskap och intresse samt främja debatt, vilket ligger i linje med politiken för global utveckling.

Regeringen avser formulera mål för verksamhetsgrenen.

Information

Målet för verksamhetsgrenen är att öka intresset för och kunskapen, debatten och opinionsbildningen om Sveriges utvecklingssamarbete. Informationsarbetet ska även bidra till att uppfylla millennieutvecklingsmålen.

Utrikesdepartementet och Sida samarbetar om informationssatsningen ”Världens chans”, med det gemensamma budskapet ”Det är möjligt att halvera fattigdomen till 2015”. Här ingår till exempel den årliga utvecklingskonferensen på Världsfattigdomsdagen i oktober, vilken också är ett avstamp för Sidas temasatsningar på millennieutvecklingsmålen. Hösten 2003 påbörjades temat om tillväxt som avlöses av temat hiv/aids hösten 2004. 5,7 miljoner svenskar beräknas ha uppmärksammat Sidas informationssatsning om tillväxt i press och TV, på webbplatsen och i tryckt material.

Under 2003 har Sida tagit fram nya riktlinjer för arbetet med strategisk och planerad kommunikation om Sidas insatser i utvecklings-samarbetet. Kommunikationsplaneringen på ambassaderna fortskrider och sker i samarbete med Utrikesdepartementet.

I linje med politiken för global utveckling breddar nu Sida samarbetet med Myndigheten för skolutveckling som har tagit över ansvaret för satsningen på regionala skolrådgivare för globala frågor och projektet Den Globala Skolan, som tillhandahåller kompetensutveckling och studieresor för lärare.

Globala utvecklingsprogram

Globala utvecklingsprogram finansierar dels ämnesstrategisk verksamhet, dels kapacitets- och kompetensutveckling.

Stödet för ämnesstrategisk verksamhet kompletterar insatser på regional och internationell nivå. Stödet underlättar Sveriges möjligheter att aktivt medverka i och påverka den internationella policy- och verksamhetsutvecklingen i prioriterade frågor i samverkan med viktiga aktörer bl.a. inom FN-systemet. Erfarenheter från Sidas fältverksamhet förs in i den globala dialogen och vunna kunskaper från dialogen tillämpas i fält. Stöd ges bl.a. till organisationer för normativt arbete och insatser i fält på prioriterade områden. Medlen används även för resursbas-, metod- och policyutveckling, samt utvärderingar.

Kapacitets- och kompetensutveckling främjas bl.a. genom stöd för internationella utbildningsprogram för kapacitetsutveckling i en bred krets länder inom efterfrågade områden där svensk kompetens är stark. Utvecklingen går från kortare kurser till mer långsiktiga och

förändringsinriktade program. Vidare används medlen för utbytes-, kompetensutvecklings- och rekryteringsprogram av den svenska resursbasen. Avsikten är att svenskar i ökande grad ska engagera sig i internationellt utvecklingssamarbete och att svensk medverkan i internationella organisationer ska öka.

Ett exempel på insats under globala utvecklingsprogram är deltagandet i det globala partnerskapsinitiativet Utbildning för alla – *Fast Track Initiative* (EFA-FTI) vars övergripande mål är att bidra till att nå millennieutvecklingsmålet om obligatorisk och gratis grundskoleundervisning för alla barn till år 2015. Det har bidragit till att såväl öka som effektivisera biståndet till utbildning. År 2004–2005 innehar Sverige delat ordförandeskap för FTI. Möjligheten att stödja den s.k. katalytiska fond, som inrättats inom ramen för FTI till stöd för länder med bra utbildningsplaner men brist på givare, studeras.

Andra exempel är stödet till Globala Alliansen för Vaccinations- och Immuniseringsverksamhet (GAVI) och till Dag Hammarskjölds Minnesfond.

Sida ska hösten 2004 till regeringen inkomma med förslag till riktlinjer avseende globala utvecklingsprogram. Mot bl.a. denna bakgrund avser regeringen formulera ett mål för verksamhetsgrenen.

3.5.1.3 Nordiska Afrikainstitutets insatser

Nordiska Afrikainstitutet (NAI) utgör ett kunskaps- och forskningscenter i Norden för forskning om Afrika. Institutet har bland annat till uppgift att främja forskning om Afrika och samarbete mellan nordiska och afrikanska forskare, samt att informera om Afrikaforskning och aktuella afrikanska förhållanden.

Forsknings- och seminarieverksamhetens stipendier och seminarier bidrar till att främja det tvärvetenskapliga nätverksbyggandet mellan forskare i de nordiska länderna och i Afrika. I samarbete mellan NAI och Institutionen för Freds- och Utvecklingsfrågor har en gästprofessur vid Uppsala Universitet upprättats i syfte att ytterligare stärka utbytet med Afrika. NAI:s biblioteks- och publikationsverksamhet bidrar till att sprida kvalificerad information om Afrika och afrikanska förhållanden. Genom policyrelaterade aktiviteter medverkar institutet i

olika dagsaktuella politiska frågor, bland annat kring mänskliga rättigheter, olika former av afrikanskt samarbete såsom NEPAD, och i frågor som avser olika regioner i södra Afrika. I uppföljningsarbetet av institutets forskningsprojekt, "Nationell befrielse i södra Afrika: de nordiska ländernas roll," som avslutades under 2002, upprättades ett unikt och värdefullt projektarkiv av material från de nordiska länderna. Efter uttalat intresse från afrikanskt håll har en motsvarande arkivering och dokumentation i flera afrikanska länder inletts och kommer att utökas under 2005.

Institutets samarbete med de övriga nordiska länderna regleras genom löpande samarbetsavtal och genom aktiv nordisk medverkan i program- och forskningsrådet.

3.5.1.4 Folke Bernadotteakademins insatser

Folke Bernadotteakademien (FBA) har till uppgift att genomföra särskild utbildning och samträning som tillsammans med andra myndigheters insatser krävs för att förbereda personal för deltagande i internationella katastrof-, krishanterings- och fredsinsatser eller andra liknande uppdrag. Akademien är nationell kontaktpunkt för det internationella samarbetet på sitt verksamhetsområde, och ska stärka samverkan och samordning mellan svenska myndigheter och organisationer verksamma på området. Tillsammans med berörda svenska och internationella institutioner fortsätter FBA att utveckla metoder och arbetsformer för insatser på krishanteringsområdet. FBA genomför ett antal utbildningar och andra evenemang, samtidigt som myndigheten deltar i och stödjer verksamhet som genomförs av andra institutioner.

FBA fördjupar sitt samarbete med berörda institutioner för att stärka samstämmigheten i förarbetet till svenskt deltagande i krishanterings- och liknande insatser inte minst på det civila området. Tonvikten ligger vid stöd till FN:s och EU:s kris- och konflikthanteringsförmågor, med utgångspunkt i bl.a. föresatsen att säkerställandet av fred och säkerhet ofta är en förutsättning för att varaktig ekonomisk och social utveckling ska kunna slå rot i konfliktutsatta områden.

3.5.1.5 Utvecklingssamarbete genom Rikspolisstyrelsen

Civil krishantering och deltagande med polis har under de senaste åren blivit ett viktigare inslag i internationella fredsfrämjande insatser. Sverige har varit pådrivande i arbetet med att ge poliser en utökad roll i fredsfrämjande arbete. En ökning har också skett som en följd av fler missioner och en utveckling mot mer multifunktionella insatser. Reformering av polisväsendet och övriga delar av rättsväsendet har fått en alltmer framträdande roll i fredsfrämjande verksamhet inom ramen för FN såväl som andra organisationer. Till följd av detta råder en ökande efterfrågan på svenska poliser i fredsfrämjande insatser, både från FN, EU och OSSE. I maj 2004 hade Sverige ca 80 poliser i internationell tjänst i 14 olika missioner.

Det mest omfattande svenska polisdeltagandet i en internationell mission sker inom ramen för FN:s mission i Kosovo (UNMIK), där Sverige deltar med ca 30 poliser. UNMIK etablerades i juni 1999. En viktig uppgift för missionen är att stödja återuppbyggnaden, upprätthålla lag och ordning samt etablera och utbilda en lokal polisstyrka. Civilpolis-komponenten i UNMIK har exekutiva befogenheter.

Under 2004 deltar Sverige med civilpoliser i tre FN-missioner i Afrika: MONUC (Demokratiska republiken Kongo), UNMIL (Liberia) och UNAMSIL (Sierra Leone). Två ytterligare FN-missioner med svenskt polisdeltagande är UNMISSET (Östtimor) och UNAMA (Afghanistan). Sverige deltar vidare med civilpoliser i den internationella övervakningskommissionen i Nubabergen i Sudan (JMM), samt bidrar med 10 polisinstruktörer till Jordaniens internationella polisträningsscenter i Amman för utbildning av irakisk polis.

OSSE:s polisverksamhet omfattar stöd till de deltagande staterna vad gäller polisreformer, institutionsbyggande och polisutbildning. Fyra av OSSE:s fältmissioner på västra Balkan (Kroatien, Serbien och Montenegro, Kosovo samt Makedonien) arbetar med polisfrågor, bl.a. med utbildning av multietniska poliskårer. OSSE inledde även ett polisprojekt i Kirgizistan 2003. OSSE:s polisverksamhet i Centralasien och södra Kaukasien kan förväntas öka. Under 2004 inleddes ett samarbete med Georgien med att bistå den georgiska regeringen i reformeringen

av polisväsendet och övriga delar av rättsväsendet. Sverige ställer årligen ca 12 poliser till förfogande för OSSE:s polisverksamhet.

Genom EU:s polission (*European Union Police Mission*, EUPM) ansvarar EU sedan den 1 januari 2003 för att säkerställa uppföljningen av FN:s tidigare internationella polisstyrka i Bosnien. Insatsen, som omfattar ca 500 personer varav 16 är svenskar, har som målsättning att stärka uppbyggnaden av ett väl fungerande bosniskt polisväsende. Den 15 december 2003 påbörjades också en EU-ledd polission i Makedonien (Proxima) i syfte att genom rådgivning reformera polisväsendet, vilket har identifierats som en nyckelfaktor för att stabilisera läget i landet. Insatsen, som omfattar ca 200 personer varav 12 är svenskar, samordnas nära med bl.a. OSSE:s verksamhet inom polisområdet.

3.5.1.6 Utvecklingssamarbete genom Svenska institutet

Svenska institutets (SI) gäststipendie- och utbytesverksamhet omfattar person- och erfarenhetsutbyte med utvecklingsländer samt gäststipendieprogram för studier på avancerad akademisk nivå och forskning i Sverige för personer i utvecklingsländer. Antalet antagna stipendiater låg på ungefär samma nivå 2003 som föregående år.

SI:s gäststipendie- och utbytesverksamhet har resulterat i att stipendiaterna fått ökad kompetens som bidragit till utvecklingen i hemländerna både ekonomiskt och socialt. Stipendiaterna inom gäststipendieprogrammet som vistats en längre tid i Sverige blir ofta nyckelpersoner i sina hemländer för fortsatta kontakter med svenska universitet, svenskt samhälle, kultur och näringsliv. Gäststipendieverksamheten följdes upp av SI under 2003. Uppföljningen visade att de tidigare stipendiaterna ofta verkar i beslutsfattande eller opinionsledande positioner i sina hemländer. SI framhåller jämställdhet i verksamheten.

SI:s utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa omfattar stöd till demokratins fördjupning samt utbildning och forskning. SI har fortsatt att stödja och initiera projekt och samarbete som stärker en demokratisk utveckling och som stimulerar till ett aktivt engagemang. Teman som jämställdhet, mänskliga

rättigheter, respekt för barn m.m. har tagits upp till debatt och dialog i flera länder inom ramen för projekten *Lilja 4-ever* och *Kära Barn*. SI har därmed bidragit till att lyfta fram viktiga frågor i samhällsdebatten och skapa opinion som ett led i de långsiktiga ansträngningarna att förändra attityder och påverka strukturella ojämlikheter. SI gjorde en viktig insats i samarbetet med Ryssland under 2003 inom ramen för St Petersburgs 300-årsjubileum. Inom området utbildning och forskning dominerar verksamheten av Visbyprogrammet, som omfattar stöd för projektsamarbete och individuellt utbyte mellan Sverige och Ryssland, Ukraina, Vitryssland, de baltiska länderna samt Polen. Verksamheten i övrigt består av stipendieprogram, stöd till institutionssamarbete och stöd till undervisning i svenska. Samarbetsprojekten och nätverken på alla utbildningsnivåer leder till ökade kontakter, i många fall av lång varaktighet, och personligt engagemang på båda sidor och inom breda samhällsområden.

3.5.1.7 Svenska institutet i Alexandria

Svenska institutet i Alexandria ska vara en mötesplats för människor från Europa och MENA-regionen (Mellanöstern-Nordafrika) – ett forum för dialog mellan civilisationer. Kontakter knyts över kultur- och religionsgränser mellan forskare, kulturarbetare, ungdomsledare, miljöaktivister, människorättskämpar, parlamentariker och diplomater.

De hittills mest lovande interregionala programmen gäller ungdom, media, översättning, forskning, lärarutbildning och förtroendeskapande åtgärder. Alexandriainstitutet samverkar med kolleger i Europa (bl.a. *Wilton Park*), med arabiska nätverk (bl.a. *Centre for Arab Unity Studies*), samt med egyptiska institutioner och myndigheter. Ofta är en Sverige-baserad partner knuten till programmen, t.ex. Sida, Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI), Svenska institutet, Ungdomsstyrelsen och Vetenskapsrådet. Ett nätverk mellan tio arkeologiska museer i samverkan med Medelhavsmuséet hör till de mer uppmärksammade kultursatsningarna.

Verksamheten visar att Alexandriainstitutet fyller en viktig funktion både som euro-arabisk och interarabisk mötesplats för personer som annars ofta arbetar isolerade från varandra:

forskare, journalister och författare. Exempel från 2003 och 2004 är seminarier med arabiska PEN-klubbar, arabiska sociologiförbundet respektive de arabiska filosofisällskapen, där 14 arabländer är företrädare.

Idag står Alexandriainstitutet inför att dels tillvarata sina snabbt växande kontaktnät i arabvärlden och Europa, dels bereda sig för att tillsammans med *Bibliotheca Alexandrina* härberga den nybildade Anna Lindhs Stiftelse, som ska samordna dialogprogram på uppdrag av Barcelona-processens trettiofem stater.

3.5.1.8 Generalkonsulatets sektion för turkiskt-svenskt samarbete i Istanbul

Generalkonsulatets sektion för turkiskt-svenskt samarbete i Istanbul ska främja kontakterna mellan Sverige och Turkiet samt Turkiets strävan mot ett medlemskap i EU. Verksamheten omfattar bl.a. seminarier om mänskliga rättigheter, demokrati, EU-kunskap, flykting- och migrationsfrågor, hedersrelaterat våld, jämställdhet och minoritetsfrågor samt ett stipendieprogram för universitetsstudier i Sverige, vilket väl motsvarar de riktlinjer som fastställts. Budgeten för 2003 var 12 miljoner kronor, medan utfallet blev 8 miljoner kronor.

3.5.1.9 Swedfund

Swedfund International AB bidrar till utveckling av bärkraftiga företag i utvecklingsländer och länder i Östeuropa genom riskkapitalsatsningar i form av aktier, lån eller garantier, främst i samverkan med svenskt näringsliv. Swedfund investerar även i riskkapital- och investeringsfonder.

Swedfund har ett nära samarbete med Exportrådet i Östeuropa för att öka verksamheten där. På utvecklingsarbetets område marknadsför Swedfund företagets möjligheter att investera utan svensk partner i de minst utvecklade länderna.

Det totala kapitalet uppgår till 1 184 miljoner kronor, varav hälften är avsett för verksamhet i Östeuropa. Under 2003 gjordes 13 investeringar om totalt 336 miljoner kronor. Vinsten uppgick till 23,2 miljoner kronor.

3.5.1.10 Särskilda satsningar 2004

Inom ramen för fattigdoms- och rättighetsperspektiven och de åtta huvuddragen gör regeringen under 2004 särskilda satsningar på fyra områden: hiv/aids, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, narkotika och brottsbekämpning samt konflikthantering, konfliktförebyggande och gemensam säkerhet.

Hiv/aids

Det helt överväldigande flertalet av de hiv/aidsdrabbade finns i fattiga länder, som saknar resurser att hjälpa och ta hand om de smittade och sjuka på ett lämpligt och värdigt sätt. I det ljuset har Sverige först och främst valt att kraftigt öka det stöd som går till FN-organ som verkar mot hiv/aids, framför allt UNAIDS, WHO och UNFPA. Stödet på 600 miljoner kronor över tre år, som aviserades i budgetpropositionen år 2002 till den då nyupprättade Globala fonden mot hiv/aids, tuberkulos och malaria, har infriats. Regeringen har även gett Sida i uppdrag att öka det svenska stödet för insatser mot hiv/aids, då för lite av det bilaterala svenska biståndet går till insatser direkt riktade mot hiv/aids. Dessutom har regeringen uttalat att förstärkningar måste göras inom hela kedjan av insatser från förebyggande till vård, omsorg och behandling samt forskning om bl.a. vacciner. Ett led i arbetet är det särskilda stöd som Sverige i år ger till WHO för organisationens initiativ för att till utgången av 2005 förse 3 miljoner människor i fattiga länder med bromsmediciner mot aids (det s.k. ”*three by five*”-initiativet). Genom inrättandet av en särskild ambassadör för hiv/aids-frågorna markerar regeringen betydelsen av att bl.a. stärka dialogen om hiv/aids.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Under 2004 har det internationella samfundet under FN:s ledning följt upp och bekräftat de rekommendationer och mål som slogs fast i samband med Kairokonferensen och dess uppföljningskonferens. Det har inneburit att frågor kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter har fått ökad uppmärksamhet såväl nationellt och regionalt som globalt. Sverige har deltagit mycket aktivt för att säkerställa att besluten från Kairo bekräftas. Sverige har bl.a. lyft fram länkarna mellan Kairo och millennieutvecklingsmålen och mellan Kairo och Handlingsplanen och Deklarationen från Peking (*Platform for Action*); ungdomars behov av

information, kunskap och tillgång till preventivmedel samt vikten av att de deltar i utformandet av insatser som rör dem; främjandet av jämställdhet och såväl kvinnors som mäns rätt till sexualitet, inklusive frågor om homo-, bi- och transsexualitet; rätten till säker abort; samt pojkar och mäns roller.

Narkotika och brottsbekämpning

FN:s organ för bekämpning av narkotika och brott (UNODC) samordnar den internationella narkotikakontrollen genom åtgärder för att minska produktion, handel och missbruk av narkotika i enlighet med FN:s narkotikakonventioner. UNODC:s mandat är också att följa upp de olika konventionerna mot organiserad brottslighet genom program på områdena korruption, penningtvätt, människohandel, människosmuggling och terrorism. Narkotikaproblem är nära kopplade till svag politisk styrning, korruption, penningtvätt och olika former av smuggling av såväl människor som vapen.

För att på ett mer effektivt sätt kunna arbeta för sitt mandat har UNODC på medlemsländernas begäran reformerat sin verksamhet. De båda huvudområdena narkotika och brottsbekämpning har integrerats med varandra såväl i fält som på huvudkontoret i Wien. Sverige är en av de största givarna till UNODC. Regeringen välkomnar UNODC:s integrerade arbetssätt som bidrar till att stärka UNODC:s roll som samordnare av internationell narkotikakontroll och dess mandat beträffande bekämpning av internationell organiserad brottslighet.

Till grund för det svenska stödet ligger också de båda strategier som regeringen har antagit för det internationella utvecklingssamarbetet ifråga om bekämpning av dels människohandel, dels narkotika. Regeringen kommer att verka för att dessa strategier beaktas i UNODC:s arbete.

Konflikthantering, konfliktförebyggande och gemensam säkerhet

För 2004 avsattes drygt 410 miljoner kronor för insatser för konflikthantering. Av dessa medel är 113 miljoner kronor avsatta till rikspolisstyrelsens disposition. En stor del av resterande medel användes för finansiering av den tillfälliga internationella civila observatörsgruppen i Hebron (TIPH) samt fyrtioalet insatser till stöd för institutioner verksamma inom konflikthantering och minhantering, enskilda projekt och personalinsatser (fredsmissioner, medlings-

uppdrag m.m.). Stödet riktas bl.a. till ett antal världsledande institutioner verksamma inom policyutveckling, konflikthantering (bl.a. dialogfrämjande och medling), fredskonsolidering och kapacitetsuppbyggnad. Flera insatser syftar till att stärka FN:s och regionala organisationer, däribland OSSE:s, kapacitet inom konflikthantering och konfliktförebyggande. Sverige har stärkt sin roll inom konflikthantering och konfliktförebyggande.

Sverige arbetar också aktivt för att öka medvetandet om och beaktandet av kvinnors speciella roll och särskilda behov i hanteringen av konfliktsituationer. Regeringen har till FN:s generalsekreterare överlämnat en rapport om vidtagna svenska åtgärder för implementeringen av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet.

3.5.2 Insatser utanför politikområdet

I regeringens proposition Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112) läggs grunden för en samstämmig svensk politik för global utveckling. Det övergripande målet – att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling – gäller för alla politikområden.

Propositionen föreslog och riksdagen har beslutat att genomförandet av politiken för global utveckling årligen ska redovisas till riksdagen i form av en resultatskrivelse. Verksamhet inom andra utgifts- och politikområden än utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, ingår i skrivelsen (skr 2004/05:4).

3.6 Resultatbedömning

Det övergripande målet för utvecklingsarbetet t.o.m. 2003 var att bidra till att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Sex delmål samverkade för detta:

- resurstillväxt
- ekonomisk och politisk självständighet
- ekonomisk och social utjämning
- demokratisk samhällsutveckling
- en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön
- jämställdhet mellan kvinnor och män

Dessa mål upphörde att gälla i och med riksdagens beslut om propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112). Då föreliggande resultatbedömning avser 2003 görs den i förhållande till de tidigare gällande målen.

Riksdagens mål för det svenska utvecklingsarbetet anger vilka effekter samarbetet ska uppnå på lång sikt. Det svenska utvecklingsarbetet verkar i en miljö där en mängd olika faktorer, interna såväl som externa, bidrar till utvecklingen i de mottagande länderna.

3.6.1 Att höja de fattiga folkens levnadsnivå

Den ökade betoningen på fattigdomsbekämpning och de fattiga ländernas ökade ansvar för sin egen utveckling har kommit till uttryck i de nationella fattigdomsstrategier som de flesta utvecklingsländer har utarbetat. De landstrategier som utarbetats för Sveriges samarbete med utvecklingsländer ska ha landets fattigdomsstrategi som utgångspunkt för att inrikta en allt större del av samarbetet på fattigdomsminskning. Sverige har också aktivt bidragit till att utarbeta riktlinjer inom OECD/DAC för biståndsgivarnas arbete med fattigdomsbekämpning. I EU och de internationella finansieringsinstitutionerna har Sverige varit starkt pådrivande för att institutionernas strategier ska baseras på nationella fattigdomsstrategier och att institutionernas instrument ska anpassas för att på bästa sätt stödja genomförandet av desamma. Frågor om harmonisering och ökad samordning har lyfts fram. Sverige

ställer också krav på ökad betoning av jämställdhet, miljöhänsyn och mänskliga rättigheter.

”Perspektiv på fattigdom” (*Perspectives on poverty*), som antogs hösten 2002, är Sidas övergripande förhållningssätt till fattigdom och hur den kan bekämpas. Ett verksövergripande projekt, ”Från ord till handling, projektet för tydligare fattigdomsfokus”, startade 2003 för att stödja det praktiska genomförandet av ”Perspektiv på fattigdom”. Projektet syftar till att lyfta fram och tydliggöra målet om fattigdomsbekämpning. Som ett led i detta har utbildningsinsatser genomförts där centrala utgångspunkter för en fattigdomsanalys förmedlats liksom hur Sida kan bedöma och stödja ländernas kapacitet att ta fram analyser.

3.6.2 Sex delmål

Resurstillväxt

Ekonomisk tillväxt är en nödvändig förutsättning för att fattigdom varaktigt ska kunna minskas. Resurstillväxt är bredare än ekonomisk tillväxt och begreppet inbegriper förbättringar för fattiga vad gäller hälsa, utbildning och påverkanskraft i beslutsprocesser.

Under 2003 har Sida arbetat med insatser på bl.a. följande områden i syfte att stödja tillväxt:

- ekonomiska reformer för att bidra till makroekonomisk stabilitet och främja övergripande reformer för att höja den ekonomiska tillväxten,
- stöd till offentlig förvaltning och institutioner i bred mening,
- ett stärkt humankapital genom satsningar på utbildning och hälsa,
- stöd till väl fungerande, konkurrenskraftiga inhemska marknader och ett stabilt finansiellt system,
- stöd till de fattiga länderna att delta i och dra fördel av den internationella handeln och
- stöd till naturbruk vilket är den största näringsgrenen i många utvecklingsländer och den främsta inkomstkällan för de flesta fattiga.

Utvecklingsländerna har ofta en fördel i produktion av arbetsintensiva och klimatberoende produkter. Tullar och andra former av handelshinder, i såväl rika länder som i andra utvecklingsländer, hindrar ett effektivt handelsutbyte. Sverige arbetar därför för avskaffande av handelssnedvridande inhemska stöd och av handelshinder gentemot omvärlden samt stödjer arbetet med att utveckla andra former av statliga inkomster än tulluppbörd.

Sverige har under 2003 även varit engagerat i och lämnat stöd till *Integrated Framework* (IF). IF är en process som syftar till att dels stödja involverade minst utvecklade länder (MUL) i att ta fram utvecklingsfrämjande handelsstrategier och att integrera handel i sina nationella utvecklingsstrategier, dels att skapa givarsamordning i handelsbiståndet.

För att utvecklingsländerna ska kunna dra fördel av ökade möjligheter till internationellt utbyte måste förmågan att producera, kvalitets-säkra och exportera stärkas. Det stöd som lämnas för privatsektorutveckling, konkurrenskraftiga inhemska marknader och handelsrelaterade institutioner och infrastruktur fyller här en viktig funktion.

Sida har under 2003 arbetat fram en policy för privatsektorutveckling där betydelsen av ekonomisk tillväxt som tar hänsyn till både de fattigas situation och till miljön betonas.

Ekonomisk och politisk självständighet

Detta måls innebörd har ändrats väsentligt sedan det först fastslogs. De flesta länder har numera uppnått formell politisk självständighet. Det återstår för dessa nya stater att befästa sin legitimitet genom att förstärka demokratin, tydligt respektera mänskliga rättigheter och skapa en mer effektiv offentlig förvaltning, allt i syfte att kunna bekämpa fattigdomen. Inom detta område stödjer Sverige bl.a. kapacitetsuppbyggande och korruptionsbekämpning.

Inget land i världen är ekonomiskt självständigt i meningen självförsörjande. I stället för självförsörjning är målet att skapa en ekonomisk handlingsfrihet genom satsningar som leder till ökad ekonomisk tillväxt.

Stöd till förbättrad skuldhantering är exempel på insatser som Sverige arbetar med för att öka den ekonomiska handlingsfriheten. Avseende skuldlättnader har Sverige i flera omgångar,

senast 2002 genom ett flerårigt åtagande om 300 miljoner kronor, lämnat bidrag till HIPC-initiativets fond för skuldavskrivningar. Resurser som frigörs genom skuldlättnad under HIPC-initiativet finansierar utgifter inom centrala områden, t.ex. sociala sektorer och produktiva investeringar, i enlighet med de fattigdomsstrategier som länderna själva tagit fram.

Genomförandet av det s.k. HIPC-initiativet innebär att allt fler av de högst skuldsatta fattiga länderna fått en betydande del av sina externa skulder avskrivna, och att deras skuldsituation gradvis förbättrats. Det har medfört en förskjutning av det svenska stödet till länderna ifråga från i huvudsak skuldlättnad till att omfatta generellt budgetstöd.

För att länder inte återigen ska hamna i skuldproblem krävs att deras förmåga att hantera skulderna förbättras. Sverige har under 2002–2003 lämnat stöd till bl.a. internationella organisationers arbete med att stärka samarbetsländerns kapacitet på detta område. Fattiga länder som nyligen avslutat en konflikt har också fått svenskt stöd under 2003 för att kunna normalisera sina relationer med de internationella finansiella institutionerna.

Ekonomisk och social utjämning

Sveriges utvecklingssamarbete syftar till att förbättra fattiga människors försörjningsförmåga och förmåga till ekonomisk och social utveckling. I Sidas styrdokument "Perspektiv på fattigdom" betonas social utveckling och social mobilisering som förutsättningar och drivkrafter för ekonomisk och demokratisk utveckling. En relativt jämn fördelning av produktiva tillgångar bedöms ge goda förutsättningar för snabb och uthållig ekonomisk tillväxt. Många av de svenska insatserna syftar till att öka de fattigas förmåga att vara ekonomiskt produktiva – att skapa ekonomisk tillväxt – genom tillgång till produktiva resurser. För fattiga människor är den egna arbetskraften ofta den främsta ekonomiska tillgången.

Insatser mot all sorts diskriminering (inkl. diskriminering av kvinnor och människor med funktionshinder), regressiv beskattning och korruption är exempel på verksamheter som förbättrar fattiga människors förmåga och möjligheter att använda sina resurser effektivt. Stödet till landreformer, region- och stads-

planering samt markvårdsinsatser gynnar ett mer produktivt och samtidigt hållbart nyttjande av mark och andra naturresurser. Främjandet av makroekonomisk stabilitet och ökad tillgång till rättsväsendet minskar fattiga människors sårbarhet. Mikrofinansiering och mikrokrediter är exempel på användbara instrument för att göra det möjligt för fattiga människor, särskilt kvinnor, att finansiera produktiva investeringar och nå större och bättre marknader för sina varor.

De svenska bilaterala och multilaterala satsningarna på förbättrad hälsa, utbildning, rent vatten och god omgivningshygien förbättrar förutsättningarna för fattiga människors försörjning och utvecklingsmöjligheter. Sverige har under 2003, utöver de bilaterala insatserna, arbetat aktivt i det multilaterala systemet för att begränsa spridningen och effekterna av hiv/aids, tuberkulos, malaria och andra smittsamma sjukdomar. Sida har under 2003 inlett ett samarbete med Världsbanken där ett delområde är att utveckla metoder för att hälsosystemen i ökad utsträckning ska nå de fattigaste.

Demokratisk samhällsutveckling

Sveriges insatser ska främja människors möjligheter, säkerhet, makt och rätt till ett värdigt liv genom att bidra till en demokratisk samhällsutveckling i samarbetsländerna. Demokratiska beslutsprocesser förstärker skyddet av mänskliga rättigheter. Respekt för mänskliga rättigheter bidrar till och är en förutsättning för demokratisering. En fungerande rättsstat och god samhällsstyrning utgör förutsättningar för deltagande, inflytande och åtnjutande av mänskliga rättigheter för alla. Sveriges stöd till åtgärder som stärker yttrandefriheten, fria och oberoende media, tillgången till information, granskningsfunktioner såsom ombudsmän eller oberoende revision bidrar till detta. Det gör även stödet för att stärka rättsväsendet så att människor kan hävda sina rättigheter.

Sida har inlett ett metodarbete om maktanalyser som en del av den övergripande fattigdomsanalysen. Sida stödjer också forskning inom områdena demokrati, fred och konflikt.

Trenden mot budgetstöd och sektorprogramstöd ställer allt tydligare krav på samarbetsländernas offentliga förvaltningar. Sida har därför i en rad länder använt programstöds-

formen för insatser avsedda att bygga upp den offentliga förvaltningens kapacitet. Under 2003 har Sida påbörjat ett metodarbete för kapacitetsutveckling och resultatmätning inom programstödsformen. Programstöd ges även såväl direkt som indirekt via olika multilaterala organ såsom utvecklingsbankerna, ACBF och IMF.

Sverige har också genom starkt och långvarigt stöd till IDEA främjat arbetet för demokrati och demokratiseringsprocesser. Institutet fokuserar på tre tematiska huvudområden: valstöd, politiska partier samt demokratiutveckling och dialog i uppbyggnadsskedet efter konflikter. IDEA producerar bland annat databaser med jämförande material om vallagar, organisation av val och valdeltagande. Institutets arbete ger en värdefull överblick över möjliga arbetsformer för utvecklingen av väl fungerande politiska system.

En framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön

I det globala arbetet för en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön tar svenska insatser sin utgångspunkt i resultatet från Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg (WSSD). En närmare beskrivning av svenska insatser i detta sammanhang ges i regeringens skrivelse "En svensk strategi för hållbar utveckling" (skr. 2003/04:129).

Miljöaspekter ska integreras i all biståndsverksamhet. Så gott som samtliga åtgärder som identifierats inom ramen för Sidas miljöledningssystem har genomförts. En reviderad handlingsplan har fastställts. Bland viktiga åtgärder som vidtagits för att integrera miljöfrågorna under 2003 kan nämnas Sidas strategi för klimat och utveckling som syftar till ett mer samlat arbete inom myndigheten med klimatrelaterade frågor. Skriften "Tillväxt och miljö" har reviderats och bland annat utgjort ett underlag vid 2003 års fattigdomskonferens på temat tillväxt.

En stor del av Sidas stöd till forskning har miljö som huvudmål. Genom samarbeten med forskningsinstitut har Sida under 2003 utarbetat olika rapporter, bl.a. om *Environmental Research Challenges in Developing Countries* och om miljöekonomiska styrmedel. Sida har också lämnat stöd till forskning som ska generera nya kunskaper och utveckla kapaciteten för uthålliga produktionssystem och naturresurser. Stöd till

internationell jordbruksforskning har bl.a. inneburit forskning kring torkhårdiga och kvävefixerande växtsorter och odlingstekniker som ökar markens vattenhållande förmåga.

Vatten- och sanitetsfrågornas betydelse i det multilaterala samarbetet har ökat genom besluten vid WSSD och vid Världsvattenforumet i Kyoto under 2003. Sverige har medverkat aktivt i EU:s vatteninitiativ, som presenterades i Johannesburg, vilket lett till ett intensifierat samarbete på området inom unionen. Initiativet syftar till att genom samordning av medlemsländernas och gemenskapens insatser effektivare kunna bidra till uppfyllandet av millennieutvecklingsmålet om vatten och sanitet. Även inom Sverige har initiativ tagits för att öka kapacitet och samordning inom vattenområdet, framför allt genom stödet till *Swedish Water House* som lanserades 2003 och det årliga stödet till Stockholms internationella vatteninstitut (SIWI).

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Strategi- och metodval utgör kritiska moment för ett jämställdhetsperspektiv i allt utvecklings-samarbete. Ett flertal landstrategier fokuserar på centrala frågor för fattiga kvinnor, bl.a. kvinnors deltagande i policyutveckling och kvinnors rätt att äga mark och annan egendom.

Under året har Sida följt upp rekommendationerna i utvärderingen *Mainstreaming Gender Equality*. Sida har inrättat funktioner för stöd och rådgivning som ska säkra genomslaget av policy. Utbildningarna i jämställdhet har utvecklats för att tydligare anpassas till sektorer och regioner. Sida har också lagt ökad tonvikt på metodutveckling och på att stärka dialogkompetens. Vidare har en revidering av Sidas policy och handlingsplan för jämställdhet i utvecklingsarbetet påbörjats.

Sverige har tillsammans med andra likasinnade länder aktivt verkat för att driva jämställdhetsfrågor i arbetet med Världsbanken och med de regionala utvecklingsbankerna. Resultaten inom policyområdet har varit relativt goda. Arbetet med jämställdhetsintegrering i Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB) har överlag gett goda resultat. Under 2003 antog banken en aktivitetsplan för integrering av jämställdhet som innebär bl.a. att en långsiktig strategi ska antas under 2005 med tydliga kopplingar till millennie-

utvecklingsmålen och bankens eget strategiska ramverk.

I landsbygdsutvecklingsinsatser och insatser inom ramen för FN:s konvention mot ökenspridning driver Sverige frågan om kvinnors äganderätt till land, dels som stöd för ekonomisk tillväxt, dels som ett led i bekämpningen av ökenspridningen. Jämställdhetsperspektivet har framhållits vid internationella processer och förhandlingar, exempelvis vid *World Water Forum* i Kyoto 2003 och CSD. Sida har också gett stöd till UNDP för framtagande av en *gender resource guide*.

Inom området konflikthantering och säkerhet har Sverige varit mycket aktivt i att driva jämställdhetsintegrering genom arbetet med OSSE. Insatser som särskilt kan noteras är ett svenskt personalbidrag till tjänst som jämställdhetsrådgivare vid OSSE-sekretariatet, stöd till OSSE-projekt i fält för stärkande av kvinnors rättigheter, samt arbete för en jämnare könsfördelning i 2004 års policy för svenskar som ställs till OSSE:s förfogande.

Inom EU har Sverige tillsammans med Grekland föreslagit att EU ska ta sig an jämställdhetsaspekter på ett systematiskt sätt inom ramen för EU:s krisanterningsinsatser, samt säkerställa att ett jämställdhetsperspektiv integreras i planeringen och genomförandet av insatserna. Detta har resulterat i att ett jämställdhetsperspektiv har beaktats bl.a. i planeringen av EU:s militära insats i Bosnien.

Projektet "Könsdiskriminering som orsak till fattigdom" avslutades 2003. Dess resultat redovisas i en huvudrapport "Makt och privilegier – om könsdiskriminering och fattigdom", samt rapporter från sex delstudier rörande begreppsanalyser och jämställdhets- och maktaspekter av fattigdomsstrategier, ekonomiska reformprogram, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, våld mot kvinnor och dess kostnader samt mäns ansvar och roller. Förslagen ska användas i det fortsatta arbetet med jämställdhetsanalyser och granskningen av mål och indikatorer för verksamheten.

Resultatbedömning avseende politikområde 9 Samarbete med Central- och Östeuropa

Det övergripande målet för det särskilda programmet för Sveriges utvecklingsarbete med

Central- och Östeuropa för perioden 2002–2003 var att främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap i Östersjöområdet och dess omgivningar, utifrån behoven i samarbetsländerna och med utnyttjande av den svenska resursbasen. Samarbetet var indelat i sex huvudområden: gemensam säkerhet, demokratins fördjupning, ekonomisk omvandling, social trygghet, miljö samt utbildning och forskning.

Gemensam säkerhet

Målet var att främja den gemensamma säkerheten i regionen på såväl det militära som det civila området. Kostnaderna för insatser inom området gemensam säkerhet uppgick år 2003 till ca 30 miljoner kronor.

Inom de civila delarna av det säkerhetsfrämjande området har Sidas stöd till de baltiska länderna i princip avslutats och verksamheten i stor utsträckning övergått i ett reguljärt grannlandssamarbete. I takt med nedtrappningen av stödet till de baltiska länderna flyttas fokus österut till Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

Gränsfrågor som tull, migration och asyl är aktuella i samband med utvidgningen av EU:s yttre gränser. Sida har under 2003 fattat beslut om stöd till gränsöverskridande migrationssamarbete mellan bland andra kandidatländerna, Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Stöd har även lämnats till projekt som syftar till att stärka det regionala samarbetet över hela Östersjöområdet inom sjösäkerhet. I de f.d. Sovjetrepublikerna utom Baltikum (OSS-länderna) är det områdena icke-spridning av massförstörelsevapen, migration och asyl samt beredskap för olyckor och katastrofer som varit aktuella för Sidastöd.

Bland de insatser som beslutats av regeringen återfinns stöd till projekt inom områdena försvarsmiljö och säkerhetspolitisk kompetens. Insatserna har framför allt riktats till Ryssland och Ukraina. Omfattande stöd har lämnats till de baltiska länderna inom området demokratiskt totalförsvar.

Regeringen bedömer att det säkerhetsfrämjande stödet har fungerat väl och att de genomförda insatserna har bidragit till att främja säkerheten och stabiliteten i hela närområdet. Det har bl.a. också underlättat Estlands, Lettlands och Litauens medlemskap i EU och uppbyggnaden av ländernas nationella försvarsförmågor.

Demokratins fördjupning

Målet var att bidra till att stärka demokratiska strukturer, främja en demokratisk kultur och ett aktivt medborgerligt deltagande. Totalt har ca 190 miljoner kronor utbetalats under 2003.

Samarbetet inom demokratiområdet med de baltiska länderna har trappats ned under 2003 och huvudsakligen inriktats på utbyte som främjar EU-anpassningen och utvecklingen av reguljära grannlandsrelationer.

Sida har genomfört viktiga demokrati-främjande insatser under 2003. Bland annat har stöd lämnats till utbildning relaterad till domstolsväsendet inom ramen för det svensk-ryska rättssamarbetet samt till OSSE-kontorets valprojekt och utbildningar för tjänstemän i kommunalt självstyre i Ukraina. Inom mediaområdet har stöd lämnats till bl.a. uppbyggnad av ett oberoende journalistförbund i Vitryssland. Svenska institutet har bidragit till att lyfta fram viktiga frågor i samhällsdebatten i samarbetsländerna genom ett flertal mindre projekt med fokus på jämställdhet, mänskliga rättigheter och respekt för barn.

Stödet har bidragit till utveckling av lokalt och regionalt självstyre, förmåga att bekämpa människohandel, utveckling på rättsområdet, stärkta oberoende media i samarbetsländerna samt till de baltiska ländernas EU-anpassning. Samarbetet med enskilda organisationer och partianknutna organisationer har bidragit till organisationsutveckling i samarbetsländerna. Det utbyte som sker inom kultur- och samhällsliv och som stöds via Svenska institutet är av betydelse inte minst för det civila samhället och i förlängningen för demokratiutvecklingen i stort i samarbetsländerna.

Ekonomisk omvandling

Målet var att stärka den ekonomiska reformprocessen och skapa väl fungerande marknadsekonomier. Under 2003 utbetalades totalt ca 120 miljoner kronor.

Inom området ekonomisk omvandling utgör handelsstöd en viktig del. Insatserna omfattar bl.a. stöd till WTO-processen, stärkande av institutioners kapacitet, standardisering och fytosanitära regler.

Det näringslivsinriktade stödet är omfattande. I Ryssland går utvecklingen av affärsskolor in i en avslutande fas, liksom stödet på lantmäteriområdet. Det omfattande stödet på lantmäteriområdet har bidragit till en snabb utveckling av

fastighetsrättslig lagstiftning. Insatser för stöd till förvaltningsreformen i Ryssland har inletts.

Nya näringslivsriktade insatser har inletts i Ukraina. Svenska företag visar ett växande intresse för Start Öst-programmet i Ryssland och Ukraina. I Vitryssland har ett projekt i samarbete med Internationella finansieringsbolaget (*International Finance Corporation*, IFC) inletts som syftar till att stärka oberoende företagarföreningar ute i regionerna.

Stödet till de baltiska ländernas ekonomiska omvandling är i ett slutskede. Under året har fonder upprättats i Lettland och Litauen för avslutande insatser på förvaltningsområdet.

Regeringen bedömer att de insatser som genomförts har varit relevanta för att uppfylla målet genom att bidra till att utveckla de institutioner som är nödvändiga för en ekonomisk utveckling.

Social trygghet

Målet var att skapa social trygghet genom uppbyggnad av hållbara socialtjänst- och socialförsäkringssystem, förbättring av folkhälsan, reformer av hälso- och sjukvårdssystem och den sociala omsorgssektorn. Under 2003 utbetalades totalt ca 110 miljoner kronor för insatser inom detta område.

Huvudinriktningen är att bidra till att bygga upp hållbara, effektiva och rättvisa socialtjänstsystem på lokal och regional nivå. I detta arbete har stöd till utsatta barn givits speciell uppmärksamhet och särskilt stöd har gått till att förebygga och motverka institutionalisering, bl.a. genom studiebesök till Sverige av personer från social- och utbildningsministerierna i Ryssland. Sverige har fortsatt under 2003 gett stöd till att utveckla socialtjänst och utbilda socialarbetare i bl.a. Ukraina och Ryssland. Projekten har även innefattat samarbete med domstolar i syfte att finna alternativ till fängelsevård för ungdomar. Vidare har Sverige gett stöd till insatser för rehabilitering av funktionshindrade för att främja deras möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden.

Bekämpning av smittsamma sjukdomar har under året varit en prioriterad verksamhet. Insatser som syftar till att minska spridningen av hiv/aids liksom tuberkulos har genomförts, bl.a. i samarbete med kriminalvården.

Kampen mot människohandel har utgjort ett prioriterat område inom utvecklingssamarbetet under 2003 och stöd har avsatts till såväl in-

formation som till stöd och rehabilitering av offer samt stärkande av lagstiftning mot människohandel.

Insatserna har gett positivt resultat bl.a. i form av ökad vilja från mottagarländerna till reform av socialsystem. Förutsättningarna för samarbetet med Ryssland har även förbättrats under året mot bakgrund av ökade ryska resurser för reformer. Studiebesök och myndighetssamarbete har bidragit till attitydförändringar. Kampen mot människohandel har överlag fått allt högre prioritet i regionen.

Miljö

Målet var att bevara, skydda och förbättra miljön, särskilt i och omkring Östersjön samt att stödja en hållbar utveckling. Under 2003 uppgick de totala kostnaderna för insatser på miljöområdet till ca 250 miljoner kronor.

Sida har prioriterat insatser inom ramen för åtgärdsprogrammet för Östersjön (HELCOM), Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21) och EU:s miljöprogram för Central- och Östeuropa. Fokus har legat på reforminriktade investeringsprojekt, institutionsutveckling, utbildning, stöd till lagstiftningsarbetet, lagstiftning samt EU-anpassning av miljövärden i anslutningsländerna.

Insatserna i Estland, Lettland och Litauen har bidragit till att tätorterna avsevärt minskat sina utsläpp och till mindre läckage av närsalter från jordbruket. Under 2003 har ytterligare fem gåvoavtal om miljöprojekt ingåtts med dessa länder. I Ryssland och Ukraina har framsteg kunnat noteras vid Sydvästra reningsverket i S:t Petersburg, där anläggningsarbeten pågår. Upphandling förbereds till VA-projekten i Kaliningrad och Lviv. Samarbetet i dessa båda länder går dock överlag långsamt.

Samarbetet inom Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO), som i utvärderingar har visat sig ha betydande utvecklings- och miljöeffekter, har allt tydligare fokuserat på projekt i Ryssland, medan utfasningen i Estland, Lettland, Litauen och Polen, fortsatt. Samarbete har påbörjats i Ukraina. Nordliga dimensionens miljöpartnerskap (NDEP) har inom miljöfönstret godkänt finansiering till ytterligare projekt i Ryssland.

På det kärntekniska området har stödet genom Statens kärnkraftinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI) bidragit till att bl.a. öka säkerheten vid Ignalinaverket, inför stängning senast årsskiftet 2004/05 av den första reaktorn. Samarbetet med Ryssland, som ökat

under året, omfattar reaktorsäkerhet, avfallshandling, beredskap och strålskydd, och inriktas på kärnkraftverken i S:t Petersburg och Kola, liksom andra insatser på Kolahalvön. Även stöd till myndighetssamarbete m.m. utgår. En utvärdering av Sveriges bilaterala stöd på kärnsäkerhetsområdet till Central- och Östeuropa genomförs under 2004.

Efter undertecknandet i maj 2003 av det s.k. MNEPR-avtalet (*Multilateral Nuclear Environmental Programme in the Russian Federation*) har arbetet inom NDEP-fondens kärnsäkerhetsfönster intensifierats, där en strategisk plan för insatser på kärnavfallsområdet håller på att tas fram.

Regeringen bedömer att samarbetet bidragit till att minska miljöbelastningen i Östersjön och att öka säkerheten i kärnkraftverk belägna i det svenska närområdet.

Utbildning och forskning

Målet var att stärka forsknings- och utbildningskapaciteten i samarbetsländerna samt att skapa fungerande och långsiktiga nätverk mellan främst universitet och högskolor i Sverige och i vårt prioriterade närområde. Under 2003 uppgick kostnaderna till ca 67 miljoner kronor.

Under året har samarbetet med de baltiska länderna och Polen trappats ned och berörda parter har aktivt uppmanats att söka EU-finansiering för samarbetsprojekt samt till att bredda samarbetet till grannländerna österut.

Under 2003 har flest utbyten skett med S:t Petersburgs olika universitet. Det är även till S:t Petersburg och Moskva de flesta enskilda svenska elever söker sig för att studera det ryska språket. Försöken att stimulera utbyten med andra ryska regioner har fortgått under året. Nya samarbeten med universitet i Vitryssland och Ukraina har initierats. Även antalet utnyttjade stipendier i dessa länder har ökat vilket innebär att nya förutsättningar skapats för framtida samarbetsprojekt.

De tydligast framgångsrika resultaten uppvisas av de bredare insatserna på det akademiska området, främst inom Visbyprogrammet, som omfattar stöd för projektsamarbete och individuellt utbyte mellan Sverige och Ryssland, Ukraina, Vitryssland, de baltiska länderna samt Polen. De individuella stipendierna är av stor vikt i sammanhanget då de ofta är upptakten till bredare samarbetsprojekt eller nätverk. På vuxenutbildningsområdet har Visbyprogrammet

bidragit till en förstärkning av kapaciteten i samarbetsländerna i form av hjälp till institutionell uppbyggnad eller kunskapsöverföring.

Stödet till svenskundervisningen möjliggör för ett antal lärosäten att bedriva högkvalitativ undervisning i svenska och utgör ett viktigt instrument för att knyta bestående band mellan Sverige och samarbetsländerna.

Sverige lämnar stöd till *Stockholm School of Economics in Riga* (SSER) som erbjuder treårig ekonomiutbildning på högskolenivå. Hittills har omkring 700 elever utexaminerats.

Under året har Sverige fortsatt att bidra till driften av *Riga Graduate School of Law* (RGSL), som inriktar sig på masterkurs och påbyggnadsutbildningar i internationell juridik. Närmare 200 masterstudenter har utexaminerats sedan skolan inrättades.

De ständigt tillkommande projekten på alla utbildningsnivåer har lett till ökade kontakter och personligt engagemang på båda sidor inom breda samhällsområden. De olika samarbets- och utbytesprogrammen har bidragit till att främja utbytet mellan Sverige och samarbetsländerna i enlighet med det av regeringen uppställda målet för verksamheten. Insatserna bedöms även ha betydelse för arbetet med att stärka demokratins förankring i samarbetsländerna samt skapa förutsättningar för en positiv fortsatt utveckling i Östersjöregionen, inte minst på det ekonomiska området.

Analys och slutsatser

Central- och Östeuropa uppvisar, liksom andra regioner, stora variationer mellan länder och utvecklingsnivå. Vissa länder har i år blivit medlemmar i EU och kommer inte längre att komma ifråga för utvecklingssamarbete. Några länder närmar sig medlemskap i EU, medan andra brottas med omfattande fattigdomsproblem. Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa bör bl.a. av detta skäl inte avgränsas från annat utvecklingssamarbete. Från och med år 2004 har därför politikområde 9 Samarbete med Central- och Östeuropa slagits samman med politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete i enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112).

År 2003 var det sista året för det särskilda programmet för Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa, som inleddes år 1989. I diagram 3.1 framgår stödet till Central- och Östeuropa fördelat på länder 1989–2003. Beslut har fattats för drygt 10 miljarder kronor sedan 1989. Det största enskilda mottagarlandet har varit Ryssland, där insatserna ökat under senare år, medan insatserna i de baltiska länderna och Polen, där de största resurserna satsades från början, till stor del fasats ut inför medlemskapet i EU. Detta framgår av diagram 3.2 som visar utvecklingen av beslutade insatser per land under de senaste tre åren. I diagram 3.3 framgår utvecklingen av beslutade insatser per område där ekonomisk omvandling och social trygghet redovisas tillsammans för jämförelsens skull. Dessa områden delades upp år 2002. År 2003 var fördelningen 153 miljoner kronor för ekonomisk omvandling och 125 miljoner kronor för social trygghet. Därmed var demokrati det största enskilda området år 2003.

Under 2003 skedde således en nedtrappning av samarbetet med de tre baltiska länderna inför deras anslutning till EU den 1 maj 2004. Tyngdpunkten i det bilaterala samarbetet har därmed förskjutits till Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

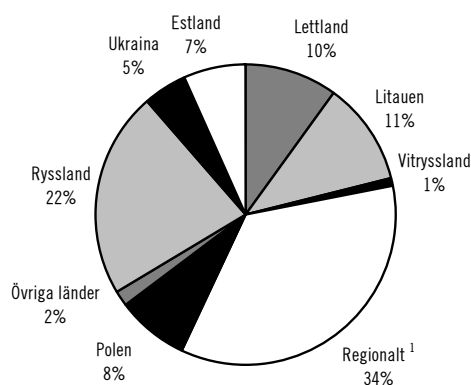
Förutsättningarna för Sverige att bidra till reformer inom nyckelområden som central förvaltning, social sektor, miljö och energi i Ryssland har förbättrats. Omfattande problem med korruption i förvaltningen och stora utmaningar inom den sociala sektorn kvarstår.

Den ukrainska ekonomin har vuxit under året bland annat till följd av tidigare genomförda reformer och en ökad extern efterfrågan. Reformprocessen i Ukraina har varit ojämn och inte lika omfattande som i Ryssland. Inom vissa områden, t.ex. den sociala sektorn har emellertid märkbara framsteg skett. De ukrainska myndigheterna har bl.a. vidtagit åtgärder mot människohandel.

Situationen i Vitryssland kännetecknas fortsatt av betydande brister i den demokratiska och ekonomiska reformprocessen. De flesta företag förblir i statlig ägo. Ett stort antal enskilda organisationer och oberoende tidningar stängdes under 2003.

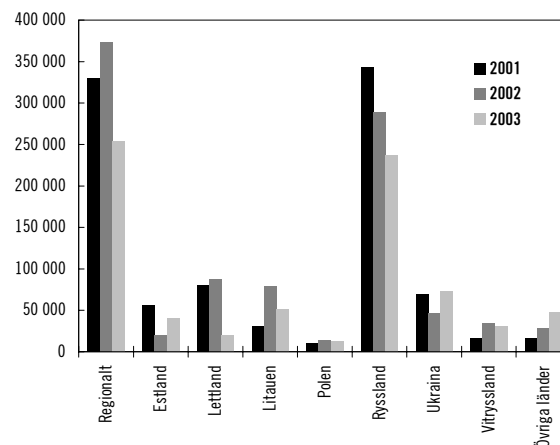
Huvuddelen av utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa kanaliserades genom Sida. Sidas insatser bedöms ha varit av stort värde för samarbetsländerna. Vad gäller stödet

Diagram 3.1 Beslutade insatser 1989–2003 fördelat på länder (%)

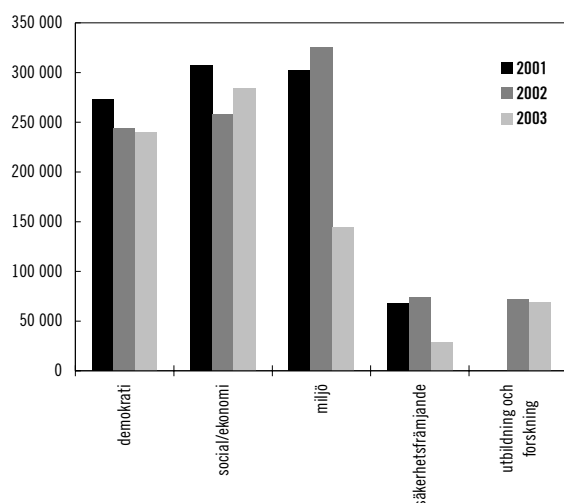

¹ Avser insatser i mer än ett land i regionen.

Diagram 3.2 Beslutade insatser – utveckling per land 2001–2003 (tkr)

till demokratins fördjupning samt utbildning och forskning genom Svenska institutet bedöms även detta ha varit av värde, särskilt i EU:s kandidatländer. Ungefär 50 miljoner kronor kanaliserades 2003 genom SKI respektive SSI som genomför insatser för ökad kärnsäkerhet. Kärnsäkerhetsstödet till såväl de baltiska länderna som Ryssland bedöms ha varit värdefullt. En mindre del av utvecklingssamarbetet, ca 40 miljoner kronor, har kanaliserats genom olika multilaterala kanaler som NDEP-fonden, Tjernobylfonden och Ignalinafonden. Detta samarbete har kompletterat det bilaterala samarbetet och har varit viktigt för att mobilisera internationella resurser inom angelägna områden som miljö och kärnsäkerhet.

Diagram 3.3 Beslutade insatser – utveckling per område 2001–2003 (tkr)

3.6.3 Analys och slutsatser

Målet för Sveriges utvecklingssamarbete var till och med 2003 att bidra till att det övergripande målet att höja de fattiga folkens levnadsnivå och de sex underliggande delmålen uppfylldes. Sammantaget skulle utvecklingssamarbetet bidra till en utvecklingsprocess som minskar fattigdomen. Erfarenheterna ledde till att regeringen 2003 presenterade propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122) där endast ett mål för internationellt utvecklingssamarbete presenterades: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Årets resultatredovisning och -bedömning bekräftar ånyo den analys och de slutsatser som låg till grund för propositionen, bl.a. att ett effektivt utvecklingssamarbete måste bygga på en mångdimensionell syn på fattigdom. Den bekräftar också att utvecklingsproblematiken och metoderna att tackla den är likartade och relativt oberoende av region.

Det står också klart att utvecklingsprocessen måste drivas av landets egen regering med stöd av befolkningen. Utvecklingssamarbetets roll är att stödja denna process och att skapa förutsättningar för en samstämmig politik för global utveckling. Avsikten är att bidra till ländernas utveckling så att de kommer ur sitt biståndsberoende och kan stå på egna ben, inte minst genom ekonomisk tillväxt. Öppna, robusta, rättvisa och legitima ramvillkor för internationell handel och investeringar, minskade jordbruks-

och exportsubventioner och ökade insatser för fred och säkerhet är exempel på områden som är avgörande i sammanhanget.

I Sveriges utvecklingssamarbete betonas samarbetslandets eget ansvar och ägarskap. De nationella fattigdomsstrategierna (PRS) banar väg för bättre samordning. Samtidigt som PRS understryker landets ägarskap underlättas samverkan finansärer och aktörer emellan. Detta arbete kan vidareutvecklas ytterligare vilket manifesteras bl.a. av pågående utvecklingsarbete inom FN, de internationella finansieringsinstitutionerna, EU och OECD/DAC.

De nationella fattigdomsstrategierna bildar utgångspunkt för Sveriges strategier med enskilda länder. I den nuvarande landstrategiprocessen – och de kommande, bredare samarbetsstrategierna – ingår resultatredovisningar som en viktig beståndsdel. Mer konkreta resultatbedömningar görs därför i samband med dessa processer.

Noggrann uppföljning och utvärdering av utvecklingssamarbetet är viktigt för effektiviteten i biståndet. Det svenska stödet kan mycket sällan ses isolerat från andra insatser. Utvärdering och uppföljning av svenskt utvecklingssamarbete måste därför ske brett och tillsammans med flera givare i nära samråd och samarbete med samarbetslandet självt. Den löpande interna uppföljningen och utvärderingen bör kompletteras med oberoende utvärderingar. Erfarenheter och resultat måste också återföras till verksamheten inför beslut om framtida insatser och program. Regeringens avsikt att etablera ett självständigt utvärderingsorgan inom utvecklingssamarbetet är ett led i att förstärka lärande och effektivitet i utvecklingssamarbetet.

För att en positiv global utveckling och ett effektivt utvecklingssamarbete ska uppnås är det fortsatt motiverat att understryka betydelsen av och arbetet för ökad samstämmighet, uppföljning och utvärdering samt metodutveckling. Den årliga resultatskrivelse som regeringen avser lämna till riksdagen ger möjlighet att redovisa framsteg i detta avseende.

3.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har för utgiftsområdets förvaltningsmyndigheter lämnat revisionsberättelser utan invändning. För Folke Bernadotteakademin inkom Riksrevisionen med en revisionsrapport

där en rad förbättringar i akademins interna styrning efterlystes, bl.a. en långsiktig verksamhetsstrategi och processbeskrivning för arbetet med verksamhetsplan samt att akademien borde förtydliga riktlinjer för resor, representation och upphandling. Akademien har genomfört huvuddelen av de föreslagna åtgärderna och för en löpande dialog med Riksrevisionen i återstående frågor.

I maj 2004 lämnades rapporten ”Bistånd via ambassader – en granskning av UD och Sida i utvecklingssamarbetet” (RiR 2004:10). Revisorerna gör en rad iakttagelser och lämnar rekommendationer som riktar sig till både UD och Sida. De förvaltningsmässiga och organisatoriska iakttagelserna beträffande de integrerade utlandsmyndigheterna redovisas under avsnittet om utrikesförvaltningen i utgiftsområde 1 anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* (avsnitt 6.4.2 Revisionens iakttagelser). Det kan dock i detta sammanhang noteras att Utrikesdepartementet och Sida gemensamt gjort en utredning och presenterat förslag till åtgärder för att fullfölja den administrativa integrationen vid berörda utlandsmyndigheter. Förslagen motsvarar i viktiga avseenden de åtgärder som Riksrevisionen rekommenderar i sin rapport i denna del. Den fortsatta beredningen kommer att resultera i ett regeringsbeslut som ska reglera det framtida administrativa samarbetet mellan Utrikesdepartementet och Sida. I detta sammanhang avses också beslut fattas om det framtida IT-stödet till utlandsmyndigheter.

Beträffande regeringens övergripande styrning av utvecklingssamarbetet konstaterar revisorerna att den målstruktur som infördes i Sidas regleringsbrev för 2004 ger bättre förutsättningar för Sidas verksamhet och tydligare rapportering till riksdagen. För att uppnå ökad resultatorientering i styrningen pekar revisorerna dock på några problem att lösa. Bland annat har regeringen inte formulerat mål för ett antal av Sidas verksamhetsgrenar. Vidare innebär ändringarna i regleringsbrevet bl.a. att identifierade brister i landstrategier avseende metoder och data för att bedöma resultat på olika nivåer måste åtgärdas. Granskningen har funnit att strategierna brustit i fråga om koppling mellan slutsatser i land- och resultatanalys å ena sidan och förslagen till strategi å den andra sidan. Målavsnitten behöver bli tydligare för att

strategin ska få mer styrkraft. Samtidigt har vissa åtgärder vidtagits för att rätta till dessa brister. Dock återstår arbetet att utveckla planeringstekniker anpassade till landstrategiprocessen. Landstrategierna innehåller inte resultatindikatorer. Regleringsbrevets övergripande krav på åiterrapportering, att Sida bl.a. ska värdera och mäta all sin verksamhet gentemot det svenska biståndsmålet, medför att metoder för att mäta resultat måste förbättras. Revisorerna rekommenderar utifrån sina iakttagelser att regeringen bör:

- formulera mål för de verksamhetsgrenar som saknar sådana,
- tydliggöra hur Sidas åiterrapportering ska utformas utifrån regleringsbrevets krav om att myndigheten ska värdera, mäta och rapportera all sin verksamhet mot målet för Sveriges internationella utvecklingssamarbete, och
- klargöra hur åiterrapportering ska ske gentemot de mål som formuleras i landstrategier.

Regeringen instämmer i revisorernas rekommendationer och kan samtidigt konstatera att arbete redan pågår i dessa frågor.

Vidare anser revisorerna att regeringen bör se över nuvarande system med förvaltnings- och sakanslag till Sida. Översynen bör enligt revisorerna ge tillräcklig flexibilitet för finansiering av fälttjänster och ge utrymme för kostnadsneutralitet i val mellan Sidapersonal och konsulter. Regeringen avser göra en översyn med anledning av revisorernas rekommendation.

För Sidas verksamhet rekommenderar revisorerna att myndigheten förbättrar sina metoder för att följa insatsportföljernas utveckling samt att genereringen av insatser tydligare blir ett led i den strategiska planeringen. Vidare bör Sida redovisa resursåtgång och produktivitet i olika delar av biståndprocessen. Vad gäller fältverksamheten rekommenderar revisionen att myndigheten jämför kostnader för olika alternativ i en ökad fältorientering av Sida. Beträffande landstrategiprocessen rekommenderas Sida att säkerställa kopplingen mellan landplan och landstrategi samt att skapa en tydligare koppling mellan ambitioner i landstrategin och resurser i fält.

Beträffande de rekommendationer som revisorerna har lämnat till Sida avser regeringen följa upp myndighetens arbete med uppföljning och åtgärder med anledning av rapporten.

3.8 Budgetförslag

3.8.1 8:1 Biståndsverksamhet

Tabell 3.7 Anslagsutveckling för 8:1 Biståndsverksamhet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	14 597 861	1 921 704	
2004	Anslag	19 230 583 ¹		18 816 120
2005	Förslag	21 732 194		
2006	Beräknat	26 136 643		
2007	Beräknat	27 369 305		

¹Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

Inom ramen för den del av anslaget som Regeringskansliet disponerar finns möjlighet att använda medel för vissa temporära verksamheter inom prioriterade områden. Hit hör bl.a. informationskampanjen om millennieutvecklingsmålen, de särskilda satsningarna, men också erfarenhets- och kompetensutbyte med andra länder och organisationer.

För anslagsdelen som Sida disponerar finns en ram för finansiering av personal i fält som direkt

handlägger program och projekt. År 2005 uppgår ramen till 250 miljoner kronor, vilket är en höjning med 20 miljoner kronor jämfört med föregående år. Höjningen syftar till att öka Sidas kapacitet i fält och står i relation till ökningen av såväl Sidas förvaltningsanslag som den del av anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* som Sida disponerar.

För anslagsdelen som Svenska institutet disponerar får högst 16,5 miljoner kronor användas för förvaltningskostnader.

Reservationer

Reservationerna, dvs. den del av anslagsmedlen som kvarstod vid budgetårets slut, inom anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* uppgick vid utgången av 2003 till ca 1 922 miljoner kronor. Detta är en ökning i förhållande till föregående år med ca 1 194 miljoner kronor. Ökningen är i huvudsak beroende av utgiftsbegränsning och av att utbetalningar för ekonomiska reformer och ukrediter blev lägre än väntat. Av de totala reservationerna var 890 miljoner kronor in-tecknade genom avtal eller beslut. Även de oin-tecknade reservationerna, som således uppgick till 1 032 miljoner kronor, motsvarar till stor del planerade, om än inte avtalsbundna, insatser. Med anledning av bl.a. innevarande års utgiftsbegränsning på anslaget beräknas reservationen vid utgången av år 2004 uppgå till ca 2 300 miljoner kronor.

Tabell 3.8 Utgående reservation på anslaget 8:1 Biståndsverksamhet

Miljoner kronor

	2003-12-31	Varav in-tecknat	ointecknat
8:1 Biståndsverksamhet	1 922	890	1 032

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Den sammanlagda föreslagna bemyndiganderamen för 2005 för anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* uppgår till 36 235 miljoner kronor.

För den del som Regeringskansliet disponerar (se tabell 3.9) beräknas nya förpliktelser ingå 2005 till ett belopp om 6 975 miljoner kronor. Framför allt rör det sig om den 14:e påfyllnaden av den internationella utvecklingsfonden (IDA), den tionde påfyllnaden av Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF), samt den femte ökningen av fondkapitalet i den Nordiska utvecklingsfonden (NDF). För Regeringskansliets insatser inom 8:1 *Biståndsverksamhet*

beräknas regeringen ikläda staten förpliktelser som tillsammans med tidigare gjorda utestående utfästelser uppgår till högst 13 213 miljoner kronor för 2005 (se tabell 3.9).

För den del av anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* som Sida disponerar (se tabell 3.10) beräknas regeringen ikläda staten förpliktelser som tillsammans med tidigare gjorda åtaganden uppgår till 22 987 miljoner kronor.

För den del av anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* som Svenska institutet disponerar (se tabell 3.11) beräknas regeringen ikläda staten förpliktelser som tillsammans med tidigare gjorda åtaganden uppgår till 34 miljoner kronor.

Tabell 3.9 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Regeringskansliet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	9 619	10 172	8 515		
Nya åtaganden	2 363	709	6 975		
Infriade åtaganden ¹	- 1 810	- 2 366	- 2 277	- 1 857	- 11 356
Utestående åtaganden vid årets slut	10 172	8 515	13 213		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	10 401	9 033	13 214		

¹ Inklusiva valutadifferenser

Tabell 3.10 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	10 570	13 143	17 611		
Nya åtaganden	12 442	18 389	18 583		
Infriade åtaganden	- 9 869	- 13 921	- 13 207	- 10 987	- 12 000
Utestående åtaganden vid årets slut	13 143	17 611	22 987		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	16 110	20 472	22 987		

Tabell 3.11 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden för Svenska institutet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	28	16	33		
Nya åtaganden	16	33	34		
Infriade åtaganden	- 28	- 16	- 33	- 33	- 1
Utestående åtaganden vid årets slut	16	33	34		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	30	35	34		

Garantigivning

För 2004 har riksdagen fastställt en total ram för garantigivning om 12 614 700 000 kronor, varav 614 700 000 kronor för de lån som Europeiska Investeringsbanken (EIB) lämnar inom ramen för Lomé IV Bis och Cotonou-avtalet, samt 12 miljarder kronor som i huvudsak rör Sidas garantigivning varav huvuddelen utgörs av biståndsgarantier för u-krediter. Vid årsskiftet 2003/2004 uppgick garantiförbindelserna för u-krediter till drygt 4,09 miljarder kronor.

Regeringens överväganden

Anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* påverkas i mycket hög grad av förändringar i den beslutade procentandelen av BNI, av förändringar i BNI-prognoser och förändringar i avräkningarnas storlek.

För 2005 föreslår regeringen att anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* anvisas 21 732 miljoner kronor varav 21 131 miljoner kronor är klassificerat som utvecklingsbistånd i enlighet med OECD/DAC:s definition. För 2006 och 2007 beräknas anslaget till 26 137 kronor respektive 27 369 kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2005 ikläda staten betalningsansvar till ett belopp inklusive tidigare ställda garantier om totalt 12 614 miljoner kronor för garantigivning inom det internationella utvecklingsarbetet.

Regeringen föreslår att bemyndiganderamen för 2005 för anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* uppgår till 36 235 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 2 miljoner kronor överförs till utgiftsområde 5 Internationell samverkan för den typen av säkerhetsfrämjande

insatser i OSS-länderna och på Västra Balkan som inte är utvecklingsarbete (se vidare utgiftsområde 5 Internationell samverkan, anslaget 5:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet*).

För samarbete inom Östersjöregionen, som i huvudsak förläggs till en ny Sidaenhet på Gotland, föreslås att 17 miljoner kronor överförs till utgiftsområde 5 (se utgiftsområde 5, anslaget 5:11). För att bedriva verksamheten inom den nya Sidaenheten föreslås att drygt 14 miljoner kronor överförs till Sidas förvaltningsanslag, 8:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Sida)*.

De föreslagna omföringarna avser medel under anslaget 8:1 som inte klassificeras som utvecklingsbistånd enligt OECD/DAC.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:1 Biståndsverksamhet

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	19 224 800	19 224 800	19 224 800
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut ²	-564	-1 015	-1 015
Övriga makroekonomiska förutsättningar ³	2 194 455	6 658 400	7 948 400
Volym ⁴	378 937	330 185	275 500
Överföring till/från andra anslag ⁵	-65 434	-75 727	-78 380
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	21 732 194	26 136 643	27 369 305

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkning på anslagen 8:2, 8:3 och 8:4 finansieras från anslaget 8:1.

³ Ökningen 2005 beror på förändringar av prognosen för BNI. För 2006 och 2007 beror ökningen dessutom på beslut att öka biståndsramen till 1,0 % av BNI.

⁴ Förändringar av avräkningar m.m.

⁵ Överföring till anslagen 8:2, 8:3, 8:4, 8:6 och 8:7 samt till utgiftsområde 5.

3.8.2 8:2 Sida

Tabell 3.13 Anslagsutveckling för 8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

2003	Utfall	521 271	Anslags-sparande	9 653
2004	Anslag	558 189 ¹	Utgifts-prognos	552 719
2005	Förslag	589 970		
2006	Beräknat	595 488 ²		
2007	Beräknat	605 548 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 589 970 tkr i 2005 års prisnivå

³ Motsvarar 589 970 tkr i 2005 års prisnivå

Sida är enligt förordning (1995:869) med instruktion för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete central förvaltningsmyndighet för Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete.

Regeringens överväganden

För 2005 föreslår regeringen att anslaget 8:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)* anvisas 589 970 000 kronor, varav 46 000 000 kronor inte är klassificerat som utvecklingsbistånd i enlighet med OECD/DAC:s definition. I dessa 46 000 000 kronor ingår en ökning med anledning av den nya Sidaenheten på Gotland (se avsnitt 3.8.1, 8:1 *Biståndsverksamhet* under Regeringens överväganden). För 2006 och 2007 beräknas anslaget till 595 488 000 kronor respektive 605 548 000 kronor.

Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	558 189	558 189	558 189
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	16 781	22 159	31 962
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	15 000	15 140	15 396
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	589 970	595 488	605 548

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.8.3 8:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tabell 3.15 Anslagsutveckling för 8:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tusental kronor

2003	Utfall	11 382	Anslags-sparande	151
2004	Anslag	12 231 ¹	Utgifts-prognos	12 006
2005	Förslag	13 514		
2006	Beräknat	13 662 ²		
2007	Beräknat	13 894 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 13 514 tkr i 2005 års prisnivå

³ Motsvarar 13 514 tkr i 2005 års prisnivå

Nordiska Afrikainstitutet (NAI) har enligt instruktion till uppgift att inom Norden främja och driva vetenskaplig forskning om Afrika, främja samarbete och kontakter mellan nordiska och afrikanska forskare, utgöra ett dokumentationscentrum för forskning och studier om Afrika samt informera om Afrikaforskning och aktuella afrikanska förhållanden.

Regeringens överväganden

Regeringen anser att institutets policyrelaterade verksamhet bör prioriteras och i större utsträckning användas i utformandet av svensk Afrikapolitik. Möjligheterna till utbyte med Afrika och nätverksskapande bör fortsatt prioriteras.

Vidare anser regeringen att institutets arbete som samordnare för ett arbete med att dokumentera, arkivera och tillgängliggöra material från afrikansk befrielsehistoria bör fortsätta, nu med ökat fokus på de arkiv som finns i länderna själva. Medel för detta ändamål kommer att tillföras NAI genom det årliga verksamhetsbidrag som regeringen beslutar om.

Regeringen föreslår för 2005 att anslaget 8:3 *Nordiska Afrikainstitutet* anvisas 13 514 000 kronor. Detta belopp inkluderar en kompensations för ökad mervärdesskatt motsvarande 960 000 kronor som uppkommit i samband med att institutet fått ändrade hyresvillkor. För 2006 och 2007 beräknas anslaget till 13 622 000 kronor respektive 13 894 000 kronor.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	12 231	12 231	12 231
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	323	461	676
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	960	971	987
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	13 514	13 662	13 894

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.8.4 8:4 Folke Bernadotteakademien

Tabell 3.17 Anslagsutveckling för 8:4 Folke Bernadotteakademien

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	4 217	5 783	
2004	Anslag 14 748 ¹		20 153
2005	Förslag 25 000		
2006	Beräknat 25 307 ²		
2007	Beräknat 25 750 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 25 000 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 25 000 tkr i 2005 års prisnivå.

Folke Bernadotteakademien (FBA) har enligt instruktion till uppgift att genomföra sådan särskild utbildning och samträning som tillsammans med andra myndigheters insatser krävs för att förbereda personal för deltagande i internationella katastrof-, krishanterings- och fredsinsatser eller andra liknande uppdrag. För detta ändamål ska FBA vara nationell kontaktpunkt för det internationella samarbetet inom sitt verksamhetsområde.

Regeringens överväganden

Regeringen anser att FBA inlett en god omfattning och inriktning på sin verksamhet. Akademien har befast sitt namn hos svenska samarbetsparter på området och upprättat ett gott

anseende hos internationella institutioner, bland dem berörda delar av FN och EU.

Under 2005 förutser regeringen att FBA kommer att befästa formerna för sin verksamhet för nationell samverkan och samordning, för utbildning och samträning, och för forskning, utvärdering och metodutveckling. FBA kommer att genomföra aktiviteter med såväl FN och EU som med svenska myndigheter och organisationer.

För att FBA ska kunna uppnå en tillfredsställande omfattning på sin verksamhet föreslår regeringen att anslaget 8:4 *Folke Bernadotteakademien* anvisas 25 000 000 kronor för 2005. För 2006 och 2007 beräknas anslaget till 25 307 000 kronor respektive 25 750 000 kronor.

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:4 Folke Bernadotteakademien

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	20 531	20 531	20 531
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	-5	247	611
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	4 474	4 529	4 608
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	25 000	25 307	25 750

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.8.5 8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

Tabell 3.19 Anslagsutveckling för 8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportgarantier

Tusental kronor

2003	Utfall		Anslags- sparande	348 700
2004	Anslag	1 000	¹ Utgifts- prognos	39 982
2005	Förslag	1 000		
2006	Beräknat	1 000		
2007	Beräknat	1 000		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

Länderna i Central- och Östeuropa har haft behov av finansiellt stöd för att påskynda reformprocessen. Detta avser bl.a. statliga kreditgarantier för lån från multilaterala finansieringsinstitutioner till investeringar samt exportkreditgarantier till vissa länder i Central- och Östeuropa. Medel har avsatts för att täcka garantiavgifter och eventuella skadeförluster.

Regeringens överväganden

Finansiellt stöd

De nordiska regeringarna beslutade 2002 att höja ramen för Nordiska investeringsbankens (NIB) miljöinvesteringar, som är en viktig del av det förstärkta miljösamarbetet inom Nordliga dimensionen, från 100 miljoner euro till 300 miljoner euro. Med anledning av denna höjning har riksdagen bemyndigat regeringen att under 2002 och 2003 ställa ut garantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa till ett belopp om högst 950 miljoner kronor. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner ett statligt garantiåtagande om högst 950 miljoner kronor även år 2005 för NIB:s miljöinvesteringar. Garantiavgiften till Riksgäldskontoret belastar anslaget 8:5 *Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier*.

Den särskilda exportkreditgarantiramen

Riksdagen beslutade 1993 att inrätta en särskild exportkreditgarantiram om en miljard kronor för de baltiska länderna och Ryssland. Syftet

med ramen är att bidra till att utveckla näringsliv och infrastruktur i berörda länder samt att bidra till ett varaktigt samarbete mellan de berörda länderna och svenska företag. Regeringen har uppdragit åt Exportkreditnämnden (EKN) att administrera verksamheten.

I samband med att ramen våren 1995 utvidgades till två miljarder kronor vidgades landkretsen med Kazakstan, Ukraina och Vitryssland. Budgetåret 1999 godkände riksdagen en höjning av ramen till 2,5 miljarder kronor mot bakgrund av den utvärdering som genomfördes under 1998. Med hänsyn till den ekonomiska krisen i Ryssland ställdes dock denna höjda ram aldrig till EKN:s förfogande.

I takt med att EKN:s riktlinjer för de länder som omfattas av den särskilda garantiramen blivit allt mindre restriktiva har en ökande andel av efterfrågan på garantier kunnat tillgodoses inom ramen för det vanliga garantisystemet. Som följd av denna utveckling har betydelsen av den särskilda ramen successivt minskat med stadigt fallande garantivolymer. Nya garantiförbindelser gjordes under 2003 för endast en miljon kronor jämfört med 17 miljoner kronor året innan. Däremot bröts utvecklingen mot fallande volymer genom att utfästelser för sammanlagt 213 miljoner kronor utfärdades jämfört med 24 miljoner kronor år 2002. Hela beloppet hänförs sig dock till en enda affär på Ryssland. Det totala utnyttjandet av ramen gick ned till 104 miljoner kronor per den sista december 2003. Motsvarande siffra år 2002 var 194 miljoner kronor. Samtidigt som ramen är lågt utnyttjad får risktagandet under ramen inte gå längre än vad som är förenligt med det av regeringen fastlagda kravet på att de totala förlusterna ska kunna begränsas till vad som täcks av den särskilda förlustreserv på 500 miljoner kronor som avsatts för denna verksamhet. Av dessa har hittills 230 miljoner kronor utbetalats.

Under året utbetalades totalt 1,5 miljoner kronor i skadeersättningar jämfört med 57,6 miljoner kronor 2002. Det låga utfallet för 2003 beror till stor del på att ett stort skadeärende avseende Ryssland inte hann bli reglerat under året utan blev uppskjutet till 2004.

Regeringen konstaterar att ett stort anslags-sparande finns på anslaget för att täcka garantiavgifter och skadeförluster och föreslår att 1 miljon kronor anvisas på anslaget 8:5 *Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier* för 2005.

För 2006 och 2007 beräknas anslaget till 1 miljon kronor vardera året.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:5 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	1 000	1 000	1 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 000	1 000	1 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.8.6 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag

Tabell 3.21 Anslagsutveckling för 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag

Tusental kronor

2003	Utfall		Anslags-sparande	
2004	Anslag	40 000	¹ Utgifts-prognos	34 266
2005	Förslag	46 000		
2006	Beräknat	48 000		
2007	Beräknat	48 000		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

Riksrevisionens huvuduppgifter är att enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. bedriva årlig revision och effektivitetsrevision. Enligt lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen får myndigheten inom sitt verksamhetsområde utföra uppdrag och tillhandahålla tjänster på det internationella området. I samband med behandlingen i riksdagen av lagförslaget underströk konstitutionsutskottet (bet. 2002/03:KU12) vikten av att de internationella uppdragen och tjänsterna inte får en sådan omfattning att det kan finnas risk för att Riksrevisionens huvuduppgift att granska den verksamhet som bedrivs av staten påverkas negativt.

Riksrevisionens styrelses överväganden

Styrelsen anser att den internationella uppdragsverksamheten utgör en värdefull del av det svenska förvaltningsbiståndet. Genom det särskilda anslaget för Riksrevisionens internationella uppdrag får riksdagen en möjlighet att årligen ta ställning till omfattningen och inriktningen av denna verksamhet, samtidigt som den ges sådana former att Riksrevisionens självständighet och oberoende inte kan sättas i fråga.

Beräkningen av anslagsnivån utgår från en oförändrad volym på de internationella biståndsuppdragen. Styrelsen vill samtidigt anmäla att de tekniska förutsättningarna för beräkningen av anslaget på en punkt ändrats väsentligt. Det gäller villkoren för den utlandsstationerade personalen. Denna grupp har tidigare hanterats inom ramen för tjänsteexportförordningen och vissa undantagsregler i inkomstskattelagen. Enligt den bedömning som nu gjorts bör Riksrevisionen betala sociala avgifter och preliminärskatt för den utlandsstationerade personalen, vilket innebär att anslaget skall belastas med ytterligare 4 miljoner kronor. Förändringen innebär samtidigt att intäkterna från skatt och sociala avgifter för den aktuella personalen på statsbudgetens inkomstsida ökar.

Riksdagsstyrelsens yttrande

Riksdagsförvaltningen (riksdagsstyrelsen) skall yttra sig över Riksrevisionens budgetunderlag. Riksdagsstyrelsen konstaterar i sitt yttrande att budgetunderlaget i allt väsentligt upprättats i enlighet med de av styrelsen utfärdade planeringsanvisningarna.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:6 Riksrevisionen: Internationella uppdrag

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	40 000	40 000	40 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	0	0	0
Överföring till/från andra anslag	6 000	8 000	8 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	46 000	48 000	48 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Riksrevisionens styrelse föreslår att anslaget 8:6 *Riksrevisionen: Internationella uppdrag* för budgetåret 2005 skall uppgå till 46 000 000 kronor. För 2006 och 2007 beräknas anslaget till 48 000 000 kronor vardera året.

3.8.7 8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete

Tabell 3.23 Anslagsutveckling för 8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	0
2003			0
2004	Anslag	0 ¹	0
2005	Förslag	10 000	
2006	Beräknat	18 087 ²	
2007	Beräknat	20 389 ³	

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 17 931 tkr i 2005 års prisnivå

³ Motsvarar 19 881 tkr i 2005 års prisnivå

I enlighet med förslag i propositionen *Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling* (prop. 2002/03:122), som antogs av riksdagen i december 2003 (bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112), ska en självständig funktion för utvärdering av det internationella utvecklingssamarbetet inrättas.

Regeringens överväganden

Regeringen avser att inrätta en myndighet för utvärderingsfunktionen och bedömer att verksamheten kan inledas den 1 juli 2005. Utvärderingsorganets fristående ställning i förhållande till övriga aktörer inom biståndsförvaltningen ska tillgodoses genom att organet blir en egen myndighet.

Utgångspunkten för verksamheten ska vara utvärdering av hur svenska biståndsmedel används i förhållande till utvecklingssamarbetets mål och syfte liksom effekter av de använda medlen. Den blivande utvärderingsmyndigheten

ska kunna analysera och utvärdera både multi- och bilateralt utvecklingssamarbete. Även Regeringskansliet ska kunna granskas vad avser utvecklingssamarbete. Myndigheten ska komplettera den utvärderingsverksamhet som idag bedrivs vid Sida.

Verksamheten ska bestå av två huvudkomponenter: en som vetter åt samarbetsländerna och analyserar utvecklingssamarbetet, dess förutsättningar i sitt vidare sammanhang, resultat och effekter. Med den typ av utvecklingssamarbete som det är frågan om är det inte alltid möjligt att följa resultat av enskilda givares bidrag. Den blivande utvärderingsmyndigheten behöver därför samarbeta med andra givare och samarbetsländer. Ett nära samarbete med samarbetslandet ska särskilt eftersträvas. Den andra huvudkomponenten fokuserar huvudsakligen på effektiviteten i den bredare hanteringen av biståndsmedel, genom t.ex. analyser av planerings-, genomförande- och uppföljningsprocessen samt instrument och kanaler. Genom ett nära samarbete med forskarsamhället ska kvalitetskrav på verksamheten kunna tillgodoses.

Regeringen föreslår att 10 miljoner kronor anvisas på anslaget 8:7 *Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete* för år 2005. För 2006 och 2007 beräknas anslaget till 18 087 000 kronor respektive 20 389 000 kronor.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 8:7 Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	0	0	0
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	0	0	0
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	10 000	18 087	20 389
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 000	18 087	20 389

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Bilaga 1

Länder med strategier för fattigdomsbekämpning

Bilaga 1

Länder med strategier för fattigdomsbekämpning

Innehållsförteckning

1.1	Länder med strategier för fattigdomsbekämpning.....	5
-----	---	---

Tabellförteckning

Tabell 1.1 Länder med strategier för fattigdomsbekämpning.....	5
--	---

1.1 Länder med strategier för fattigdomsbekämpning¹

Tabell 1.1 Länder med strategier för fattigdomsbekämpning

Afrika		Europa/Centralasien		Asien		Amerika	
A. Fullständiga strategier (42)							
Benin	mars 2003	Albanien	juni 2002	Laos	apr. 2004	Bolivia	mars 2001
Burkina Faso	maj 2000	Armenien	juni 2002	Mongoliet	sept. 2003	Guyana	maj 2002
Djibouti	mars 2004	Azerbajdzjan	maj 2003	Nepal	okt. 2003	Honduras	okt. 2001
Etiopien	okt. 2002	Bosnien/H	mars 2004	Pakistan	febr. 2004	Nicaragua	sept. 2001
Gambia	juli 2002	Serbien/M	febr. 2004	Sri Lanka	febr. 2003		
Ghana	mars 2002	Georgien	aug. 2002	Vietnam	juni 2002		
Guinea	juli 2002	Kirgizistan	febr. 2003	Yemen	juli 2002		
Kamerun	april 2003	Moldavien	-2004				
Kenya	-2004	Tadzjikistan	okt. 2002				
Madagaskar	aug. 2003						
Malawi	aug. 2002						
Mali	mars 2003						
Mauretanien	dec. 2000						
Moçambique	sept. 2001						
Niger	febr. 2002						
Rwanda	juli 2002						
Senegal	dec. 2002						
Tanzania	nov. 2002						
Tchad	juni 2003						
Uganda	maj 2000						
Zambia	maj 2002						
B. Interimistiska strategier (12)							
Burundi	jan. 2004			Bangladesh	juni 2003	Dominica	jan. 2004
Centralafr. Republiken	jan. 2001			Indonesien	april 2001		
DR Kongo	juni 2002						
Elfenbenskusten	mars 2002						
Guinea-Bissau	mars 2002						
Kap Verde	apr. 2002						
Lesotho	mars 2001						
Sao Tomé/P	apr. 2000						
Sierra Leone	sept. 2001						

¹ Med datum och år för framtagandet. Uppgifterna är hämtade från Världsbankens hemsida i aug 2004 och kompletterade med uppgifter från andra Världsbanksdokument beträffande Laos, Kenya och Moldavien. Det finns ytterligare 21 fattiga länder som på sikt kan ta fram strategier.

Bilaga 2

Befintliga och planerade landstrategier

Bilaga 2

Befintliga och planerade landstrategier

Innehållsförteckning

2.1	Befintliga och planerade landstrategier	5
-----	---	---

Tabellförteckning

Tabell 2.1 Landstrategier	5
---------------------------------	---

2.1 Befintliga och planerade landstrategier

Tabell 2.1 Landstrategier

	Tidsperiod	Kommentarer
AFRIKA		
Stöd till regionalt samarbete	2002–2006	
Stora Sjöregionen	2004–2007	Under beredning. Gäller för Rwanda, Burundi och Demokratiska Republiken Kongo
Västafrika	2004–2006	
Viktoriasjö-regionen	2004–2006	
Angola	2003–2005	
Kenya	2004–2008	
Malawi	Förlängd t.o.m. 2004	Nuvarande strategi förlängs och ny strategi utarbetas under 2005
Moçambique	2002–2006	
Namibia	2004–2008	
Etiopien	2003–2007	
Somalia	2003–2004	Humanitär strategi
Sudan	juni 2004–juli 2007	Riktlinjer för svensk hållning till Sudan
Sydafrika	2004–2008	
Tanzania	2001–2005	
Uganda	2001–2005	
Zambia	2003–2007	
ASIEN		
Centralasien	2003–2005	Regionstrategi
Afghanistan	2002–2004	Strategin förlängs
Bangladesh	2002–2005	Strategin förlängs
Filippinerna	2001–2005	
Indonesien	2000–2004	
Kambodja	2002–2006	
Kina	2001–2005	
Laos	2004–2008	
Mongoliet	2002–2006	
Sri Lanka	2003–2007	
Sydostasien	2005–2009	Regionstrategi. Innehåller även strat. för Indonesien, Östtimor och Filippinerna. Under beredning.
Vietnam	2004–2008	
Västbanken och Gaza	2001–2004	Ny strategi förväntas 2005
Östtimor	2002–2005	
LATINAMERIKA & KARIBIEN		
Centralamerika och Karibien	2001–2005	Regionstrategi. Strategin förlängs
Sydamerika	2003–2007	Regionstrategi
Bolivia	2003–2007	
Colombia	2003–2007	

ÖSTEUROPA		
Södra Kaukasien	2003–2005	Regionstrategi
Albanien	2004–2007	Regeringsbeslut fattas i september 2004
Bosnien och Herzegovina	2003–2005	
Centralasien	2003–2005	Regionstrategi
Kosovo	2002–2004	Ny strategi under beredning
Kroatien	2004–2006	Regeringsbeslut fattas i september 2004
Makedonien	2003–2005	
Moldavien	2004–2006	
Ryssland	2002–2004	2005–2008 under beredning
Serbien och Montenegro	2004–2007	Regeringsbeslut fattas i september 2004
Turkiet	2002–2005	
Ukraina	2002–2004	2005–2008 under beredning
Vitryssland	2002–2005	